PORODZIELANE, i OBIASNIONE

NIEDZIELNE, i SWIĄTECZNE

EWANGELIE

SŁUŻĄCE

KATECHISTOM

DO UŻYWANIA

W CESARSKO-KRÓLEWSKICH

PANSTWACH.

Nieoprawne koſztuią 22. Gro. Pol.

W LWOWIE,

DRUKOWANO, i ZNAYDUIĄ SIĘ u TOMASZA

PILLERA ARCYBISKUPA LWOW. IMPRES. 1785.

PRZEDMOWA.

Wyznaczone do przeczytania podczas uroczyſtego nabożeńſtwa części Ewangelii, i Liſtow, tyle zawieraią w ſobie nauk, że godne ſą, aby ie każdy z Chrześcian dobrze zważył, i należycie zrozumiał; w nich, znayduie ſię nayiſtotnieyſza treść tego, co wierzyć mamy, a nadto ieſzcze takowe Prawidła, podług ktorychbyśmy kierowali obyczaie naſze.

Niemniey rzeczą pożyteczną ieſt, a w Szkołach Narodowych ma bydź i powſzechnie zwyczayną, aby młodzieży w tey nauce dawac oswiecenia; lecz, że ani ſamym czytaniem, ani uczeniem ſię na pamięć, ułożonego zamiaru nieoſiągamy: przeto z takowego powodu, gdy Szkoły narodowe poprawić zaczęto, pomyślono

także

także o środkach, (*) ktoremiby nayprzyzwoiciey do tego celu trafić można, a te ſą naſtępuiące: aby nauczyciel

1) Ewangelią, albo Liſt wſzyſtkim uczniom (gdyby wſzyſcy, albo przynaymniey większa ich część Ewangeliki iednakowey mieli edycyi) zwolna czytać nakazał; ieżeliby zaś uczniowie nie mieli Kſiążek, w tedy ſam Nauczyciel zwolna, i wyraźnie czytać będzie Ewangelią, albo ią zdatnemu uczniowi poda do przeczytania; co gdy ſię kilka razy ſtanie, wymieni Nauczyciel

2) Ewangeliſtę, lub Kſiążkę, z ktorey przeczytana część wyięta, powie im Rozdział, i wierſz, od ktorego zaczyna ſię, i gdzie ſię kończy.

3) Wſzyſtko to, iako i co naſtępuie, napiſze podług literalnego ſpoſobu na Tablicy, rozkaże po razy kilka powtarzać, i nayprzòd mowić poiedynczo niektorym, potym wſzyſtkim.

(*) Patrz *Przepiſy metodyczne* o ſpoſobie wykładania Ewangelii, kart. 49. i naſtępuiące.

4) Podobnież uczyni Nauczyciel z treścią, albo z owemi punktami, ktoreby w Ewangelii, albo w Liście większey uwagi godnemi były. Takowe zaś części, na ktore Ewangelia, albo List porozdzielany iest dla lepszego obiaśnienia ułoży w podziały, *na podobieństwo tabel w teyże Książce podanych*, i za każdą razą zacytuie wiersz, w ktorym się te znacznieysze znayduią punkta, nawet i sam wiersz odczyta.

5) Skoro treść w zwyż rzeczony sposob przełoży, w tedy im znacznieysze owe mieysca obiaśni, które takowego obiaśnienia potrzebować będą; chcieć albowiem wszystko obiaśniać, wieleby na to trzeba czasu: młodzieży zaś tego spamiętać byłoby zatrudno. Mieysca takowe oznaczy literą, albo też innym podług upodobania znakiem, iuż to dla przypominania uczniom, że zamyśla w tym mieyscu dać im iakoweś obiaśnienie, iuż to dla tego, ażeby takowe oznaczone obiaśnienia, wykładaiąc ie podczas trwaiącey nauki, łatwiey wynalazł.

6) Naoſtatek okaże im zawarte w Ewangelii, albo też wypływaiące z niey nauki wiary, i obyczaiow, przy ktorych oznaczy mieyſce, albo wierſz, z ktorego ſą wyięte, a mieyſca takowe przeczyta z Ewangelii; co uczyni i z owemi cząſtkami, na które Ewangelią podzielił.

Roſtropny Nauczyciel będzie niezawodnie ſam z ſiebie wiedział, iak ſobie w takowey okoliczności ma poſtąpić. Ale że niektorym byłoby zatrudno, i nie każdy potrzebne do takowego obiaśnienia będzie miał kſiążki; przeto za rzecz potrzebną oſądziliśmy, tym czaſem Ewangelie, podług zwyż rzeczonego ſpoſobu ułożone podać do druku, zaczym Liſty naſtąpią. Dobrze uczyni Nauczyciel, gdy obſzernieyſzey przy wykładaniu użyie Ewangeliki; trzeba bowiem było częſtokroć takowe przywodzić mieyſca, ktore nie ſą wyznaczone od Kościoła do publicznego przeczytania, a zatym nie w naſzey mnieyſzey, ale w obſzernieyſzey znayduią ſię Ewangelice,

Jeżeliby kto odłożył dwie godziny na tydzień, mogłby niezawodnie przez cały

 rok

rok w iedney takowey odłożoney godzinie Ewangelie Niedzielne, a w drugiey Listy przeczytać: po iedney zaś odkładaiąc godzinie, przeczytałby tylko w iednym roku Ewangelie, a w drugim Listy. Swiąteczne Ewangelie dla tego tu przyłączyliśmy, aby ie podczas Swiąt uroczystych młodzieży Szkolney czytano, i obiaśniono.

Na końcu tey kśiążki oprócz formularza, na ktorym pokazuie się, iak Zbior treści każdey Ewangelii literalnym sposobem w Szkołach napisać można, przyłącza się oraz tabella, w ktorey wszystkie w tey kśiążce wyrażone nauki wiary, i obyczaiów podaią się; aby z pierwszego zaraz weyzrzenia poznano, iak obfite w sobie zawiera nauki Ewangelia, i iako w tych od kościoła podczas uroczystego nabożeństwa do przeczytania wyznaczonych częściach nayistotnieysze dowierzenia Prawdy, i naygłownieysze do ułożenia obyczaiów naszych znayduią się prawidła. Przez co Pasterzom, i Kaznodzieiom iakąkolwiek przysługę uczynić spodziewamy się.

CZĘŚĆ I.

NIEDZIELNE
EWANGELIE
WRAZ Z TEMI
Ktore podczas Uroczystych nieruchomych
SWIĄT
czytane bywaią.

Ewangelia na Niedzielę pierwszą Adwentową u Łukasza S. w Rozdz. XXI. *od 25. do 33. wierſza.*

Treść: Jezus przepowiada drugie ſwoie przyiście na ten świat.

I. Jezus wymienia te znaki, ktore iego przyiście poprzedzą.

1. Znaki na Słońcu, Kſiężycu, i Gwiazdach.
2. Uciśnienie narodów dla nieznośnego ſzumu morſkiego, i nawałności. *v.* 25.
3. Boiazń Ludzi w oczekiwaniu tych rzeczy, gdy ſię wzruſzą mocy niebieſkie. *v.* 26.

II. Jezus przepowiada.

1. Przyiście Syna Człowieczego, (*a*) w obłokach z wielką mocą, i wſpaniałością. *v.* 27.
2. Że Niebo, i ziemia przeminą, (*b*) lecz ſłowa iego nie przeminą. (*c*) *v.* 33.

III. Jezus kończy ſwoie przepowiadanie z upomnieniem.

1. Upomina bogoboynych, aby podnoſili głowy ſwoie, gdy ſię to dziać będzie; ponieważ przybliża ſię odkupienie ich. (*d*)
2. Jak my z pukaiących ſię drzew wnoſiemy, że bliſko ieſt Lato, tak z wyżey wyrażonych znaków maią ſobie wnoſić bogoboyni, że bliſko ieſt Króleſtwo Boże. (*e*)

OBIASNIENIA.

a) Jezus Chryſtus Syn Boſki nazywa ſię z pokory Synem Człowieczym.

b)

b) Swiat, i wszystkie iego istnosci, z ktorych się składa, niebędą trwały bez końca w tym samym stanie, w ktorym się teraz znayduią.

c) Słowo Boskie będzie zawsze miało swoią chwałę, i będą go opowiadać; wszystko, co Chrystus Pan przepowiedział, spełni się.

d) Zupełne zbawienię przybliża się; bo dotąd Swięci Pańscy tylko na Duszy uszczęśliwionemi zostali; w ów zaś dzień i ciała ich zmartwychwstaną, i do Nieba dostana się.

e) Królestwem Bożym nazywa się w Ewangelii czasem Kościoł, czasem Prawdy Chrześciańskie wraz z środkami zbawiaiacemi; tu zaś Królestwem Bożym nazywa się wieczna szczęśliwość.

NAUKA WIARY.

Jezus Chrystus przyidzie znowu przy końcu Swiata v. 27. *Wszyscy Ludzie przed nim staną.* v. 36. *a to przeto, ażeby od niego sądzeni byli.* U Mateusza S. w Rozdziale XXV. w wierszu 31.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Chrystus upomina, aby uważać nietylko na przepowiedziane znaki, ale bardziey na to, żeby każdy przed Tronem Sędziego mogł się ostać. *u Łukasza S. w Rozdz. XXI. w wierszu 34. aż do 37.*

Mieycie się na pieczy, aby kiedy niebyły obciążone serca wasze obżarstwem, i opilstwem, i staraniem tego żywota, ażeby na was z trzaskiem on dzień nieprzypadł; albowiem ci iako sidło przypadnie na wszystkich, ktorzy siedzą po wszystkiey ziemi: A przeto czuycie modląc się na każdy czas, abyście byli godni uyść tego wszystkiego, co przyiść ma, i stanąć przed Synem człowieczym.

Ewangelia na Niedzielę drugą Adwentową u Mateusza S. w Rozdz. XI. *od 2. aż do 10. wiersza.*

Treść: Jan każe pytać się Jezusa, czyliby on był Mesyaszem: *Jezus odpowiada* przysłanym z potwierdzeniem, odwoływa się do swoich cudów, i wychwala Jana.

I. Jan każe pytać się Chrystusa, czyliby był Mesyaszem?

1. Jan słyszał w więzieniu, (*a*) o dziełach Chrystusowych. *v.* 2.
2. To przywiodło go, że wysłał swoich Uczniow, i kazał się zapytać, czyliby on był tym, ktory miał przyiść, (*b*) albo czyliby inszego oczekiwać miano. *v.* 3.

II. Jezus twierdzi, że iest Mesyaszem, i do swoich cudów odwołuie się. (*c*)

1. Każe Posłańcom Jana, opowiedzieć mu, co słyszeli, i widzieli. *v.* 4.
2. Slepi widzą, chromi chodzą &c. *v.* 5.
3. Nazywa Błogosławionemi tych, (*d*) ktorzy się z niego niegorszą. (*e*) *v.* 6.

III. Jezus wysławia Jana:

1. Że nie iest człowiekiem niestatecznym.
2. Że nie iest człowiekiem pieszczonym.
3. Ale iest więcey niż Prorok. (*f*)
4. O ktorym napisano: (*g*) Oto, ia posyłam Anioła mego (*h*) przed obliczem twoim, który zgotuie drogę twą przed tobą.

OBIASNIENIA.

(*a*) Tu trzeba opowiedzieć, za co Jan był w więzieniu: czytay Rozdział 6. u Marka S. od 17. aż do 29. wierśza.

b)

b) Ktory ma przyiść, to ieſt ten, o ktorym Prorocy przepowiedzieli, Meſyaſz, i ktorego Żydzi oczekiwali.

c) Że Meſyaſz, że Chryſtus cuda te czynić będzie, przepowiedział Jzaiaſz w Rozdz. 35. i 16.

d) Ci będą zbawionemi, ktorzy w Chryſtuſa wierzą.

e) Żydzi mieli o Meſyaſzu fałſzywe zdania, rozumieli, że miał bydź potężnym Monarchą, któryby ich z poddańſtwa Rzymſkiego uwolnił, i ich Państwo, i naród ſławnym uczynił; a że tego nie mogli ſię ſpodziewać po Chryſtuſie, ktory był ubogim, życie prowadził bardzo nędzne, nauki oſtre dawał, a naoſtatek na Krzyżu umarł; przeto zgorſzyli ſię z niego, i weń nie wierzyli. Ztąd Chryſtus owych zowie błogosławionemi, ktorzy ſię z niego nie tak, iak Żydzi, gorſzyli, ale go za Meſyaſza mieli.

f) u Proroka Malachiaſza III. 2.

g) Jan więcey niż Prorok, bo widział Chryſtuſa cieleſnemi oczyma, i innym go palcem ukazywał.

h) To ſłowo: *Anioł*, znaczy w Hebrayſkim, i Greckim ięzyku Poſła, i takowym ieſt Jan; bo był od Boga poſłany, aby ogłoſił Chryſtuſa.

NAUKA WIARY.

Jezus ieſt Meſyaſzem -- Chryſtuſem, -- Namazańcem, ktory przyobiecany był pierwſzym naſzym Rodzicom, Patryarchom, i o ktorym Prorocy przepowiedzieli.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Niemamy ſię gorſzyć Jezuſa, powinniśmy go uznać za obiecanego Meſyaſza, Odkupiciela świata, a zatym wierzyć, czego nauczał, ſpodziewać ſię, co obiecał, i czynić, co przykazał.

Ewangelia na Niedzielę trzecią Adwentową u Jana S. w Rozdziale I. *od 19. aż do 29. wierſza.*

Treść: Wyznanie Jana, czym nie ieſt, a czym ieſt: tudzież mowa iego o Chryſtuſie.

I. Jan wyznaie, czym nie ieſt.

1. Żydzi z Jeruzalem kazali zapytać ſię Jana, czymby był? (*a*) *v.* 19.
2. On wyznał, że nie ieſt ani Chryſtuſem, ani Meſyaſzem, ani Eliaſzem, ani Prokiem. (*b*) *v.* 21.

II. Jan wyznaie, czym ieſt.

1. *Poſłańcy* żądaią, aby im powiedział, ktoby był. *v.* 22.
2. On rzekł: Jam głos wołaiącego na Puſzczy: Proſtuycie drogę Pańſką, iako powiedział Jzaiâſz Prorok (*c*) *v.* 23.

III. Mowa o Chryſtuſie.

1. *Poſłańcy*, ktorzy z Faryzeuſzow (*d*) byli, pytali ſię Jana: Czemuż tedy chrzciſz, ieśliżeś ty nie ieſt Chryſtus, ani Eliaſz, ani Prorok? *v.* 24.
2. Odpowiedział im Jan: Jać chrzczę wodą; ale ten (*e*) w pośrodku was ſtanął, ktorego wy nieznacie. Tenci ieſt, ktory za mną przyidzie, ktory przedemną był, ktoregom ia niegodzien, żebym rozwiązał rzemyk u trzewika Jego. *v.* 26. 27.
3. To ſię działo w Betanii za Jordanem, kędy Jan chrzcił. *v.* 28.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Jana ſpoſob życia, kazanania, i powaga ſtały ſię przyczyną, że wiele ludzi rozumieli, iakoby on podobno był Meſyaſzem, i z tey to przyczyny do niego poſłano.

b) Jan kazał o Pokucie, i upominał, by ſię nawrócili; zatym przy przyiściu Chryſtuſa Zbawiciela czynił to, co Eliaſz podług Proroctwa Malachiaſza IV. 5. przy przyiściu Chryſtuſa Pana iako Sędziego żywych, i umarłych czynić będzie. Nadto odzienie, i ſpoſob życia Jana podobny był do owego, ktorego Eliaſz żyiąc na tey ziemi używał; Aże Żydzi wiedzieli, iż Eliaſz nieumarł, ale znowu miał powrócić, przeto Jana ſądzili być Eliaſzem.

c) Rozumiy Meſyaſza.

d) Ja ieſtem ten, o ktorym Izaiaſz 40. 3. przepowiedział: Przygotowywam Ludzi przez kazania, i chrzeſt na przyiście Meſyaſza.

e) Żydzi dzielili ſię na trzy ſekty, ale dopiero właśnie przed przyiściem Jezuſa Chryſtuſa, tak około czaſow Machabeyczykow; na Faryzeuſzów, Saduceuſzów, i Eſſeyczyków. Sekta Faryzeuſzów nayſławnieyſzą była. Faryzeuſzowie przeſtrzegali Prawa, i Tradycye Oycow ſwoich iak nayściśley, lecz między te bardzo wiele zdań zabobonnych mieſzali.

NAUKA WIARY.

Jezus Chryſtus ieſt Bogiem oraz, i Człowiekiem. Jako człowiek przyſzedł dopiero po Janie na świat, ale iako Bóg iuż przed Janem, przed wſzelkim ſtworzeniem, owſzem od wieków był. v. 27.

NAUKA OBYCZAIOW.

Niemamy dozwalać, aby nam niezaſłużonych dawano honorów, i Tytułow, ale należy ſię nam bydź pokornemi, ſamych ſiebie poznać, -- oſądzić, i o ſobie ſamych mowić bez wynoſzenia ſię.

Ewangelia na Niedzielę czwartą Adwentową u Łukasza S. w Rozdz. III. *w wierszu* 1. -- 6.

Treść: Wiadomość z okolicznościami o zesłaniu S. Jana.

1. Wymieniaią się Rządcy Swieccy, i Zwierzchność Duchowna, (*a*) ktorzy na ow czas żyli. *v.* 1. 2. gdy
2. Jan od BOGA otrzymał rozkaz, aby kazał o chrzcie Pokuty, (*b*) aby dostąpić odpuszczenia grzechów. *v.* 3.
3. Jako Jzaiasz przepowiedział. (*c*) *v.* 5. 6.
4. Wszelkie ciało oglądą Zbawiciela (czyli *zbawienie Boże*) (*d*).

OBIASNIENIA.

a) Po śmierci Heroda, który Młodzianków, potracić kazał, a którego *wielkim* zowią, zostało Królestwo iego podzielone na cztery części; ktorych Rządcy nazywali się czworo-Krolowie. Częstokroć nazywali się podobnym imieniem i owi Rządcy, ktorzy nad małą częścią kraiu panowali. Annas był złożony z wielkiego Kapłańśtwa, po ktorym na ow czas nastąpił Kaifasz.

b) Przez chrzest Jana otrzymywali ochrzczeni odpuszczenia grzechów tylko w nadziei: przez chrzest zaś Chrystusa w samym skutku. S. Aug. I. 5. de Baptis.

c) u Jzaiasza. 40. 3.

d) Wszyscy ludzie uyzrzą Zbawiciela Boga, ale dopiero w tedy, gdy sądzić przyidźie. S. Grzegorz w Homilii 20.

Mieysce to może się i tak rozumieć, że wszystkie Narody ziemskie, (to iest, w czasie) zbawie-

wienie, ktore przynioſł Zbawiciel, na świat przyſzedłſzy, uznaią, tego świątkami, i uczeſtnikami będą.

NAUKA WIARY.

Przez Pokutę doſtępuiemy odpuſzczenia grzechów ſwoich. v. 3.

Chryſtus przyſzedł nawracać grzeſzników, ktorzy weń wierzyć, i złego ſtrzedz ſię maią.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1.) Doliny *to ieſt: pokorni napełnieni zoſtali od Chryſtuſa Łaſką Bożą.*

2.) Góry *i Pagórki, to ieſt: pyſzni maleńkiemi, i pokornemi zoſtali przez naukę Chryſtuſa.*

3.) Krzywe *(mieyſca) to ieſt: wſzelka nieſprawiedliwość ma bydź poprawiona, nadgrodzona, i polepſzona.*

4.) Oſtre *drogi, to ieſt: gniewliwi, i uporczywi maią ſię ſtać łagodnemi.* S. *Grzegorz* w Homilii 20. *nad Ewangeliami.*

Ewangelia na pierwszey Mszy Bożego Narodzenia u Łukasza S. w Roz. II. w wierszu 1. - 14.

Treść : Opis Narodzenia Jezusa Chrystusa.

II. Co się przed Narodzeniem Chrystusa stało.

1. Cesarz August wydał rozkaz, aby całe Państwo iego (*a*) spisane było.
2. Każdy poszedł do swego miasta, (*b*) i podał do spisu imie swoie.
3. Jozef z pokolenia Dawida poszedł (*c*) do Judzkiey ziemi do Betleem, (*d*) aby był popisan z Maryą, ktora była Brzemienną. *v.* 5.
4. Jozef, i Marya nieznalezli żadney Gospody.

II. Co się przy Narodzeniu Chrystusa stało.

1. Marya powiła swego pierworodnego (*e*) Syna *v.* 7.
2. Uwinęła go w pieluszki, i położyła go we żłobie (*f*) *v.* 7.
3. Anioł ukazał się Pasterzom, ktorzy mieli nocne straże nad trzodą swoią, i ulękli się iasności Bożey (*g*)
4. Anioł pocieszył ich, i rzekł: Opowiadam wam wielkie wesele; bo dziś w mieście Dawidowym narodził się Zbawiciel. (*h*)
5. Ukazało się wiele zastępow Niebieskich chwalących Boga, i mowiących: *Chwała na wysokości Bogu, a na ziemi pokoy ludziom dobrey woli.* (*i*)

OBIA-

OBIAŚNIENIA.

a) Poddani Rzymskiego Państwa, pod którego panowaniem większa część świata na ów czas zostawała, mieli bydź spisani, aby każdy podatek do wypłacenia miał sobie wyznaczony.

b) udał się na owe mieysce, z kąd był rodem.

c) Z Nazaretu Galilei.

d) Betleem zwał się miastem Dawidowym; ponieważ gniazdem iego pokolenia, i mieyscem było, gdzie iego Potomkowie, a Przodkowie Józefa mieszkali.

e) Z tych słów nie można sobie wnieść, aby Marya ieszcze iednego miała Syna. Wyraz ten dowodzi tylko, że przedtym żadnego innego nie miała.

f) Podług zwyczaiu kraiów wschodnych.

g) Uyrzeli wielkie, i niezwyczayne światło, co za rzecz iakowąś cudowną mieli, przelękli się nietylko tego niezwyczaynego światła, ale też i słów Anielskich.

h) Przyobiecany, i tak tęskliwie oczekiwany Mesyasz.

i) Którzy z upragnieniem oczekiwaią przyiścia Mesyasza, i gotowemi są przyiąć go do serca swoiego.

NAUKA WIARY.

Bóg wie o wszystkich przyszłych rzeczach; obiawia ie tym, którzy takowe przepowiedaią. Umie wszystko, co się dzieie, nakierować do uskutecznienia zamiarów swoich.

Te prawdy dowodzi treść tey Ewangelii. Prorok Micheasz V. v. 2. na kilka set lat wprzód przepowiedział, że się Mesyasz w Betleem urodzi. Matka iego, która mieszkała w Nazaret, w ciąży będąca, pewnieby niebyła poszła do Betleem, gdyby ią niebył przynaglił rozkaz namiestnika Cesarskiego do udania się tamże w samym czasie swoiego połogu.

NAUKA OBYCZAIOW.

Chrześcianie powinni się ukazać tak powolnemi w pełnieniu wszystkich, choć uciążliwych, rozkazów swoiey Zwierzchności, iak Marya była: maią sobie przypominać, że nic bez dopuszczenia Boskiego nie staie się, i że Bóg umie wszystko nakierować do uskutecznienia zamiarów swoich.

Ewangelia na wtórą Mſzę Bożego Narodzenia, u Łukaſza S. w Roz. II. *w wierſzu* 15. -- 20.

Treść : Paſterze idą do Betleem, i oglądaią, co ſię tam ſtało.

1. Paſterze idą do Betleem, nalezli Maryą, i Jozefa, i niemowlątko, (*a*) które leżało we żłobie. *v.* 15. 16.

2. Uyrzeli, i uznali przeto to za prawdę, co Anioł powiedział, i opowiedzieli innym, co o dzieciątku onym uſłyſzeli, czemu ſię wſzyſcy dziwowali.

3. Lecz Marya wſzyſtkie te ſłowa, i rzeczy, które ſię ſtały, zachowała, ie ſtoſuiąc w ſercu ſwoim. (*b*).

4. Powracaiąc Paſterze wyſławiali, i chwalili Boga.

OBIASNIENIA.

a) JEZUS Chryſtus.

b) Marya rozważała z wielkim ukontentowaniem, iako ſię wſzyſtko z przepowiadaniem Proroków zgadzało, i wſzyſtko ſpełniło ſię, cokolwiek iey Anioł Pańſki był przepowiedział.

NAU-

NAUKA WIARY.

Aniołowie oznaymuią częſtokroć ludziom z rozkazu Boſkiego ſkryte rzeczy, nauczaiąc ich, coby czynić mieli. u Łukaſza S. II. 16. 17.

NAUKA OBYCZAIÓW.

I my powinniśmy Boga tak ſławić, i wychwalać, iako Paſterze, że nam Zbawiciela na świat zeſłał.

Ewangelia na trzecią Mſzę Bożego Narodzenia. u Jana S. w Rozdziale I. *w wierſzu* 1. -- 14.

Treść: Syn Boſki ſtał ſię Człowiekiem.

I. Syn Boży, Słowo (*a*).
1. było na początku (*b*).
2. U BOGA (*c*),
3. było Bogiem. (*d*) *v.* 1. 2.
4. Wſzyſtko ſię przez nie ſtało, a bez niego nic ſię nieſtało (*e*) *v.* 4. 5. W nim był żywot (*f*). *v.* 4.

II. Jan był poſłany od Boga, aby świadczył o Chryſtuſie: *v* 6. 8. że on
1. był światłością, która oświeca wſzelkiego Człowieka (*g*), *v.* 9.
2. Był światłością, którey świat, i owſzem ſwoi (*h*) nieprzyięli. *v.* 10. 11.

III. Tym, którzy go przyięli, i weń uwierzyli, dał moc, aby ſię ſtali Synami Bożemi. *v.* 13.
1. Którzy nie ze krwi, ani z woli ciała, (*i*) ani z woli męża, (*k*) ale
2. z Boga ſię tylko narodzili. (*l*) *v.* 13.

IV. Syn Boży ſtał ſię ciałem (*m*).
1. Mieſzkał między nami. (*n*)
2. Widzieliśmy chwałę iego. (*o*)
3. Ta chwała była chwałą iednorodzonego Syna od Oyca pełney łaſki, i prawdy. (*p*).

OBIASNIENIA

(*a*) Starzy Filozofowie, Platonicy, i Stoicy zowią czaſem Boga ſłowem. Chryſtus zowie ſię także słowem Oyca Niebieſkiego; ponieważ on przez niego do nas mówił, i obiawił nam wolą ſwo-

swoię ku zbawieniu naszemu. *w Liście do Hebrayczyków w Rozdziale* I. 1.

b) Ponieważ słowo było na początku, więc musi bydź wieczne.

c) Słowo było u Boga, więc Syn Boży wcale rożna Osoba od Boga Oyca.

d) Syn Boży iest przeto Bogiem.

e) Zatym musi bydź Wszechmocnym.

f) On iest owym, który nam pozyskał życie wieczne.

g) Obiawił nam Prawdy, z których wielu rozum nasz nigdy poiąć niemogł, inne zaś nie bez wielkiey trudności, światła obiawienia niemaiąc, niebyłby odkrył.

h) Światowi za zmyślnościami idący ludzie, i Narod iego, to iest: żydzi zawieraią oczy swoie przed tym światłem, niechcąc wierzyć.

k) Dzieci podług natury.

l) z Boga bydź urodzonym, znaczy: bydź odrodzonym przez chrzest, przezeń staią się ludzie nienaturalnemi w prawdzie, ale przywłaszczonemi Synami Boskiemi.

m) Syn Boski przyiął na się ciało, i krew, to iest: ludzkie ciało, i Duszę.

n) Żył na ziemi między innemi ludźmi.

o) Chwała naywiększa Jezusa Chrystusa na tym zawisła, że cuda czynił, i przyszłe rzeczy przepowiedział!

p) Przez cuda, ktore po większey części zmierzały ku zbawieniu ludzkiemu, ukazał się Synem Boskim pełnym łaski, a spełnione Proroctwa ukazały go bydź pełnym Prawdy.

NAUKA WIARY.

Jezus Chrystus iest prawdziwym Bogiem, iemu daie się Imie Boga; v. 1. *przypisuią się Boskie własności (wieczność.* v. 1. 2.) *Boskie dzieło (Wszechmocność;* v. 3.) *iest osoba od Boga Oyca wcale rożną* v. 2. *iednorodzonym Synem Oyca Niebieskiego* v: 14. *Przez cuda, i Proroctwa dał poznać, że Bogiem iest. Ibid.*

NAUKA OBYCZAIÓW.

Trzeba, abyśmy Jezusa, i iego naukę przyięli, weń wierzyli, a zatym iego przykazania strzegli. Chcąc stać się Synem Boskim, trzeba, żebyśmy się z Boga urodzili, czyli ochrzczeni byli.

Ewângelia na Niedzielę po Bożym Narodzeniu, u Łukaſza S. w Roz. II. *w wierſzu* 34. -- 40.

Treść : Gdy dzieciątko Jezus przynieśli do Kościoła, prorokowali Symeon i Anna, i oboie dowodzili, że Jezus ieſt Meſyaſzem.

I. Proroctwo Symeona.

1. Symeon (*a*) błogoſławił Maryi, i rzekł do niey: Oto! ten położony ieſt na upad, (*b*) i na powſtanie (*c*) wielu w Jzraelu, i na znak, ktoremu ſprzeciwiać ſię będą. (*d*) *v*. 34.
2. Symeon przepowiedział także Maryi: Duſzę twą włąſną przeniknie miecz, (*e*) aby myśli z wielu ſerc były obiawione. (*f*) *v*. 35.

II Proroctwo Anny.

1. Anna, ośmdzieſiąt cztery lat maiąca wdowa, uznała także dzieciątko *Jezus* za Zbawiciela, i wychwalała Boga. *v*. 36. 37.
2. I mòwiła o nim przed wſzyſtkiemi, którzy oczekiwali odkupienia Jzraelſkiego.

III. Co Marya po ofiarowaniu Syna ſwoiego uczyniła.

1. Marya wróciła ſię z Jozefem znowu do Galilei do Nazaretu miaſta ſwego.
2. Dziecie roſło, i umacniało ſię pełne mądrości: i Łaſka Boża była w nim. (*g*) *v*. 40.

OBIASNIENIA.

a) Symeon był to człowiek pobożny w Ierozolimie, który oczekiwał przyiścia Meſyaſza; napełniony był Duchem Swiętym, maiąc od niego przyrzeczenie, iako póty nieumrze, póki nieogląda Zbawiciela. *u Łukaſza S*. w Roz. II. *v*. 25.

b)

b) Chrystus staie się tym, którzy weń niewierzą, zgubą, i potępieniem.

c) Chrystus staie się tym, którzy weń wierzą, i iego przykazania chowaią, zmartwychwstaniem, i wiecznym życiem.

d) Chrystusowi wielu, osobliwie uczeni Pisma, i Faryzeuszowie oprzeć się, nauce iego sprzeczyć, a cuda iego za sztuki diabelskie głosić będą, wiele nań złego wymyślą, a naostatek na haniebną śmierć krzyżową skażą. Jakoż w rzeczy samey, podług świadectwa Ewangelistów, wielu przeciwnych było Chrystusowi, ktorzy naukę, i życie iego ganili, i iako złoczyńcę ścigali, i zabili.

e) Boleści, które Marya z mąk Syna swego, a osobliwie z ukrzyżowania iego uczuie, przyrownywa Symeon do przenikaiącego miecza.

f) Myśli przepowiadania Proroków, które aż do owego czasu niezrozumiane były, maią bydź przez mękę Chrystusa, gdy miecz litości Duszę Maryi przebodł, obiawione, i od wielu za prawdziwe uznane.

g) Wzrost, o którym Ewangelista mówi, na tym szczególnie zawist, że się Boska mądrość, która w nim od samego iuż urodzenia doskonała była, z czasem co raz więcey oczom ludzkim obiawiała się.

NAUKA WIARY.

Bóg obiawia czasem przyszłe rzeczy.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Jako Marya nayświętszy dopełniała Przykazania Zakonu Żydowskiego, tak i my dopełniać powinniśmy przykazania Katolickiego Kościoła. Młodzież powinna usiłować w nabieraniu wzrostu w mądrości, i łasce Boskiey.

Ewangelia na nowy Rok, u Łukasza S. w Rozdziale II. *v.* 21.

Treść: Jezus Zbawiciel obrzezuie się.

1. Jezus był ośmego dnia obrzezany (*a*).

2. Przy obrzezaniu dane mu było Imie *Jezus* (*b*), które mu od Anioła wyznaczone było. (*c*).

OBIASNIENIA.

a) Obrzezanie przykazał Bóg Abrahamowi, którego Potomkowie różnili się tym od innych Narodów; było to znakiem przymierza, które Bóg zawarł z Abrahamem, przez co przyrzekł mu był, iako ten, w którym wszystkie Narody miały bydź ubłogosławione, z iego urodzi się pokolenia.

b) To słowo *Jezus* znaczy Zbawiciela, któryby w nas ranę grzechu uleczył, nas zbawił, i od grzechów, i wiecznego ukarania odkupił.

c) Anioł Gabryel rzekł do Maryi: Nazwiesz Imie Iego Jezus; bowiem on zbawi lud swóy od grzechów ich. u Mateusza S. w Roz. I. *v.* 21.

NAUKA WIARY.

Jezus iest naszym Zbawicielem, naszym odkupicielem, on w nas ranę, którą grzech uczynił, uleczył.

NAU-

NAUKA OBYCZAIÓW.

Trzeba, abyśmy Prawom Boſkim tak byli poſłuſznemi, iak Jezus był poſłuſznym, dozwalaiąc ſię podług Prawa obrzezać. Daiąc na ſobie dopełniać to rozrządzenie Boſkie, ſtał ſię nam zaraz w dziecińſtwie przykładem, iak go naśladować mamy.

Ewangelia na niedzielę po nowym Roku, u Mateuſza S. w Rozdziale II. w wierſzu 19. -- 23.

Treść: Powrót (*a*) Jozefa, i Maryi z Jezuſem z Egiptu.

1. Gdy Herod umarł, (*b*)
2. Otrzymuie Jozef przez Anioła roſkaz, aby Egipt opuścił. *v.* 20.
3. Idzie do Kraiu Jzraelſkiego (*c*) z Jezuſem, i iego matką.
4. Ale nie do Prowincyi Judei, (*d*) gdzie Archelaus (*e*) panował. *v.* 22.
5. Lecz do Nazaret w Galilei, aby ſię wypełniło, co powiedziano ieſt przez Proroków, że ma bydź Nazareyczykiem (*f*) zwany.

OBIASNIENIA.

a) Gdy Mędrcy z wſchodnych kraiów pokłon Jezuſowi oddali, otrzymał Jozef przez Anioła rozkaz, aby z Jezuſem, i Matką Jego uciekł do Egiptu; ponieważ go Herod ſzukał na zabicie.

b) Herod był pierwſzym Królem Żydowſkim, który cudzoziemcem, a nie z pokolenia Żydowſkiego był; obawiał ſię, żeby go Meſyaſz niezepchnął z Tronu, przeto przykazał, aby dzieci pewnego wieku pozabiiać, ſpodziewaiąc ſię, że w liczbie ich i Meſyaſza zabiie.

c) Pułnocna część Judei zwała ſię kraiem Jzraelſkim; ponieważ przedtym tamże króleſtwo Jzraelſkie było.

d) Południowa część Judei zwała ſię krainą Judzką; ponieważ tamże po rozdzieleniu Pańſtwa króleſtwo Judzkie było.

e) w

e) w Galilei panował czworokról Herod *Antipas*, także Syn Heroda Dziecioboycy.

f) Nazareyczykiem zowią się pochodzący z Nazaretu, iako i ten, ktory się Bogu poświęcił, do swiątobliwego życia obowiązał, i usiłuie stać się doskonalszym nad innych, obydwie te rzeczy stosuią się do Chrystusa; mieszkał w Nazarecie, a życie iego było naydoskonalsze, i bez nagany.

NAUKA WIARY.

1. *Są Aniołowie.* U *Mateusza S. II.* v. *19.*
2. *Bóg przykazuie Aniołom strzedz ludzi.* Ibid.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Wolno iest uchronić się niebespieczeństwa, i bespieczeństwa dla siebie szukać.

Ewangelia na Swięto Obiawienia Pańskiego. u Mat S. w Roz. II. 1. - 12.

Treść: Mędrcy ze wschodu (*a*) szukaią Chrystusa, a znalazłszy go, oddali mu pokłon, i ofiary.

I. Mędrcy ze wschodu szukaią Chrystusa.

1. Gdy się narodził Jezus w Betlehemie Judzkim: (*b*) oto! Mędrcy ze wschodu przybyli do Jerozolimy (*c*) pytaiąc się, gdzieby się narodził nowy Król Żydowski; albowiem widzieli gwiazdę iego. (*d*).
2. Herod, i wszystka Jerozolima zatrworzyła się nad tym pytaniem, (*e*); dowiadywał się od Doktorów ludu, gdzie się miał Chrystus narodzić. (*f*).
3. Doktorówie ludu odpowiedzieli: (*g*) W Betlehemie Judzkim, iak napisano przez Proroka. (*h*).
4. Dowiedziawszy się Mędrcy o mieyscu, poiechali tamże, a gwiazda stanęła nad tym mieyscu, gdzie było dzieciątko. *v.* 9.

II. Mędrcy oddali pokłon Chrystusowi, i dary.

1. Weszli w dom, nalezli dzieciątko z Maryą Matką iego, i upadłszy pokłonili się iemu.
2. Otworzyli skarby swe, i ofiarowali mu złoto, kadzidło, i mirrę.
3. A wziąwszy odpowiedź we śnie, aby się do Heroda niewracali, inszą drogą wrócili się do krainy swoiey.

O B I A S N I E N I A.

a) Podług bardzo dawnego, lecz niepewnego mniemania ci Mędrcy mieli bydź Królami, którzy oraz zważaniem gwiazd często zabawiać się mieli.

b)

b) Oprócz Betlehemu Judzkiego ieszcze było insze mieysce tegoż imienia w Jzraelu, i dla tego czyni się tu różnica, aby nam mieysce narodzenia Zbawiciela wyraźnie wytknięte było.

c) Ponieważ za wielkim podobieństwem z obiawienia iakiegoś widzieli, że nowo narodzone dzieciątko miało bydź Królem Żydowskim, przeto sprawiedliwie go szukali w Stolicy Państwa.

d) Proroctwo było, że się gwiazda z Jakóba ukaże, to iest: z pokolenia Jakóba będzie ten, który będzie panował.

e) Herod, i iego partya troszczyła się, aby mu nowo-narodzony Król Państwa nieodebrał.

f) Wiadomo bowiem było, że nayszczególnieysze okoliczności o Mesyaszu przez Proroków przepowiedziane były.

g) Gdy Doktorowie ludu wiadomością Mędrców przymuszeni byli przeyrzyć się w Prorokach: zaiste to tym samym przez Mędrców oznaymione im było przyiście Mesyasza.

h) Owym Prorokiem, ktory mieysce narodzenia Mesyasza przepowiedział, był *Micheasz*, rzecze on: I. *v.* 2. I ty Betlehemie! ziemio Judzka, z żadney miary nie iesteś naypodleyszy między Książęty Judzkiemi; albowiem z ciebie wynidzie Wódz, który będzie rządził Lud móy Jzraelski.

NAUKA WIARY.

Jezusowi Chrystusowi, ktory Bogiem będąc człowiekiem stał się, trzeba pokłony oddawać naygłębsze.

NAUKA OBYCZAIÓW

Trzeba, żebyśmy za oświeceniem Boskim, i powołaniem szli, i żadnym niedali się odwieść trudnościom, tak iak owi Mędrcy, ktorych ani odległość drogi, ani niedowiarstwo Mieszkańcow Jerozolimskich niewstrzymało od oddania pokłonu Chrystusowi.

Ewan-

Ewangelia na Niedzielę I. po Obiawieniu Pańſkim u Łukaſza S. w Roz. I.

w wierſzu 42 -- 52.

Treść: Jezus, Marya, i Jozef idą do Jerozolimy, gubią Jezuſa, i nayduią go w Kościele.

I. Marya, i Jozef idą do Jerozolimy. (*a*).
  1. Wedle zwyczaiu dnia Swiętego. (*b*)
  2. Jezus, który na ów czas we dwunaſtu leciech był, poſzedł z niemi.

II. Marya, i Jozef powracaią po ſkończonych Swiętach. (*c*)
  1. Utracili Jezuſa, około wieczora uſzedłſzy dzień drogi.
  2. Szukaią go między krewnemi.
  3. Powracaią nazad do Jerozolimy, i nayduią go po trzech dniach w Kościele. (*d*).

III. JEZUS
  1. Słucha Doktorów, i pyta ich:
  2. Zdumiewaią ſię wſzyſcy, ktòrzy ſłuchaią pytania, i odpowiedzi iego: (*e*)
  3. Odpowiedział na żalenie ſię, (*f*) *v*. 48.) które Matka iego czyniła, że ſię był pozoſtał, *v*. 49. lecz ona niezrozumiała go. *v*. 50. (*g*)
  4. Poſzedł z Maryą, i Jozefem do Nazaretu, i był im poddany. (*h*) *v*. 51.
  5. Pomnażał ſię w mądrości -- w leciech -- w łaſce u Boga, i u ludzi.

OBIASNIENIA.

a) Jeden ſzczegòlnie był Kościoł w Jerozolimie dla Żydowſkiego narodu.

b) Żydzi rodzaiu męſkiego prawem byli obowiązani trzy razy w rok bywać w Kościele, to ieſt: na Swięta Wielkonocne, zielone świątki, i na Uro-

czy-

czyſtość Namiotow (*czyli na kuczki*). Niewiaſty ani obowiązane, ani też wyłączone niebyły od tego prawa. Zdaie ſię, że Marya miała zwyczay zawſze na Swięta Wielkonocne bywać w Kościele

c) Zdaie ſię, że Gromadami ze Swiąt powracali, i podobno oſobno mężczyzni od Białychgłów, a przeto i Marya ſzła oſobno od Jozefa. Jezus będąc młodziuchnym mógł albo z kobietami, albo też z mężczyznami iść, przeto nie tak łatwo poſtrzegli, iż go zgubili.

d) Kościoł (*Bożnica*) był wielkim gmachem, w ktorym Kapłani, i Lewitowie mieſzkali, i gdzie nawet Szkoły były. Pomieſzkania zaś te zamykały owe mieyſce, kędy ofiary, i inną ſłużbę Boſką czyniono.

e) Jezus ieſzcze dziecina dał poznać, że treść Piſma wiedział, i na ów czas iuż ukazał część ſwoiey wſzechwiadomości, aby przekonał nas, że umieiętności nie nabył, ale ią miał ſam od ſiebie.

f) Zdaie ſię, że Marya żalenie ſwoie bardziey z miłości macierzyńſkiey uczyniła, a niżeli, żeby mu naganę iaką dawała; boleſno iey pewnie było, że Jezuſa utraciła.

g) Rodzice Jezuſa niepoznawali ieſzcze na ów czas, iak ſię uſługami Oyca ſwoiego zatrudniać miał.

h) Ewangeliſta dla tego pewnie przytacza tu poddańſtwo Jezuſa, aby pozoſtanie iego niemiano za nieposłuſzeńſtwo.

NAUKA WIARY.

Jezus był wſzechwiedzący, i w dziecińſtwie ſwoim ukazywał iuż, że Boſką miał w ſobie właſność wſzechwiadomości.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *Dzieci powinne tak, iak Jezus był Rodzicom ſwoim, być poddanemi, i posłuſznemi.*
2. *Powinniśmy nakazane Swięta iak chować, iak Marya, i Jozef, na publicznych nabożeńſtwach bywać, oczekuiąc zakończenia ich.*

Ewan-

Ewangelia na Niedzielę II. po Obiawieniu Pańſkim. u Jana S. w Rozdz. II. *w wierſu* I. -- II.

Treść: Jezus idzie z ſwoią Matką, i ze ſwemi Uczniami do Kany Galileyſkiey na gody Małżeńſkie, i pierwſzy cud czyni.

I. Co Marya na Godach Małżeńſkich w Kanie uczyniła

1. Gdy Marya poſtrzegła, że gościom wina nieſtało, oſtrzegła o tym Syna ſwoiego. (*a*) *v.* 3.
2. Upomniała ſłużących, aby to uczynili, czegoby Jezus żądał (*b*) *v.* 5.

II. Co Jezus tamże uczynił

1. Jezus wymawia ſię od czynienia cudu dla zapobieżenia niedoſtatkowi, mowiąc: Niewiaſto! (*c*) co to do mnie, i do ciebie należy? Jeſzcze nieprzyſzła godzina moia *v.* 4.
2. Przecięż naoſtatek przyſtał na prozby Matki ſwoiey.
3. Żąda, aby ſłudzy ſześć kamiennych Stągiew napełnili wodą, (*e*) i Przełożonemu weſela z tych Stągiew cożkolwiek donieśli.

III. Cud przemienioney wody w wino *v* 7 8.

1. Przełożony weſela poſtrzegł, że Stągwy naywyśmienitſzym winem były napełnione. *v.* 9.
2. To było pierwſzym cudem, którym Chryſtus chwałę ſwoią (*f*) obiawił.
3. Cud ten nakłonił Uczniów, że weń uwierzyli. (g). *v.* 11.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Marya z dobrego ferca ku Oblubieńcowi, i Gościom żąda, aby Jezus przez fwoią wfzechmocność, która iey wiadoma była, temu niedoftatkowi zapobiegł.

b) Upomnienie to dała z zaufania mocy, i dobroci Syna fwoiego.

c) Ponieważ tu fzło o czynienie cudu, który Chryftus iako Bóg uczynić miał, zatym niemówi: *Matko*; bo iako Bog żadney niema: używa tego słowa: *Niewiafto*; gdy Maryi odpowiedzi daie.

d) Kamienne Stągwy były wielkie naczynia, których używali Żydzi napełniaiąc ie wodą, aby takowe na pogotowiu mieli do oczyfzczania fwego, które przed iedzeniem, i często innego czafu przedfiewzięli.

e) Zdaie fię, że na ów czas owe Stągwy próżne były, których wielkość, napełnienie wodą, i iey przemienienie w przytomności Gości daleko oczywiftfzym cud ten czynią, tak właśnie, iakoby wino to Chryftus ftworzył był. W okolicznościach takówych daleko mniey o tym cudzie powątpiewać było można.

f) Przez chwałę rozumie fię tu pierwfzeńftwo, które Jezus miał. Cuda nikt niemoże czynić, tylko Bóg, albo ten, któremu Bóg mocy tey udziela. Cud przeto ten dowodził, że Chryftus Bogiem, Panem natury, albo przynaymniey Bofkim był przyiacielem.

g) Uczniowie, uyzrzawfzy cud ten, uwierzyli w Jezufa, uznali za prawdę, co Jan o nim świadczył, i co o fobie famym Jezus powiedział.

NAUKA WIARY.

Chryftus cuda czynił, i niemi fprawił, że weń wielu uwierzyło.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Nietrzeba fię chełpić z fwoich Talentów, owfzem należy fię ich użyć ku dobremu innych ludzi, tak, iako Chryftus nie fam z fiebie, ale na prożby Matki fwoiey, i ku pożytkowi innych Wfzechmocność fwoią ukazał, i cud ten uczynił.

Ewangelia na Niedzielę III. po Objawieniu Pańſk: u Mat. S. w Roz. VIII. *w wierſzu* 1. -- 13.

Treść: Jezus leczy trędowatego, i ſługę Rotmiſtrza uzdrawia.

I. Jezus leczy trędowatego.

1. Gdy Jezus z góry (*a*) zſtępował, ſzły za nim wielkie rzeſze.
2. Między innemi znaydywał ſię trędowaty, (*b*) pokłonił ſię Jezuſowi, i rzekł: Panie! ieśli chceſz, możeſz mnie oczyścić. *v.* 2.
3. Jezus dotknął ſię go, i rzekł: *Chcę*, *bądź oczyſzczon.* (*c*)
4. Na te słowa zginął trąd, i rzekł Jezus do oczyſzczonego: Patrz, abyś nikomu tego niepowiadał: ale idź, ukaż ſię Kapłanom, i ofiaruy dar, który przykazał Moyżeſz na świadectwo. (*d*). *v.* 4.

II. Jezus uzdrawia ſługę Rotmiſtrza.

1. Gdy Jezus wſzedł do Kafarnaum, prosił go Rotmiſtrz, aby ſługę iego powietrzem ruſzonego uzdrowił. *v.* 5. 6.
2. Gdy Jezus przyrzekł, że chorego nawiedzi, i uzdrowi, wzbraniał mu Rotmitrz nawiedzenia.
3. Proſił Jezuſa, aby tylko rozkazał, a chory będzie uzdrowion: choroba będzie mu poſłuſzna, iak iemu ſamemu poſłuſznemi ſą ſłudzy iego, gdy im co roſkazuie.
4. Jezus chwali wielką wiarę, i upewnia, iako podobney wiary nigdzie w Jzraelu nieznalazł, że wielu ich ze wſchodu, i zachodu wnidzie do Króleſtwa Niebieſkiego: (*e*) Synowie zaś Króleſtwa (*f*) wyrzuceni będą.

5. Jesus rozkazał Rotmistrzowi iść do domu, i przyrzekł mu, iako podług wiary iego uzdrowienie sługi nastąpi.

OBIASNIENIE.

a) Tu się mówi o owey Górze, na którey Chrystus mowę miał, którą opisuie Mateusz S. w Roz. 5. 6. 7.

b) Trąd był cięźką chorobą, przez którą skora prescczami cała okryta była. Trędowaci musieli się wstrzymywać u Żydów od towarzystwa innych; za nich były wyznaczone ofiary, i Kapłanie musieli ich ogłosić za oczyszczonych, ieżeliby chcieli otrzymać pozwolenia towarzystenia z innemi.

c) Przez takowe oczyszczenie pokazał Chrystus, że Panem nad chorobą, że Mesyaszem był; przepowiedziano albowiem o nim, że trędowatych oczyszczać będzie.

d) To było przykazano w Prawie. Chrystus dwoistym tym rozkazem ukaznie, iako ani chwały nie żąda, ani wprowadzony porządek znosi, ale dobrze czyniąc, chce i Prawa dopełniać.

e) Wszystkie Narody z czasem nawrócą się do Kościoła Chrystusowego, i weń wierzyć będą.

f) Zaś Żydzi, których Królem miał bydź Chrystus, dla niedowiarstwa swoiego odrzuceni będą.

NAUKA WIARY.

Powolność, którą Chrystus ukazuie Rotmistrzowi, daie nam poznać, że w tych ma upodobanie, którzy weń wierzą, i że wiarę nadgradza. Zakończenie zaś Ewangelii ukazuie, że Kościoł Chrystusów powszechnym bydź powinien.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Podług przykładu Rotmistrza powinnismy w Bogu wielką pokładać ufność, prosić z pokorą, iak ten trędowaty. Dopełnienie proźb naszych iego woli zostawić, a ieżeli skutek onych nienastąpi bydź iednak przeświadczonemi, że może żądanie nasze uskutecznić, ieżeli zechce, i że nawet i zechciałby, gdyby uskutecznienie onych ku naszemu uszczęśliwieniu zmierzało.

Ewangelia na Niedzielę IV. po Obiawieniu Pańskim: u Mat. S. w Roz. VIII. v. 23. -- 27.

Treść: Jezus ucisza burzę morską.

1. Gdy Jezus z Uczniami swoiemi w Łodzi płynął, wzruszenie wielkie stało się na morzu, (*a*) które Łodzi zatopieniem groziło.

2. Jezus spał, Uczniowie obudzili go, i rzekli: *Panie! zachoway nas, giniemy.* v. 25.

3. Jezus rzekł im: Czemużeście boiazliwi, (*b*) małowierni? Wstawszy rozkazał wiatrom, i morzu, (*c*) i stało się ucisze nie wielkie.

4. Nadtym dziwowali się przytomni mowiąc: Jakiż to iest ten, że mu i wiatry, i morze są posłuszne? (*d*).

OBIASNIENIA.

a) To iest: na Galileyskim morzu.

b) Czemużeście tak boiazliwi, gdy ia z wami iestem? Mam ia o was trośkliwość, lubo się spać zdawam.

c) To było cudem, którym Chrystus ukazał się bydź Panem wszelkiego stworzenia.

d) Ten, i inne cuda pewnie rozgłosili ci, którzy przy nich przytomnemi byli. Były zdolne do wzbudzenia uwagi, i ciekawości szperania w nich, i roztrząśnienia onych tak, że wielu na ostatek uznało, czymby Jezus był.

NAU-

NAUKA WIARY.

Jezus ukazuie ſię bydź prawdziwym człowiekiem, ſnu używaiąc; ale dowodzi także, że prawdziwym oraz ieſt Bogiem; gdy na iego rozkaz wiatry, i morze poſłuſznemi ſą.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Jezuſa mamy w każdym niebeſpieczeńſtwie, i w wſzelakiey potrzebie wzywać, oraz ufać w iego pomocy.

Ewangelia na Niedzielę V. po Obiawieniu Pańſkim: u Mateuſza S. w Roz. XIII. v. 24. -- 30.

Treść: Podobieńſtwo o ſtanie Kościoła.

I. Jezus naucza przez podobieńſtwo wielkie Prawdy.

1. To podobieńſtwo oznacza Króleſtwo Niebieſkie. (*a*)
2. Króleſtwo Niebieſkie przyrownywa ſię do człowieka dobre naſienie ſieiącego.

II. Podobieńſtwo ſame:

1. Od Goſpodarza (*b*) na roli (*c*) dobre naſienie (*d*) zaſiewa ſię.
2. Gdy ludzie ſpali, (*e*) przyſzedł nieprzyiaciel, (*f*) i naſiał kąkolu. (g)
3. Kąkol rosł razem z pſzenicą.
4. Słudzy chcieli kąkol wykorzenić.
5. Goſpodarz rozkazał, aby dali rość kąkolowi razem z pſzenicą (*h*).
6. Podczas żniwa (*i*) żeńcom (*k*) przykaże, aby kąkol od pſzenicy pooddzielali, zebrali go w ſnopki, i ſpalili, (*l*) zaś pſzenicę zgromadzili do gumna. (*m*)

OBIASNIENIA.

a) Przez Króleſtwo Niebieſkie rozumie ſię tu Kościoł. Czytay obiaśnienie uczynione od ſamego Chryſtuſa w wierſzu 37. aż do 40. w teyże Ewangelii: *Które to wierſze trzeba czytać z więkſzey Ewangelii*.

b) Goſpodarzem ieſt Syn człowieczy Jezus Chryſtus.

c) Rolą ieſt świat.

d) Nauki Chryſtuſa ſą dobrym naſieniem.

e) Gdy

e) Gdy Apostołowie pomarli, albo następcy ich urząd swóy ospale sprawowali.
f) Nieprzyiacielem iest Diabeł, czyli trzymaiący się Diabła, Kacerze, zli ludzie, grześnicy.
g) Rozsiewaią fałszywe nauki, niegodziwe maxymy.
h) Bog cierpi złych między dobremi.
i) Koniec świata.
k) Swoim Aniołom.
l) Zli będą do piekła na wieczny ogień skazani.
m) Zaś pobożni, i cnotliwi będą przyięci do Nieba, do Królestwa Oyca Niebieskiego.

NAUKA WIARY.

Bóg iest łaskawy: złych nie zawsze w tym życiu karze, odkłada często ukaranie ich aż w drugim życiu; dopuszcza niezbożnym, i grześnikom brać wzrost, i aby się im dobrze działo: naostatek zaś skazuie ich na ogień wieczny.

NAUKA OBYCZAIÓW

Ponieważ Bóg złych między dobremi cierpi, przeto i ludzie powinni ich znosić, i z cierpliwością oczekiwać, póki się Bogu niebędzie podobało onych odłączyć, i nieszczęśliwości, które działaią, zakończyć, albo polepszyć.

Służący powinni bydź Panom swoim wiernemi, i posłusznemi; wierności swoiey maią dawać dowod tak, iak owi słudzy Gospodarza, (*v.* 28.) ochotą w oddaleniu szkody, i w doniesieniu oney; lecz nic niepowinni czynić z swego własnego domysłu, ale oczekiwać rozkazu Pańskiego, i onego uskutecznienia.

Ewangelia na Niedzielę VI. po Obiawieniu Pańſkim; u Mat. S. w Roz. XIII. v. 31. — 35

Treść: Podobieńſtwo o ziarnie gorczycznym, i o cieście kwaśnym.

I. Podobieńſtwo o ziarnie gorczycznym.

Jezus przyrownywa Królestwo Niebieſkie (*a*) do ziarna gorczycznego, które naymnieyſze ieſt (*b*) ze wſzyſtkiego naſienia, ale z którego, gdy ſię zaſieie, wielkie drzewo (*c*) urośnie, na którego gałązkach ptaſtwo ſiada. *v.* 31. 32.

II Podobieńſtwo o cieście kwaśnym.

Jezus przyrownywa także Kròleſtwo niebieſkie do kwaśnego ciaſta, (*d*) którym Niewiaſta ciaſto ze trzech miar mąki zakwaſi. *v.* 33

III. Jezus mówi przez podobieńſtwa.

Przez Proroków rzeczono: (*e*) Opowiedział przez podobieńſtwa ſkryte rzeczy. (*f*) *v.* 35.

OBIASNIENIA.

a) Przez ziarno gorczyczne rozumie ſię tu Kościoł, który w początkach był bardzo małym, potym rozſzerzył ſię po całym świecie, i w wielu mieyſcach przytłumił pogańſtwo, i bałwochwalſtwo.

b) Ziarno gorczyczne zowie ſię naymnieyſze; ponieważ ieſt naymnieyſzym ziarnem ze wſzyſtkiego naſienia.

c) W okolicach, w których Chryſtus nauczał, i w innych ciepłych kraiach wyraſta krzak gorczyczny tak wyſoko, iak iakie drzewo.

d) Podobieńſtwo o cieście kwaśnym rownież ma ſię rozumieć o Kościele; albowiem iako garść kwaśne-

śnego ciastą sprawuie, że ciasto z kilka miar mąki smaku onegoż nabywa: tak i nauka Ewangeliczna będąc rozgłoszona po świecie, przemianę onego uczyniła, czyli nawróciła.

e) W 77. Psalmie w wierszu drugim napisano: Otworzę usta moie w przypowieściach: i Paweł S. napisał w Liście I. do Koryntów II. 7. Ale powiadamy mądrość Boską w taiemnicy, która zakryta iest, którą Bóg przeznaczył przed wieki ku chwale naszey.

f) Ukrytemi rzeczami są nauki, które przed przyiściem Chrystusa albo wcale nie, albo niezupełnie wiadome były, iako to: że trzy są Boskie Osoby; że Mesyasz na świat przyszedł, aby za grzechy ludzkie zadosyć uczynił, i nas z Bogiem poiednał, że ci, którzy chcą bydź zbawieni, weń wierzyć, i podług iego nauki żyć maią, i tym insze podobne.

NAUKA WIARY.

Chrystus nauczył nas nowych, i przed zaczęciem swoiego nauczania nam niewiadomych Prawd. v. 35.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Jako Ptastwo na gałęziach drzew spoczywa, i na nich znayduie dla siebie bespieczeństwa przed napaścią drapieżnych zwierząt; tak i członki Kościoła, ieżeli podług nauk Chrystusów żyć będą, i środków do otrzymania zbawienia przykazanych użyią, znaydui w tymże Kościele dla siebie bespieczeństwa przed potęgą złego nieprzyiaciela, czyli diabła, którey nabył nad ludzmi przez grzech, ale którą odebrał mu Jezus, głowa tegoż Kościoła, przez śmierć swoię.

Ewangelia na Niedzielę Starozapustną, czyli Septuagesimæ: u Mat. S. w Roz. XX. v. 1. -- 16.

Treść: Podobieństwo o robotnikach w Winnicy.

I. Podobieństwo.

1. Królestwo Niebieskie (*a*) podobne iest człowiekowi Gospodarzowi, który bardzo rano naymuie robotników do swoiey winnicy za grosz.
2. Naiął także o godzinie trzeciey, (*c*) szóstey, (*d*) dziewiątey, (*e*) i iedenastey więcey robotników.
3. Wieczorem rozkazał Gospodarz szafarzowi swemu, aby robotnikom zapłacił, a to każdemu po groszu.
4. Gdy pierwsi niewzięli więcey od ostatnich, to iest: wzięli tak, iak oni, po groszu, szemrali.
5. Gospodarz zaspokoił to szemranie, rzekłszy do iednego z nich: Przyiacielu! nieczynię krzywdy &c. czyliż mi się niegodzi uczynić, czego chcę? czyliż oko twoie przeto złośliwe iest, (g) iżem ia iest dobry?

II. Zapewnienie naszego Pana.

1. Ostatni będą pierwszemi, a pierwsi ostatniemi. (*h*)
2. Wiele iest wezwanych, ale mało wybranych.

OBIAŚNIENIA.

a) I to podobieństwo ma się rozumieć o Kościele.

b) Bóg iest Gospodarzem. Kościoł Boski iest winnicą, różne godziny oznaczaią rózne wieki albo świata, albo też ludzi, w których Bóg do Koscio-

ścioła swoiego ludzi powołał, i do tych czas powołuie. Robota oznacza życie Chrześciańskie. Groszem iest życie wieczne, którego uczestnikami staią się ci, którzy w dobrym trwaią aż do wieczora życia swoiego.

c) Żydzi rachowali godziny podług zwyczaiu Rzymian, Każdy dzień, i każda noc składa się z dwunastu godzin: lecz godziny dnia, i nocy nie w każdey porze róku były zarówne. Ze wschodem słońca zaczynała się godzina pierwsza, która pod czas porownania dnia z nocą, podług nas iest godzina 6. z rana. Godzina trzecia kończy się właśnie podług podziałania dnia naszego o godzinie 9.

d) Szósta godzina Żydowska kończy się o południu, kiedy u nas 12.

e) Dziewiąta kończy się, kiedy u nas po południu trzecia biie.

f) Iedenasta podług naszych zegarów iest 5ta po południu.

g) Czyliż przeto zazdrosnym iestes?

h) Chrystus powołał naypierwey Żydów do swoiego Kościoła: ale dla swoiego niedowiarstwa stali się ostatnemi; albowiem Poganie, i prędzey, i w większey liczbie poprzyimowali naukę Chrystusa. Żydzi ze wszystkich będą ostatnemi, którzy przed końcem świata do wiary chrześciańskiey dopiero przystąpią.

i) Wszyscy są powołani, lecz nie wszyscy, owszem bardzo mało, idą za powołaniem swoim, a przeto bardzo też mało wybranych wchodzi do nieba.

NAUKA WIARY.

Kto chce bydź zbawionym, i wieczną otrzymać nadgrodę, trzeba, żeby się w Kościele mieścił, to iest: żeby stał się członkiem iego, ale trzeba żeby i pracował, to iest: powinien czynić, co Chrystus głowa Kościoła przykazuie.

NAUKA OBYCZAIOW.

Widząc, że się innym dobrze dzieie, niegależy nam bydź zazdrosnemi, albo zawistnemi.

Ewangelia na Niedzielę przed Mięsopusty, czyli Sexagesimæ: u Łuk. S. w Roz. VIII. v. 4. -- 15.

Treść: Podobieństwo o przyczynach, dla których słowo Boże u niektórych żadnego, a u drugich wiele pożytku przynosi.

I. Podobieństwo.

A. Przyczyna, dla którey słowo Boże niektórym wiele pożytku przynosi.

1. Gdy pewny Rolnik zasiewał, padło niektóre ziarno podle drogi, i podeptane iest, a ptacy pożobali go. *v*. 5.
2. Drugie ziarna padły na opokę, weszły wprawdzie, ale że niemiały wilgoci, uschły. *v*. 6.
3. Inne padły między ciernie, i przydusiły się. *v*. 7.

B. Przyczyna, dla którey słowo Boże w niektórych wiele pożytku przynosi.

Inne ziarna padły na ziemię dobrą, a weszły uczyniły owoc stokrotny.

II. Wykład tey przypowieści, którą Chrystus na żądanie uczniów uczynił.

1. Uczniowie pytali się Jezusa, coby to podobieństwo znaczyło.
2. Jezus rzekł im: Wam dano poznać taiemnice Króleſtwa Bożego; (*a*) ale innym przez podobieństwa, aby widząc niewidzieli, a słysząc nierozumieli. (*b*) *v*. 10.
3. Jesus obiaśnia, że

a) nasienie iest słowo Boże.

b) na-

b) naſienie podle drogi ieſt ſłowo Boże, ktòrego ſię w prawdzie ſłucha, ale ſię onemu niewierzy, a zatym nas i zbawić nie może.

c) naſienie na opoce ieſt ſłòwo Boże u tych, ktòrzy go ſłuchaią, a czaſu pokuſy odſtępuią. (*c*).

d) naſienie między ciernie ieſt ſłòwo Boże u owych, ktòrym ſtarania, bogactwa, i rozkoſzy ſtaią ſię przeſzkodą, że im pożytku żadnego nieprzynoſi.

e) naſienie na dobrey ziemi ieſt ſłowo Boże u tych, ktòrzy go ſłuchaią, i z niego dobry pożytek odnoſzą.

OBIASNIENIA.

a) Apoſtołowie byli przeznaczeni, aby wſzyſtko wiedzieli, i rozumieli, czego Jezus nauczał.

b) Inni ſłuchaią w prawdzie też ſame nauki, a to w podobieńſtwach; ale że ich nierozumieią ſą ſami winnemi; lubo ſłyſzą, i widzą, przecież to wſzyſtko iedno, iakoby nieſłyſzeli, i niewidzieli.

c) Niepełnić go znaczy, nieżyć podług niego, niedbać na zbawienne przepiſy ſłòwa Bożego.

NAUKA WIARY.

Chrześcianie powinni wierzyć, czego Apoſtołowie nauczali; im albowiem dano było poznawać Taiemnice Królestwa Bożego.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Niedoſyć na tym, że Chrześcianin ſłucha ſłowa Bożego, powinien go chować w ſercu ſwoim, w każdey okoliczności podług niego poſtępywać, czaſu pokuſy od niego nieodſtępywać, w uſkutecznieniu onego niczym niedać ſię odſtraſzyć. Trzeba koniecznie okazać dobre owoce wiary ſwoiey.

Ewan-

Ewangelia na Niedzielę Męsopustną, czyli Quinquagesimæ: u Łuk. S. w Roz. XVIII. v. 31. -- 43.

Treść: Chrystus przepowiada mękę swoią, i przywraca ślepemu wzrok.

I. Chrystus przepowiada mękę swoią dwunastu, (*a*) gdy z niemi szedł do Jerozolimy.

1. *Ogólnie*, że co napisano iest przez Proroków o Synu Człowieczym, spełnione zostanie. *v.* 31.
2. *Szczególnie*, że będzie Poganom (*b*) wydany, naygrawany, ubiczowany, upluwany, i zamordowany; ale że także dnia trzeciego zmartwychwstanie. *v.* 32. 33.
3. Uwaga Ewangelisty: Uczniowie niezrozumieli słowa naszego Zbawiciela, (*c*) *v* 34.

II. Chrystus przywraca wzrok ślepemu.

1. Gdy Chrystus idąc drogą do Jerozolimy, ku Jerychu (*d*) przbliżał się, tedy zawołał niektóry ślepy podle drogi żebrząc, usłyszawszy, że Chrystus przechodził: *Jezusie Synu Dawidów*! (*e*) *zmiłuy się nademną*. v. 38.
2. Słowa te powtarzał ślepy, pomimo zakazu ludzi póty, póki Jezus niezatrzymał się, onego przywieść do siebie rozkazał, (*f*) mówiąc: Czego chcesz, abym ci uczynił?
3. Slepy odpowiedział: Panie! abym przeyzrzał. Rzekł Chrystus: Przeyzrzyi, wiara twoia ciebie uzdrowiła. Slepy przeyzrzał, i poszedł za nim.

OBIASNIENIA.

a) To ieſt dwunaſtu Apoſtołom.

b) Poncyuſz Piłat, i Żołnierze, którzy Chryſtuſa ukrzyżowali, byli Poganie.

c) Apoſtołowie wierzyli wprawdzie, że Jezus Nauczyciel ich prawdziwym był Meſyaſzem; atoli rozumieli, że on po mimo ſwoiey pokory, i do owego czaſu trwaiącego ubóſtwa, naoſtatek ukaże ſię światu w zupełney chwale; a z przyczyny takowego przeſądu niemogli zrozumieć Proroctwa Chryſtuſowego.

d) Wprawdzie Jerycho, gdy mury iego na dźwięk Trąb obaliły ſię, zruynowane było przez Jozuego; ale znowu wybudowane zoſtało.

e) Żydzi zowią Meſyaſza Synem Dawidowym; ponieważ Dawidowi było przyrzeczono, że ſię Meſyaſz z iego urodzi pokolenia.

f) Lud rozumiał, że ślepy będzie tylko o iałmużnę proſił. Zbawicielowi lubo wiadome były myśli tak ludu, iako i ślepego; iednak ſpytał ſię go, aby tym większą uwagę wzbudził w przytomnych, i cud bardziey im wpadł w oczy.

NAUKA WIARY.

Jezus ukazuie, że razem Bogiem i człowiekiem był, a zatym wſzechwiadomym. Pokazuie ſię bydź Bogiem przepowiedaiąc przyſzłe rzeczy, które ſię na nim ſamym ſpełnić miały; zaś człowiekiem, zapewniaiąc, że tyle cierpieć będzie muſiał. Oraz dowodzi, iako treść owych Ksiąg Piſma Swiętego, w których Proroctwa te znayduią ſię, od Boga podana ieſt; ponieważ Bóg tylko ſam może wiedzieć przyſzłe rzeczy, i one, ieżeli chce, obiawić.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Może co bydź rzeczą bardzo prawdziwą, aczkolwiek mniemaniu, i poięciu naſzemu niezdaie ſię bydź podobną, przeto nienależy ſię odrzucać wſzyſtkiego, czego poiąć niemożemy.

Niemamy uſzczęśliwienia, którego bliźny należytym ſpoſobem ſzuka, zagradzać, i owſzem mu do tego dopomagać.

Ewan-

Ewangelia na Niedzielę I. Postu Invocabit: u Mateusza S. w Rozdz. IV. v. 1. - 11.

Treść: Gdy Jezus czterdzieści dni, i nocy na pustyni przepościł, był trzy razy od Diabła kuszony. (*a*)

I. Chrystus popierwszy raz kuszony. (*b*)

1. *Kuszenie.* Gdy Chrystus od Ducha (*c*) na puszczą zawiedziony, i tamże czterdzieści dni, i nocy był pościł, to łaknął: (*d*) w tedy rzekł do niego Diabeł: Jeśliś iest Syn Boży, rzekniy, aby te kamienie stały się chlebem. (*e*) *v.* 3.
2. *Chrystusa odpowiedź* na te kuszenie. Napisano iest: Nie samym chlebem żyie człowiek, ale wszelkim słowem, ktòre pochodzi z ust Bożych. *v.* 4.

II. Chrystus po drugi raz kuszony

1. *Kuszenie.* Diabeł wziął go do Miasta Swiętego (*g*), postawił go na ganku Kościelnym, i rzekł: Jeśliś iest Syn Boży, spuść się nadół. (*h*). *v.* 5. 6.
2. *Chrystusa odpowiedź* na te kuszenie. Napisano iest: Niebędziesz kusił Pana Boga twego. (*i*) *v.* 7.

III. Chrystus po trzeci raz kuszony.

1. *Kuszenie.* Diabeł wziął go na gòrę wysoką bardzo, i ukazał mu wszystkie Krolestwa świata: i rzekł: To wszystko dam tobie, ieśli upadłszy, uczynisz mi pokłon. (*k*). *v.* 8. 9.
2. *Chrystusa odpowiedź* na te kuszenie. Napisano iest: Panu Bogu twemu kłaniać się, i iemu samemu służyć będziesz. (*l*) *v.* 10.

IV.

IV. Co ſię po kuſzeniach ſtało.

1. Diabeł opuścił Jezuſa.
2. Aniołowie przyſtąpili, i ſłużyli iemu. v. 11.

OBIASNIENIA.

a) Zdaie ſię, że Diabeł chce ſię dowiedzieć, czyliby Jezus prawdziwym był Synem Boſkim, albo tylko cudotworcą iakim.
b) Chryſtus dopuścił ſiebie kuſić, aby pokazał, co my w czaſie pokuſy czynić mamy.
c) Duch Boſki, albo iego Boſka wola powodem mu była udać ſię na puſzczą.
d) Diabeł łechce tu pożądliwości ciała; ſzczery człowiek pewnieby ſię był niewſtrzymał po tak długim poście; ale raczey użył daney mocy czynienia cudów na poſilenie ſwoie.
e) Tu wymaga diabeł Boſkiey wſzechmocności; bo Bóg tylko ſam może przemienić iſtotę rzeczy, i co nie ieſt, uſtworzyć.
f) Deutoronomii VIII. 3.
g) Jerozolima ieſt miaſtem Swiętym.
h) Ganek Kościoła ieſt naywyżſzym onego mieyſcem.
i) Deutor. IV. 16. Tu ſię doświadcza pycha. Szczery człowiek użyłby był pewnie otrzymaney łaſki czynienia cudów; aby był ſobie ziednał powagę u przytomnego zawſze ludu w Kościele.
k) Tu ſię doświadcza żądza doczeſnego dobra.
l) Deutoronomii. VI. 13.

NAUKA WIARY.

BOG dopuſzcza czaſem pokuſy Diabelſkie.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Trzeba dawać odpór Pokuſom, niedać ſię onym zwyciężyć, proſić Boga, przywodząc ſobie na pamięć Piſmo Swięte, i iego nauki, i podług nich żyć.

Nienależy ſię Boga kuſić, ani od niego żądać; aby nadzwyczayne dla nas czynił rzeczy.

Ewangelia na Niedzielę II. Postu, Reminiscere: u Mateusza S. w Roz. XVII. v. 1. -- 9.

Treść: Chrystus przemienił się na Górze. (a)

I. Przemienienie same.

1. Zaprowadziwszy Jezus Piotra, Jakóba, i Jana, (b) na górę wysoką, (c) wtedy
2. Przemienił się przed niemi, oblicze iego roziaśniało iako Słońce, szaty zaś iego stały się białe iako śnieg. (d) v. 2.

II. Co się przydarzyło ieszcze więcey podczas owego Przemienienia.

1. Moyżesz, (e) i Eliasz (f) ukazali się, i rozmawiali z Jezusem. v. 3.
2. Piotr rzekł: Panie! dobrze iest nam tu bydź: ieśli chcesz, uczyńmy tu trzy przybytki, tobie ieden, Moyżeszowi ieden, i Eliaszowi ieden. v. 4.
3. Chrystusa, i przytomnych Uczniów okrył iasny obłok, i z obłoku rzekł głos: Ten iest móy Syn miły, w którymem sobie dobrze upodobał, iego słuchaycie. (g) v. 5.
4. Uczniowie upadli na twarz swoię, i bali się bardzo.

III. Co się po przemienieniu stało.

1. Jezus przystąpiwszy do Uczniów dotknął się ich, i rzekł: Wstańcie, a niebóycie się.
2. Uczniowie uyrzeli samego tylko Jezusa, i przykazał im zstępuiąc z góry, aby tego widzenia (h) nikomu niepowiadali, aż Syn człowieczy zmartwychwstanie. v. 9.

OBIASNIENIA.

a) Przemienić się znaczy tu tyle właśnie, co ukazać się w chwale.
b) Jakób, i Jan byli Bracia, nazywaią się po Oycu Synami Zebedeuszowemi.
c) Wysoką górą; na ktorey się Chrystus przemienił, podług powszechnego zdania; iest góra Tabor.
d) Chwalebne ukazanie się, które się tu opisuie, stało się podług mniemania przeto, aby przytomni Uczniowie w wierze zostali utwierdzeni; i z iego ubóstwa, męki, i śmierci niegorszyli się.
e) Moyżesz był to ów, ktory Lud Jzraelski z Egiptu wyprowadził, ktoremu Bóg dał Prawa dla wybranego Ludu.
f) Tu obiawił Oyciec Niebieski Uczniom, że Jezus był Synem iego.
g) To, co widzieli.

NAUKA WIARY.

Chrystusa powinniśmy słuchać, iego nauki poznawać, i podług nich sprawować się.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Przykaz Jezusa dany Uczniom, aby przed Zmartwychwstaniem iego nikomu o tym nic niepowiedzieli, co pod czas przemienienia iego widzieli, naucza, abyśmy się ani z dobrych przymiotów, ani też talentów naszych w niewczas niechełpili.

Ewangelia na Niedzielę III. Postu Oculi: u Łuk. S. w Roz. XI. v. 14. - 28.

Treść: Jezus wyrzuca Diabła, zbiia bluźnierstwa tych, którzy cuda iego Diabłu przypisuią, i od nieiakiey Niewiasty publicznie zostaie wysławionym.

I. Jezus wyrzuca Diabła.

1. Jezus wyrzuca Czarta, który był niemy, (*a*) *v.* 14.
2. Niektòrzy dziwowali się temu.
3. Niektòrzy szkalowali go, i mòwili, że przez Belzebuba Xięcia czartowskiego (*b*) wyrzuca Diabła. *v.* 15.
4. Drudzy domagali się widzieć od niego znaku z Nieba. (*c*) *v.* 16.

II. Jezus zbiia, (*d*) bluźnierstwa tych, ktòrzy cuda iego czartowi przypisuią.

1. Pyta się: Jeśli Szatan rozdzielony iest przeciw sobie, iak się ostoi Królestwo (*e*) iego? *v.* 18.
2. Jeśli ia mocą Belzebuba wyrzucam czarty: Synowie wasi, przez kogo wyrzucaią? (*f*) *v.* 19.
3. Lecz ieśli palcem Bożym wyrzucam czarty: zaiste na was przyszło (*g*) Królestwo Boże. (*d*) *v.* 20.
4. Jezus przytacza ieszcze podobieństwo o zbroynym mocarzu. (*i*) *v.* 21.
5. Chrystus mòwi, że, gdy Duch nieczysty wynidzie od człowieka, i znowu powrócić może, tedy poślednieysze rzeczy gorsze, niż pierwsze. *v.* 26.

III. Jezusa wysławia nieiaka Niewiasta.

1. Niektóra niewiasta rzekła: Błogosławiony żywot, który cię nosił, i piersi, ktòreś ssał.

2. Zaś Chrystus odpowiedział: Błogosławieni ci, ktòrzy słuchaią słowa Bożego, i strzegą go, v. 28.

OBIASNIENIA.

a) Podług wszelakiego mniemania uczynił Diabeł niemym tego człowieka, ktòrego był opanował.

b) Belzebubem zwało się Bożyszcze, ktòrego czczono w Akkaronie mieście Żydowskim za czasów Królów Jzraelskich. Prawowierni Żydzi brzydzili się bałwochwalstwem, i mieli go za służbę Diabelską. A że niezwyczayne rzeczy czasem czynią diabli, przeto też obwiniali Jezusa, że cudą swoie sztuką diabelską, imieniem Bożyszcza Belzebuba czynił.

c) Faryzeuszowie żądali, aby Jezus cud iaki na niebie ukazał. Niewierzyli, żeby się moc iego aż do nieba rozciągała, i spodziewali się, że, gdyby t kowy cud uczynić niepotrafił, pewnieby poważanie iego między pospólstwem ustało

d) Jezus nieczyni zadosyć żądaniu ich w uczynieniu cudu, i zbiia obwinienia te gruntownemi dowodami.

e) To znaczy, wszakci diabeł ieden niebędzie wyganiał drugiego, i Państwo, i władzę swoią sam zniszczy?

f) Znaydowali się między Żydami tacy, którzy diabłów wyrzucali; a że owych nieobwiniano, aby to mocą diabelską czynili, przeto też i Jezusa niepowinni w tym obwiniać.

g) Przez palec Boży rozumie się moc Boska.

h) Królestwem Bożym zowie się tu czas, w którym Zbawiciel, Mesyasz przyiść miał.

i) Tym, co Jezus o zbroynym mocarzu powiedział, okazuie, że zwycięzcą czart iest, a przeto musi być i mocnieyszym od niego, kiedy przed nim czarci ustępuią.

NAUKA WIARY.

Niedosyć do zbawienia słuchać słowa Bożego, ale trzeba go też strzec, i podług niego żyć.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Niepowinniśmy czartowi, albo iego dziełom, grzechom dozwalać powrotu do siebie, gdy od nich uwolnionemi zostaiemy.

Ewangelia na Niedzielę IV. Postu Lætare: u Jana S. w Roz. VI. 1. -- 15.

Treść: Jezus karmi cudownie pięcią chlebami ięczmiennemi, i dwiema Rybami pięć tysięcy Mężów.

I. Cud.

1. Jezus około wielkanocy (*a*) przyszedł był do Galilei, (*b*) i szła za nim rzesza wielka, iż widzieli iego cuda, a niemieli, coby iedli.
2. Chrystus rozmiawiał z Filipem, (*c*) aby chleba kupić; on przekładał mu wielką mnogość ludu. *v*. 7.
3. Piotr uwiadomia Chrystusa, że było iedno pachole z pięcią chlebami ięczmiennemi, i ze dwiema Rybami.
4. Jezus rozkazuie, aby ci, ktòrzy szli za nim w liczbie pięć tysięcy, sobie usiedli. *v*. 10.
5. Wziął chleby, uczynił dzięki, kazał ie, i ryby porozdzielać, a gdy się nasycili ludzie, zbywaiące ułomki zebrać.
6. Uczniowie napełnili tym, co zebrali, dwanaście koszów. *v*. 13.

II. Skutki cudu.

1. Lud uznał, i wyznał, że Chrystus był Mesyaszem, ktòry miał przyiść na świat. (*d*), *v*. 14.
2. Chrystus chronił się; ponieważ wiedział, że go Lud gwałtem miał Krolem (*e*) uczynić. *v*. 15.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Zdaie się, że Chrystus chciał na ów czas iść do Jerozolimy na Swięta wielkanocne, które Żydzi święcili na pamiątkę wyiścia z Egiptu.

b) Galileią zwała się pułnocna część kraiu Żydowskiego za czasów Chrystusa, w kraiu tym znayduie się wielkie Jezioro, które morzem Galileyskim zowią.

c) Nie żeby od niego rady zasiągał, coby czynić miał, ale żeby w nim wzbudził większą uwagę na cud.

d) Oczekiwano na ów czas przyiścia Mesyasza; czas nadszedł, o którym Daniel przepowiedział. Jezus czynił właśnie to, co o nim Prorocy przepowiedzieli, przeto i lud miał go za Mesyasza.

e) Było to przeciwko Boskim zamysłom, aby Jezus miał być Żydowskim Królem, iak Żydzi rozumieli: przeto też nieprzyiął tey godności, na którą go Pospolstwo wynieść chciało.

NAUKA WIARY.

Jezus iest wszechwiedzący, i wszechmocny.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Powinniśmy się ulitować nad potrzebami bliźniego. Darów Boskich używać, i niedawać się onym poniewierać.

V. 12.

Ewangelia na Niedzielę V. Postu Judica: u Jana S. w Roz. VIII. 46. - 59.

Treść: Jezus umawia się z Żydami, i obiawia im wielkie Prawdy.

I. Jezus Żydom, a Żydzi Jezusowi czynią zarzuty.

a. Jezus rzekł rzeszom Żydowskim.
1. Który z was dowiedzie na mnie grzechu? (*a*). *v.* 46.
2. Jeśli prawdę mówię: czemuż mi niewierzycie?
3. Kto z Boga iest, słów Bożych słucha. *v.* 47.

b. Żydzi czynią Jezusowi zarzuty, mowiąc:
1. Że iest Samarytan, (*b*)
2. Że w sobie ma czarta, (*c*). *v.* 48.

II. Jezus wymawia się, i obiawia oraz wielkie Prawdy.
1. Ja czarta w sobie niemam.
2. Ja czczę Oyca mego, a wy mnie nie czcicie. *v.* 49.
3. Ja nieszukam chwały swoiey, iestci ten, który szuka, i sądzi *v.* 50
4. Kto zachowa mowę moię, śmierci nieobaczy na wieki, (*d*)

III. Żydzi nierozumieią Jezusa.
1. Ponieważ Abraham, i Prorocy pomarli przeto obwiniaią go o kłamstwo (*e*)
2. Zadaią mu, że się większym czyni, niżeli Abraham, i Prorocy byli. *v.* 53.

IV. Jezus zbiia zarzuty, i obiawia niektóre wielkie Prawdy, mowiąc:
1. Jeśli ia się sam chwalę, chwała moia nic nie iest.

2. Jeſtci Oyciec mòy, który mnie czci, którego wy powiadacie, iż ieſt Bogiem waszym. *v.* 54.
3. Abraham z radością żądał tego, aby oglądał dzień mòy, oglądał go, i uweſelił ſię *(f)*. *v.* 56.
4. Zaprawdę, zaprawdę powiadam wam: niż Abraham był, ia ieſtem. *(g) v.* 58.

V. Konkluzya tych rozſterek.
1. Żydzi porwali kamienie, aby ciſkali na Jezuſa *(h)*.
2. Jezus ſchronił ſię.

OBIASNIENIA.

a) Ponieważ życie Jezuſa było bez nagany, i zgadzało ſię z nauką iego; przeto też żądał, aby ſłowom iego wiarę dawano.
b) Nazywać kogo Samarytanem, tyle właśnie znaczyło u Żydow, co mieć go za nieprzyiaciela Religii Żydowſkiey; albowiem Samarytan pomieſzał był Religią Pogańſką z Żydowſką.
c) Mieć w ſobie diabla, znaczy tyle, co być opętanym od diabla. Żydzi ſądzili, że Jezus czynił ſwoie cuda mocą diabelſką.
d) Tu Chryſtus rozumie wieczną śmierć duſzy.
e) Żydzi tłómaczyli ſobie ſłowa Chryſtuſa o doczeſney śmierci.
f) Abraham w duchu przeyzrzał, że dzień przyiścia Meſyaſzowego pewnie naſtąpi.
g) Jezus tak mówił, aby pokazał, że od wieków był.
h) Bluźnierców kamienowali Żydzi.

NAUKA WIARY.

Chryſtus ieſt Synem Oyca Niebieſkiego od wieków, on ieſt tak bardzo ów oczekiwany Meſyaſz. Kto ſłowa Boże ſtrzeże, nieumrze śmiercią wieczną; przeto człowiek ma duſzę nieśmiertelną.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Powinniśmy ſłowa Bożego często, i z ochotą ſłuchać,

 Ewan-

Ewangelia na Niedzielę Kwietnią; u Mateusza S. w Roz. XXI. v. 1. -- 9.

Treść: Uroczysty wiazd Chrystusa do Jerozolimy.

I. Okoliczności tego uroczystego wiazdu.

1. Jezus przyszedł od Betfagi (*a*), do Jerozolimy.
2. Jezus rozkazał dwom z Uczniów swoich, aby mu przywiedli oślicę z oślęciem.
3. Jezus rozkazał właścicielowi tych zwierząt powiedzieć, iż Pan (*b*) ich potrzebuie, *v.* 3.
4. Prorok Izaiasz przepowiedział wiazd ten w te słowa: (*c*) Powiedźcie Córce Syońskiey: Twóy Król iedzie do ciebie cichy siedzący na oślicy. *v.* 4. 5.

II. Co się przydarzyło więcey przy wieździe Chrystusa.

1. Posłani Uczniowie uczynili to, co im było rozkazano. (*d*) *v.* 6.
2. Jezus wsiadł na oślicę, i iechał do Jerozolimy. (*e*)
3. Zgromadzony Lud słał szaty na drodze, po którey iechał, i rzucali gałązki, (*f*) wołaiąc; Osanna (*g*) Synowi Dawidowemu, (*h*). *v.* 9.

OBIASNIENIA

a) Betfage było mieysce blisko Jerozolimy.

b) Chrystus rozkazuie Uczniom, aby powiedzieli, iż Pan ich potrzebuie, nie nasz Pan: chcąc pokazać, że on Panem wszelkiego iest stworzenia, który oślicy od niego żąda.

c)

c) w Rozdziale 9. w wierſzu 9. Córce Syonſkiey, to ieſt: Mieſzkańcom Jerozolimſkim. Góra zowie ſię Syonem przy tym mieście; na tey ſamey był Zamek Dawida, i Kościoł. U Zydow nazywano Mieſzkańcow, czyli obywatelów Córkami, albo Synami tych mieyſc, z których rodem byli, tak iak dotąd zwykli mawiać: to ieſt: Wiedeńczyk, Lwowianin. Prorok więc ukazuie na iakim mieyſcu, i iakim kſztałtem Meſyaſz wieźdżać będzie.

d) Uczniowie pełnią rozkaz, nieuważaiąc nań, ani przekładaiąc, czyli pewnie właściciel przyſtanie na żądanie ich.

e) Jezus dopełnił Proroctwo, aby nowy dał dowod Ludowi, że on tym był, którego Prorocy za Meſyaſzà głosili.

f) Słanie ſzat, i rzucanie gałązkow było znakiem czczenia.

g) *Oſanna* ieſt ſłowo Hebrayſkie, znaczy: *Przyimiy, proſzę.* Wołanie takowe tyle właśnie znaczy, iak, gdy teraz wołamy: *vivat*: niechay żyie.

h) Syn Dawida było przezwiſkiem Meſyaſza, ponieważ tenże miał pochodzić z Pokolenia Dawidowego. Lud przeto uznawał Chryſtuſa za Meſyaſza.

NAUKA WIARY.

Chryſtus ukazuie:

1. Że ieſt Panem wſzech rzeczy, to ieſt: że ieſt Bogiem, gdy mówi: Jż Pan ich potrzebuie. v. 3.

2. Że ieſt Meſyaſzem, gdy czyni to uroczyście, co o Meſyaſzu przepowiedziano było. v. 4. 5.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Powinniśmy Zwierzchności poſłuſznemi być, nie zaſtanawiaiąc ſię bynaymniey, z których przyczyn rozkazy ſwoie nam daie.

Ewangelia na Niedzielę Wielkonocną: u Mat. S. w Roz. XXVIII 1. 7.

Treść: Trzy Niewiasty dowiaduią się naypierwey o Zmartwychwstaniu Chrystusa.

I. Trzy Swięte Niewiasty *Marya Magdalena*, (*a*) *Marya Jakóbowa*, (*b*) i *Salome*, (*c*) nakupiły oleykow, aby namazały Jezusa. (*d*)

Przyszły pierwszego dnia z Sabatu (*e*) przed wschodem słońca do grobu *v*. 2.

Troszczyły się, ktoby im odwalił kamień wielki od drzwi grobowych. (*f*)

Uyzrzały Młodzieńca ubranego w szatę białą, (*g*) siedzącego po prawey stronie, y zdumiały się. *v*. 5.

II. Młodzieniec rzekł do nich:

Nie lękaycie się. Szukacie Jezusa Nazareńskiego ukrzyżowanego? Wstałci z martwych, niemaści go tu. *v*. 6. Oto mieysce, gdzie go położono.

Jdźcie, powiedźcie Uczniom iego, i Piotrowi, (*h*) iż was poprzedzi do Galilei (*i*); tam go oglądacie, iako wam powiedział.

OBIASNIENIA.

a) Siostra Marty, i Łazarza przez Chrystusa zmartwych wskrzeszonego.

b) Matka Apostołów.

c) Żona Zebedeusza, a Matka Jakóba większego, i Jana Ewangelisty.

d) Zydzi, a osobliwie znacznieysi namaszczali ciała swoich zmarłych krewnych.

e) Pierwszy dzień Sabatu w tygodniu, który nazywamy Niedzielą.

f)

f) Grobem Chrystusa była iaskinia w opoce, którego wnijście wielkim kamieniem zawalone było.

g) Że ów Młodzieniec był Aniołem, można doyść z drugiego wierszu Rozdziału XXVIII. u Mateusza Świętego, gdzie taż sama okoliczność opisana iest.

h) Chrystus

i) Galileą zwała się pułnocna część Judei; z kąd naywięcey było Apostołów, i dokąd podobno w krótce powrócić mieli; Anioł im przeto temi słowy oznaczył, że tam nauczyciela swoiego zmartwychwstałego uyzrzeć mieli.

NAUKA WIARY.

Zaiste Chrystus zmartwychwstał. Swiadkami zmartwychwstania iego były osoby wiary godne, które o zmartwychwstaniu Iego nietylko powzięły wiadomość od Anioła, ale też same widziały Chrystusa.

NAUKA OBYCZAIÓW

Jako Chrystus chwałą Oyca zmartwychwstał, tak i my nowe życie prowadzić powinniśmy. w Liście do Rzymian w Rozdziale VI. w wierszu 4.

Ewangelia na Poniedziałek Wielkonocny: u Łukasza S. w Roz XXIV. w wierszu 13. -- 35.

Treść: Jezus rozmawiał z dwoma Uczniami, którzy do Emaus szli.

I. Okoliczność, i treść rozmowy.

1. Dway Uczniowie szli do Emaus. (*a*) Jezus przybliżył się do nich, a oni go niepoznali. (*b*) Spytał się ich, o czymby z sobą rozmawiali, i czemuby byli smutnemi. *v.* 13. aż do 17.
2. Kleofas ieden z Uczniow zadziwił się, że on sam tylko był z przychodniów, (*e*) który o niczym niewiedział, co się w Jeruzalem w te dni stało. *v.* 18.
3. Jezus kazał sobie o wszystkim powiedzieć. Rzekli mu o Jezusie, który był Prorokiem potężnym w uczynkach, i w mowie, (*d*) że go Arcykapłani na smierć krzyżową wydali; a oni spodziewali się, i wierzyli, iż miał odkupić Jzraela (*e*), iż to się trzy dni temu stało; iako Uczniowie, i Niewiasty niektóre powiedziały, że ciała iego niebyło więcey w grobie, i Anioł miał mi powiedzieć, iż żyie. *v.* 23.

II. Jezus naucza ich o męce swoiey.

1. Nagania i[illegible], że ku wierzeniu temu wszystkiemu by[illegible] trudnemi, co o nim powiedzieli byli Prorocy. (*f*) *v.* 25.
2. Zapytał [illegible] ich, czyliby Chrystus niemiał był cierpi[illegible]ć, i tak wyiść do chwały swoiey? *v.* 26.
3. Wykładał im wszystkie mieysca pisma, w których o nim napisano było. (*g*) *v.* 27.

III.

III. Jezus przekonywa ich o rzeczywistości swoiego zmartwychwstania.

1. Gdy Jezus z Uczniami do Emaus przyszedł, pokazywał, iakoby daley miał iść; ale na prożbę Uczniów został się z niemi.
2. Usiadł do stołu; a złamawszy chleb, poznali go, a on zniknął z oczu ich. *v.* 30 - 31.
3. Uczniowe wyznali, że serce w nich pałało, gdy Jezus pisma otwierał. *v.* 32.
4. Wrócili się do Jeruzalem, opowiedzieli iedynastu, iż Pan zmartwychwstał. *v.* 33. - 35.

O B I A S N I E N I A.

a) Emaus było mieysce niespełna dwie mil naszych od Jerozolimy.
b) Jezus dopuścił, że go niezaraz poznali, aby miał tym większą sposobność nauczenia ich.
c) Na Święta Wielkonocne ze wszystkich stron Judei zawsze byli przychodniowie w Jerozolimie.
d) Żydzi zwali owych Prorokami, którzy cuda czynili, albo Imieniem Boskim wielkie Prawdy ogłaszali.
e) Uczniowie byli tego zdania, co i inni, iakoby Mesyasz powierzchowną mocą, i sławą miał się pokazać.
f) Sam Chrystus przepowiedział był zmartwychwstanie swoie dnia trzeciego. Uczniowie usłyszeli byli świadectwo niewiast, i niektórych Uczniów: a przecież niewierzyli.
g) Bog niebyłby mógł oznaymić Prorokom, ani ci mogliby byli to przepowiedzieć, gdyby męka, i śmierć Chrystusowa niebyła przeznaczona. Według tego dobrowolnego przeznaczenia musiał Jezus cierpieć.

NAUKA WIARY.

Swiadectwom Pisma Świętego wierzyć potrzeba. v. 25.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Jak się Jezus uniżaiącym Uczniom swoim ukazał, i ich zwolna dowodami gruntownemi, i okazaniem siebie przeświadczył; tak i my nieumieiętnych mamy nauczać, błądzących przeświadczać, słowem: nikomu bez dowodów do przyięcia Prawdy nie przynaglać.

Ewangelia na Niedz. I. po Wielkieynocy: Quasimodogeniti: u Jana S. w Roz. XX. v. 19. -- 31.

Treść: Jezus pokazał się po dwa razy swoim Uczniom.

I. Pierwsze pokazanie się.

1. Ku wieczorowi dnia zmartwychwstania pokazał się Chrystus, gdy drzwi były zamknione. (*a*) *v.* 19.
2. Ukazał im ręce, i bok.
3. Uczniowie uradowali się uyzrzawszy Pana: (*b*) *v.* 20.

II. Chrystusa zlecenie podczas pierwszego pokazania się.

1. Rzekł do nich: Jako mnie posłał Oyciec, tak i ia was posyłam. (*c*) *v.* 21.
2. Tchnął na nich, i rzekł: Weźmiycie Ducha Swiętego; którym odpuścicie grzechy, są im odpuszczone, a których zatrzymacie, (*d*), są zatrzymane. *v.* 23.

III. Niedowiarstwo Tomasza stałe się przyczyną drugiego pokazania się.

1. Tomasz niebył przytomnym pod czas pierwszego pokazania się. Uczniowie opowiedzieli mu, iako widzieli Pana.
2. Tomasz niechciał temu wierzyć, chyba, że uyźrzy rany iego, albo w nie włoży palce, i ręce swoie. (*e*) *v* 24. -- 25.

IV. Okoliczności przy drugim pokazaniu się.

1. Po ośmiu dniach powtore pokazał się Jezus. *v.* 26.
2. Rzekł Tomaszowi: Włoż sam palec twóy, oglądaj ręce moie, i ściągniy rekę twoię, a włoż w bok mòy, a niebądź niewiernym, ale wiernym. *v.* 27.

3.

3. Rzekł Tomasz: Pan móy, i Bòg mòy.
4. Powiedział mu zaś Jezus: Iześ mnie uyzrzał, uwierzyłeś. Błogosławieni, którzy niewidzieli, a uwierzyli. (f) v. 28.
5. Wiele i innych cudów uczynił Jezus.

V. Powody pokazania się, i cudów Jezusa.
1. Aby uwierzyć, że Jezus iest Syn Boży.
2. Aby ci, co wierzą, żywot mieli w Imie Jezusa. v. 31.

OBIASNIENIA.

a) Uczniowie pozamykali się byli, obawiaiąc się Żydów
b) Radość okazuie, że go poznali.
c) To iest Ewangelią ogłosić po świecie, nauczać prawd, w które wierzyć trzeba, chcąc bydź zbawionym; wyznaczyć następców na tak wielki urząd, i tam daley.
d) To iest tym, którzy odpuszczenia dla niedostatku tego, co z strony grzesznika do tego potrzebnego iest, niegodnemi są.
e) To wszystko dowodzi, że Tomasz niechciał się spuścić na świadectwa wiary godnych, ale sam chciał dóyść prawdy.
f) Jezus daie poznać słowy, że Tomasz niepowinien był tyle domagać się, ale na świadectwie innych Uczniów wiary godnych poprzestać, i że zmartwychwstał, uwierzyć.

NAUKA WIARY.

1. Chrystus dał moc Kapłanom świętego Kościoła odpuszczać, i zatrzymywać grzechy. v. 23.

2. Wierni otrzymuią przez Jezusa Chrystusa żywot wieczny. v. 31.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Względem Artykułów wiary nienależy się wielkich dowodów wymagać, ale na świadectwach, które żadney wątpliwości niepodpadaią, poprzestać. v. 29.

Ewangelia na Niedz. II. po Wielkieynocy: Misericordia Domini: u Jana S. w Roz. X. *v*. 11. -- 16.

Treść: Chrystus ukazuie pod podobieństwem dobrego Pasterza, iak troskliwy iest o zbawienie ludzkie.

I. Chrystus dowodzi, przytaczaiąc własności dobrego Pasterza, że on dobrym iest Pasterzem.

1. Dobry Pasterz duszę swą daie za owce swoie. (*a*)
2. Naiemnik (b) opuszcza owce, gdy wilk przychodzi. *v*. 9. -- 13.

II. Chrystus obiaśnia tę prawdę bardziey ieszcze, gdy mówi:

1. Znam owce moie, (*c*) i owce moie znaią mnie, słuchaią głosu mego. (*d*) *v*. 14.
2. Jak mnie zna Oyciec, tak i ia znam Oyca. (*e*) *v*. 15.

III. Co Chrystus dla owiec uczynił, mówi w następuiących słowach:

1. Duszę moię kładę za owce. (*f*)
2. Mam ieszcze drugie owce, które nie są z tey Owczarni: i one potrzeba, abym przywiodł. (*g*)
3. Głosu mego słuchać będą, będzie iedna Owczarnia i ieden Pasterz. (*h*) *v*. 16.

OBIAŚNIENIA.

a) Dobry Pasterz nie lęka się żadnego niebespieczeństwa, kiedy potrzeba, aby bronił owce swoie.

b) Przez naiemnika rozumie się naięty, za zapłatę ugodzony człowiek, który nigdy tego nieuczyni, co właściciel za swoie własne czynił.

c)

c) Jezus zna owcę swoie, i kocha ie. Słabości ludzkie, duszy, i ciała, ich potrzeby są mu wiadome. Tak ich kocha, że wszystko dla nich czyni, coby było ku zbawieniu ich.

d) Słowa te okazuią wielkość iego miłości, i troskliwości. Jak iest wielka miłość ku niemu Oyca iego, tak wielka iest i iego ku temuż: iako Oyciec kocha ludzi, tak i on ich kocha.

e) Ci, którzy prawdziwie sobie zasługuią nazywać się owieczkami Chrystusowemi, znaią go, słuchaią iego rozkazów, są posłusznemi iego przepisom, i natchnięciom.

f) Chrystus prawdziwie cierpiał za człowieka, aby zań uczynił zadosyć, a przez to zaiste pokazał nam naywiększą swoię miłość.

g) To mówi Jezus do Żydów, i Uczniów swoich; dał im przez to do zrozumienia, że nietylko sami Żydzi, ale raczey wszystkie narody uczestnikami zostali odkupienia iego, i członkami prawowiernego Kościoła zostać maią.

h) Upewnia, że nauk iego słuchać, i powoli ie przyiąc będą.

NAUKA WIARY.

Jeden iest szczególnie Kościoł, który prawdziwym iest Kościołem Jezusa Chrystusa, którego członkiem bydź potrzeba.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Owce maią znać swoiego Pasterza, głosu iego słuchać. Członki Kościoła Chrystusowego nietylko maią poznawać Chrystusa, weń wierzyć, i iego nauki wiedzieć, ale i one wykonywać.

Ewangélia na Niedz. III. pô Wielkieynocy; Jubilate; u Jana S. w Roz. XVI. v. 16 -- 22.

Treść : Chryſtus przepowiada Uczniom ſwoim ſmutek, i radość.

I. Przyczyny ſmutku, i radości.

Smutku.

Maluczko, a iuż mnie nieuyzrzecie. (*a*)

Radości.

Maluczko, a uyzrzecie mnie (*b*), bo ia idę do Oyca. (*c*) *v.* 16.

II. Skutki tego przepowiedzenia.

Uczniowie mówili między ſobą: Coż to ieſt, co nam powiada? *v.* 18.

Jezus obiaśnia im ſwoie przepowiedzenie. *v.* 19.

Będziecie płakać, i narzekać: (*d*)

Swiat będzie ſię weſelił. (*e*)

Wy ſię ſmucić będziecie, ale ſmutek waſz w radość ſię obróci. (*f*) *v.* 20.

III. Chryſtus obiaśnia ſwoie przepowiedzenie.

Podobieńſtwem rodzącey Niewiaſty.

Niewiaſta, gdy rodzi, ma ſmutek, iż przyſzła iey godzina.

Raduie ſię porodziwſzy. *v.* 21.

IV. Chryſtus cieszy Uczniów ſwoich następuiącemi słowy:

Ja was znowu oglądać będę, (g) a będzie ſię radowało ſerce waſze, a radości waſzey nikt wam nieodeymie. *v.* 22.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) To ieſt w tedy, gdy cierpieć będę, i umrę.
b) Po zmartwychwſtaniu.
c) Uyzrzawſzy mnie na krótki czas, pòydę do Oyca, wſtąpię do nieba.
d) Tak z śmierci, ktorą podeymę, iako też, gdy do moiego Oyca do nieba powrócę, i was opuſzczę.
e) Owi ludzie, którzy Jezuſa nieprzyiaciołami byli, radowali ſię, uyzrzawſzy go poymanego.
f) Tak po zmartwychwſtaniu, iako i w Niebie, gdy otrzymacie nadgrodę wierności ſwoiey w opowiadaniu nauk moich.
g) Gdy wierność waſzę w Niebie nadgródzę

NAUKA WIARY.

Wierni ſłudzy Chryſtuſowi wieczney radości (która od nich odięta niebędzie) ſpodziewać ſię maią.

NAUKA OBYCZAIÓW.

W dolegliwościach, i utrapieniu niepotrzeba rozpaczać. Po ſmutku naſtępuie radość. Nadzieia przyſzłego dobra powinna nas w ſmutku ſtałemi uczynić.

Ewangelia na Niedz. IV. po Wielkieynocy: Cantate: u Jana S. w Roz. XVI. *v.* 5. -- 15.

Treść: Jezus chce, Uczniów swoich opuścić, i zesłać im Ducha Swiętego.

I. Jezus rzekł Uczniom swoim, iako ich opuści (*a*)

1 Jezus rzekł: Idę do tego, ktòry mnie posłał.

2. — — Żaden z was niepyta mnie: Dokąd idziesz? *v.* 6.

3. — — A iżem to wam powiedział; smutek napełnił serce wasze. (*b*)

4. — — Mamci wam ieszcze wiele mówić; ale tego teraz znieść niemożecie. *v.* 12.

II. Chrystus cieszy Uczniów swoich:

1. Pożyteczno wam, abym ia odszedł; (*c*) bo ieżeli nieodeydę, Pociészyciel nieprzyidzie do was.

2. Ale ieśli odeydę, poślę go do was.

III. Dzielność Ducha Swiętego.

1. Będzie świat karał z *grzechu*, (*e*) z *sprawiedliwości*, (*f*) i z *Sądu*; (*g*) *v.* 8.

2. Nauczy was wszelkiey prawdy. *v.* 13.

3. Lecz nie sam od siebie mówić będzie: (*h*) ale cokolwiek usłyszy, to powie.

4. Przyszłe rzeczy wam oznaymi. (*i*) *v.* 14.

5. Onci mnie wsławi, (*k*) ale z mego weźmie, i wam opowie. *v* 15.

OBIASNIENIA.

a) Jezus mòwi to, co w tey się Ewangelii zamyka, przed śmiercią swoią.

b)

b) Smutek okazuie, iako Uczniowie na ów czas niewierzyli, aby Jezusa znowu oglądac mieli.
c) Tu mówi Jezus o swoiey męce, i śmierci, która nam była pożyteczna; ponieważ nią odkupionemi zostaliśmy, i nabyli prawa do wieczney szczęśliwości.
d) Apostołowie mieli się o tym dowiedzieć wyraźniey od Ducha Swiętego.
e) Duch Swięty będzie karał świat za *grzech*, to iest: okaże iak wielkiey niesprawiedliwości dopuścili się ci, którzy w Jezusa niewierzyli.
f) O *sprawiedliwość*, podług którey żyć zaniedbali, lubo iey Jezus sam nauczał.
g) O *Sąd*, którym Jezus niewinnie był potępiony.
h) Duch Swięty będzie nietakich prawd nauczał, które się iego samego tyczą: ale takie opowie, które zmierzaią do Jezusa, i ku zbawieniu ludzkiemu.
i) Daru Proroctwa, czyli przepowiedzenia przyszłych rzeczy on udzieli.
k) Przez nauki Ducha Swiętego dopiero chwała Jezusa da się poznać.

NAUKA WIARY.

Pocieszyciel Duch Swięty iest wcale rożną osobą od Chrystusa, wie, o czym Oyciec, i Syn wie, przeto iest Wszechwiedzącym.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Trzeba, abyśmy byli troskliwemi, ale nie mniey poważaiącemi tych rzeczy, które się tych tyczą, których kochamy, i szanuiemy, Tego naucza Jezus, gdy nagania Uczniom, że zaniedbali zapytać się gó, dokądby odchodził. v. 6.

Ewangelia na Niedz. V. po Wielkieynocy: Rogate: u Jana S. w Roz. XVI. *v.* 23. -- 30.

Treść: Jezus upomina, aby się modlić, i obiecuie, że ci, którzy w Imie Jego proszą, będą wysłuchani, tudzież naucza Prawdy wielkiey wagi.

I. Jezus upomina, aby się modlić, i obiecuie, że ci będą wysłuchani, którzy w Imie Jego prosić będą.

1. *Zaprawdę, zaprawdę* (*a*) powiadam wam: ieśli o cokolwiek prosić będziecie Oyca w Imie moie. (*b*), da wam. *v.* 23.
2. Dotych czas nicoście nieprosili w Imie moie (*c*); proście, a weźmiecie, (*d*) aby radość wasza była doskonała. (*e*) *v.* 24.
3. Tom wam powiadał przez przypowieści: lecz przychodzi godzina, gdy iuż daley nie przez przypowieści mówić wam będę, ale iawnie o Oycu oznaymuię wam (*f*). *v.* 25.

II. Jezus naucza niektórych prawd wielkiey wagi.

1. Sam Oyciec miłuie was, żeście wy mnie umiłowali, i uwierzyliście, żem od Boga wyszedł. *v.* 27.
2. wyszedłem od Oyca, i przyszedłem na świat, zaś opuszczam świat, i idę do Oyca. (*g*) *v.* 28.
3. Uczniowie poznali, (*h*) i uwierzyli, że Jezus od Boga wyszedł. *v.* 30.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Te to są słowa, którémi Jezus to wszystko, cokolwiek powiada, utwierdza. Są to słowa przysięgi, które tyleż właśnie utwierdzaią mowę, co przysięgania się u ludzi.

b) W Imię Jezusa prosić znaczy: prosić, aby Oyciec Niebieski raczył nas wysłuchać dla Jezusa.

c) Iesczczeście niewiedzieli, iakom waszym Przyczyńcą u Boga.

d) Tu iest rozkaz do modlitwy czynienia, i z tego, co poprzedziło, rzecz oczywista, abyśmy przez Jezusa Oyca prosili.

e) Zawsze ogarnie radość, i wesele owego, który tego, czego żąda otrzymuie.

f) Przed śmiercią (gdy nauczał Jezus Uczniów swoich) używał podobieństw: po zmartwychwstaniu zaś przyrzeka, że iaśniey, bez podobieństw, a osobliwie o swoim Oycu mówić będzie.

g) Jezus wyszedł od Oyca, a będąc razem z Oycem od wieków, przyszedł na świat, stawszy się człowiekiem; opuścił świat, umieraiąc za nas, i przy Wniebowstąpieniu swoim powrócił znowu do Nieba do Oyca.

h) Uczniówie temi słowy okazuią, że mowy Jezusa rozumieią, i że tego (co mówi) za żadne niemaią podobieństwo.

NAUKA WIARY.

Bóg iest bardzo łaskawy, kocha nas, v. 27. *I daie, czego od niego żądamy:* v. 28. *Jezus wyszedł od Oyca* v. 28.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Powinniśmy BOGA v. 24. *I to w Imie Jezusa prosić.* v. 23.

Ewangelia na dni Krzyżowe: u Łukasza S. w Roz. XI. *v.* 5. -- 14.

Treść: Powinniśmy się modlić, Bog nas wysłucha, kiedy uskutecznienie prozby naszey ku naszemu dobremu będzie.

I. Powinniśmy się modlić.

1. Gdy kto z was będzie miał przyiaciela, i pòydzie do niego opułnocy prosząc go z naprzykrzeniem się, aby mu pożyczył troyga chleba: tedy naostatek proszący dla przykrego nalegania otrzyma, czego żąda. (*a*) *v.* 5. 8.
2. Proście, a będzie wam dano; szukaycie, a znaydziecie; kołaczcie, a będzie wam otworzono. *v.* 9.

II. Bóg nas wysłucha, kiedy uskutecznienie prozby naszey ku dobremu naszemu zmierzać będzie.

1 Ktoryż Oyciec. (*b*) da kamienia swoiemu dziecięciu, gdy go o chleb prosi, albo miasto ryby poda mu węża, albo poda mu niedzwiadka miasto iaia? (*c*) *v.* 10. 12.

2. Jeśli wy (będąc złemi) umiecie dawać dobre datki dziatkom waszym; (*d*) iakoż daleko więcey Oyciec wasz z Nieba da Ducha dobrego (*e*) tym, ktòrzy go oto proszą. *v.*. 13.

OBJASNIENIA.

a) To iest podobieństwo, którym Chrystus zachęcić chce, nietylko żebyśmy się modlili, ale też i wytrwali w modlitwie, chociażbyśmy niezaraz byli wysłuchani.

b)

b) Oycowie kochaią dzieci swoie, niedadzą im nic takowego, coby im szkodzic mogło.

c) Wszystkie takowe rzeczy szkodliwe są ludziom.

d) Jako Oyciec to tylko daie swoiemu dziecięciu, co mu pożytecznego iest, tak też i Oyciec Niebieski owe tylko proźby uskutecznia, których dopełnienie prawdziwie ku naszemu dobremu zmierza.

e) Przez dobrego ducha i takowe rzeczy rozumieią się, które ku dobremu duszy zmierzaią. Chrystus chce nam dać poznać, żebyśmy osobliwie o duchowne dobra prosili; ponieważ dobra doczesne (iako Chrystus u Mateusza S. w Roz. 6. w wierszu 33. mówi) będą nam przydane, gdy wprzód Królestwa Bożego, i iego sprawiedliwości szukać będziemy.

NAUKA WIARY.

Modlitwa nasza będzie od Boga wysłuchana, kiedy go o takie rzeczy (iak należy) prosić będziemy, które dla nas prawdziwie dobremi są.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Nietylko modlić się, ale i na modlitwie wytrwać powinniśmy, a chociażbyśmy i wysłuchani niebyli, bydź iednak przeświadczonemi, iako uskutecznienie żądania naszego, albo wcale nam nie iest pożyteczne, albo też w tych czasach, w tych okolicznościach, w których niebywamy wysłuchani, niezmierza ku naszemu dobremu.

Ewangelia na Swięto Wniebowſtąpienia Pańſkiego: u Marka Swiętego w Roz. XVI. v. 14. 20.

Treść: Jezus, pomówiwſzy z Uczniami ſwoiemi o rożnych rzeczach, wſtępuie w Niebo. Dzieła Apoſtołów po Wniebowſtąpieniu.

I. Jezus nagania Apoſtołom ich niedowiarſtwo.
1. Jezus ukazał ſię iedynaſtu (*a*), gdy u ſtołu ſiedzieli.
2. Jezus wymawiał im niedowiarſtwo ich, i zatwardzenie ſerca, iż tym, którzy go widzieli zmartwychwſtałego, niewierzyli. *v.* 14.

II. Jezus rozkazuie im, aby nauczali, i ſkutki tego przepowiada.
1. Jdąc na wſzyſtek świat opowiadaycie *Ewangelię* (*b*) wſzemu ſtworzeniu (*c*). *v.* 15.
2. Kto uwierzy, i ochrzci ſię zbawion będzie. *v.* 16.

III. Jezus przepowiada także znaki, które czynić będą ci, ktòrzy uwierzą. (*d*).
1. W Imie moie (*e*) czarty będą wyrzucać. *v.* 17.
2. Nowemi ięzykami *f* będą mówić.
3. Węże będą brać. (*g*)
4. Choćby co śmiertelnego pili, ſzkodzić im niebędzie. (*h*)
5. Na niemocnych ręce będą kłaść, a dobrze ſię mieć będą, (*i*) *v.* 18.

IV. Jezus wſtępuie do Nieba.
1. Gdy Jezus rzecz do nich odprawił, wzięty ieſt do Nieba. (*k*)
2. Uſiadł na prawicy Bożey. (*l*) *v.* 19.

V. Dzieła Uczniów po Wniebowſtąpieniu.
1. Uczniowie wyſzedłſzy, przepowiadali wſzędy.
2. Pan dopomagał, i utwierdzał mowę (*m*) przez cuda pozadidącé. (*n*) *v.* 20.

OBIASNIENIA.

a) To ſię ma rozumieć o Apoſtołach; albowiem pozoſtało ich tylko iedynaſtu, gdy ſię Judaſz powieſił był.
b) Ewangelią zowie ſię tu treść okoliczności, nauk,

i powinności, na które się czterech Ewangelistów zapatrywało, które też od Jezusa słyszeli, i one napisali.

c) Wszemu rozumnemu stworzeniu.

d) To się ma rozumieć osobliwie o tych, którzy wiarę opowiadali, ale i po części o tych, którzy wiarę przyięli.

(e W Imie Jezusa.

f) Apostołowie otrzymali, i okazali te dary, gdy Duch Swięty na nich zstąpił.

g) To uczynił Apostoł Paweł: *w Dzieiach Apostolskich*, XXVIII. *v.* 5.

h) To się przydarzyło S. Janowi Ewangeliście. Dla tego też maluią go z kielichem potrzaskanym.

i) Temi, i innemi cudami utwierdzali Apostołowie nauki swoie, i toż uczyniło wielu z ich następcow. W pierwszych wiekach Kościoła naywięcey działo się cudów, w następuiących rzadziey, aby cuda przez mnogość swoię niepószły w pogardę, i żeby ie tym bardziey poważano, im się rzadziey przydarzały.

k) Łukasz S. mówi XXIV. *v.* 50. iako Jezus za miastem Jeruzalem w okolicy ku Betanii, które mieysce przy odnodze Góry oliwney było, pobłogosławiwszy Uczniom swoim, wstąpił do nieba.

l) Wyraz ten niepowinien być wzięty co do litery, ale za podobieństwo: Dowodzi się tym, co za chwałę ma Jezus w niebie; albowiem u ludzi maią to za naywiększe uczczenie, kiedy kogo po prawey ręce Króla, albo zacnego iakiego Pana posadzą.

m) Nauki, które Apostołowie opowiadali.

n) Cuda, o których się wyżey rzekło, następowały, i potwierdzały naukę.

NAUKA WIARY.

1. *Chrystus wstąpił do nieba, siedzi na prawicy Oyca Niebieskiego.*

2. *Ci tylko, którzy ochrzczeni są, i wierzą, będą zbawieni.*

NAUKA OBYCZAIOW.

Ochrzczeni, chcąc się zbawić, powinni wierzyć, wiarę swoią dobremi uczynkami okazać: trzeba aby to czynili, co Chrystus rozkazuie, iak Apostołowie nauczali, wziąwszy rozkaz od Chrystusa.

Ewan-

Ewangelia na Niedz. VI. po Wielkieynocy: u Jana S. XV. 26. XVI. 5.

Treść: Jezus powiada, Uczniom swoim, co ieſt Duch Swięty, i że on im poda do ſerca, co czynić maią, i co ſię z niemi dziać będzie.

I. Jezus powiada, co ieſt Duch Swięty, i co działać będzie.
 1. Gdy pocieſzyciel (*a*) przyidzie, ktòrego ia wam poślę (*b*) od Oyca.
 2. Duch Prawdy. (*c*)
 3. Ktòry od Oyca pochodzi. (*d*)
 4. Onci o mnie świadczyć będzie. (*e*)

II. Co Uczniowie czynić maią.
 1. I wy świadkami będziecie; bo zemną od początku ieſteście. (*f*) *v.* 27.
 2. Tomci (g) wam powiedział, abyście ſię niegorſzyli. XVI.
 3. Ale i to wam powiadam, abyście, gdy przyidzie godzina, wſpomnieli nato, że ia wam powiedział. (*h*) *v.* 4.

III. Co ſię z Uczniami ſtanie.
 1. Wyłączać was będą z bóżnic.
 2. Wſzelki, który was zabiie, mniemać będzie, że czyni poſługę Bogu: *v.* 2.
 3. To wam uczynią, iż niepoznali Oyca, ani mnie. *v.* 3.

OBIASNIENIA.

a) Duch Swięty ſłowie ſię pocieſzycielem co do Uczniòw Chryſtuſowych; ponieważ ich wprzeciwnościach, i prześladowaniu pocieſzy.

b) Ponieważ Jezus pocieſzyciela od Oyca przyſłać chce, przeto pokazuie, że on u Oyca ieſt, a że go przyſłać chce, dowodzi, że on od niego pochodzi.

c)

c) Zowie ſię Duchem prawdy; ponieważ miał nauczyć Uczniów prawdy, ktorey przedtym nieznali, albo niezrozumieli, gdy teyże Jezus nauczał.

d) Chryſtus mowi, że pocieſzyciel od Oyca pochodzi, chcąc pokazać, że on tak od Oyca, iako i od Syna pochodzi, a zatym wiecznym, i Bogiem ieſt.

e) Pocieſzyciel daie o Jezuſie świadectwo, nauczaiąc Uczniów natchnieniem ſwoim, że to, co Jezus o ſobie ſam mowił, albo nauczał, prawdą ieſt.

f) Uczniowie maią świadczyć, i innym ogłoſić, co od Jezuſa widzieli, i ſłyſzeli. To niemogł nikt lepiey uczynić, iako ci, ktorzy zawſze przy nim byli.

g) Co zaraz naſtępuie.

h) Z tych słów poznać można że prześladownicy Uczniów częścią z przeſądu, częścią z niewiadomości zle ſię z niemi obchodzili: ale obydwa ſpoſoby ſą kary godne; ponieważ nauki Apoſtołów tak im były wykładane, że od przeſądów odſtąpić, nauki ich przyiąć powinni byli.

NAUKA WIARY.

Duch Swięty pochodzi od Oyca, i Syna; on ieſt pocieſzycielem, nauczycielem, i owym, ktory dzielnością ſwoią wyznawcow nauki Chryſtuſowey umacnia.

NAUKA OBYCZAIÓW.

W ſmutku, i prześladowaniu niepowinniśmy ſię gorſzyć, ale trzeba ſobie przypomnieć, i napamięć przywieść, co Chryſtus ku naſzemu pocieſzeniu powiedział, i co z natchnienia Ducha Swiętego napiſano i ſt: Bardzo wiele takowych ku pocieſzeniu ſłużących nayduie ſię wyrazów w piſmie Swiętym, ktorych na kazaniach, i w innych duchownych Kſiążkach używać, i przeczytać zwykli.

Ewangelia na Niedzielę Zielonych Swiąt; u Jana S. w Roz. XIV. 23 - 31.

Treść : Jezus naucza, i cieszy Uczniów swoich.

I. Jezus naucza Uczniów swoich miłości.

1. Nauka. Jeśli mnie kto miłuie, będzie chował słowa moie. (*a*) *v.* 23.
2. Powód kochania Jezusa.
Oyciec móy umiłuie go. (*b*)
Przyidziemy do niego, i mieszkanie u niego uczyniemy. (*c*) *v.* 25.
Kto mnie niemiłuie, słów moich niechowa.

II. Jezus cieszy Uczniów swoich.

1. Pocieszyciel, Duch Swięty, ktòrego Oyciec pośle w Imie moie, onci was wszystkiego nauczy. *v.* 26.
2. Pokóy zostawię wam, (*d*) pokóy mòy (*e*) daię wam, nie iako dawa świat, (*f*) ia wam daię.
3. Niechayże się nietrwoży serce wasze, ani się lęka *v.* 27.
4. Odchodzę, i przychodzę zaś do wàs; (*g*) gdybyście mnie miłowali, wzdybyście się radowali, iż idę do Oyca; bo Oyciec mòy większy iest, niżeli ià. *v.* 28.
5. Potym (*h*) iuż z wami wiele mówić niebędę; albowiem idzie Kśiąże tego świata (*i*), a wemnie nic niema. *v.* 30.
6. Aby świat poznał, że miłuię Oyca, i tak czynię, (*k*) iak mi Oyciec rozkazał. *v.* 31.

OBIÁSNIENIA.

a) Ten będzie chował przykazania moie, i uskutecznił nauki moie.

b) Tego, ktòry mnie kocha.

c) My, to ieſt; tak ia, iako i ci, którzy mnie kochaią, będziemy z ſobą razem wiecznie w niebie.

d) Pod imieniem: *Pokoy*, rozumiano na ów czas, gdy Chryſtus to mówił, wſzyſtko dobre, co tylko komu życzyć można Ile razy ſię z ſobą ludzie ſchodzili, albo ſię z ſobą rozſtawali, zwyczayne to było pozdrowienie, i przyiacielſkie życzenie: *Pokóy z wami.*

e) Pokoiem Chryſtuſowym ieſt *Łaſka Boſka, dobre ſumienie, czyſtość ſerca, i ſpokoyność wewnętrzna*

f) Swiatowi ludzie za próżnością idący, rzadko ſzczerze z ſobą obcuią; częſtokroć ieden drugiemu w oczy dobrze życzy, ale w ſercu inaczey pomyśli: lecz Jezus nie tak myślał.

g) To mówił Jezus, nim cierpiał, i umarł: Powrócił ſię znowu, gdy po zmartwychwſtaniu ſwoim ieſzcze przez dni 40 ze ſwoiemi bawił uczniami.

h) Po zmartwychwſtaniu.

i) Przez Xiążęcia tegó świata można tu rozumieć, władzę światową, która ſtarać ſię miała naukę Jezuſa wygubić, a przez to wyznawców wiary prześladować, co ſię do oſoby Jezuſa ſamego po zmartwychwſtaniu iuż ściągać niemogło.

k) Jezus dopuścił, aby go na śmierć ſkazali, a przez to dał poznać światu, że kochał Oyca, który żądał, aby dzieło odkupienia śmiercią ſwoią dokónał.

NAUKA WIARY.

Oyciec większy ieſt, niżeli Jezus v. 18. *ieżeli go iako człowieka uważamy; ale ſkoro go uważamy iako Boga, tedy rowny ieſt Oycu; albowiem na innym mieyſcu napiſano: Ja, i Oyciec iedno ieſteśmy. u Jana S. X. 30.*

NAUKA OBYCZAIÓW.

Powinnością naſzą ieſt kochać Jezuſa, a z miłości ku niemu chować ſłowa, i Przykazania iego, inaczey niedoſtaniemy ſię do Boga.

Ewangelia na Poniedziałek Zielönych Swiąt: u Jana S. w Roz. III.

w wierſzu 16. -- 21.

Treść: Dlaczego Jezus na świat przyſzedł.

I. Jezus przyſzedł, aby ci, którzy weń wierzą, żywot wieczny otrzymali.

1. Tak Bóg (*a*) umiłował świat, (*b*) że Syna ſwego iednorodzonego dał. *v.* 16.
2. Dał go, aby wſzelki, kto weń wierzy, niezginął, (*c*) ale miał żywot wieczny. (*d*)
3. Bóg niepoſłał Syna ſwoiego na świat, aby ſądził świat, (*e*) ale iżby świat był zbawiony przezeń. *v.* 17.

II. Co ludzie, ktòrzy ſię chcą zbawić. czynić maią?

1. Kto w Syna wierzy, niebędzie ſądzony.
2. Kto niewierzy, iuż oſądzony. (*f*); iż niewierzy w Imie Boſkie. *v.* 18.
3. Niewierni będą ſądzeni, że światłość przyſzła na świat, a ludzie raczey umiłowali ciemności, niż światłości. (*g*)
4. Uczynki takowych ludzi ſą złe. *v.* 19.

III. Obiaśnienie tey nauki przez podobieńſtwo.

1. Kto źle czyni, nienawidzi światłości, (*h*) i nieidzie na światłość, żeby niebyły zganione uczynki iego. *v.* 20.
2. Kto czyni prawdę, przychodzi do światłości, aby ſię ukazały ſprawy iego, iż w Bogu ſą uczynione. (*i*) *v.* 21.

OBIAŚNIENIA.

a) Bóg Oyciec.
b) Ludzie tego świata.

c) *Zginąć* znaczy tu tyle, iak zniszczyć, wiecznie bydź skazanym do piekła.
d) Błogosławieni.
e) To iest, żeby iako Sędzia na wieczne ukaranie skazał, to niebyło celem przyiścia iego, i bawienia się na tym świecie, ale przyszedł zbawić, i nauczać ludzi, coby dla tego wierzyć, i czynić mieli.
f) Już niegodny wiecznego szczęśliwego życia.
g) Jezus iest światłością; ponieważ nas naukami swoiemi oświeca, co czynić mamy, chcąc się zbawić; którzy zaś ciemności kochaią, są ci, którzy niechcą się dać naukom Jezusowym oświecić.
h) Zli, i w grzechu kochaiący się, nienawidzą naukę Jezusową, nie iest im miła; ponieważ nią zakazuią się grzechy, i karane bywaią.
i) Którzy w złych nie kochaią się czynnościach, przyimuią radzi naukę Jezusową; ponieważ nauka takowa niesprzeciwia się ich czynnościom, nawet dostaną się do niego do Nieba, i będą z nim wiecznie szczęśliwemi.

NAUKA WIARY.

Bóg chce zbawienia wszystkich ludzi.

NAUKA OBYCZAIÓW

Nietrzeba źle czynić, a co się dobrego czyni, w Bogu to uskutecznić, to iest: czynić dla Boga, aby woli Boskiey pokazać się przez to posłusznym, i iemu przypodobać się.

Ewangelia na Uroczyſtość Troycy Przenayś: u Mat. S. w Roz. XXVIII.

w wierſzu 18. -- 20.

Treść: Jezus poſyła Uczniów ſwoich, aby nauczali, i chrzcili, i przyrzeka im pomocy ſwoiey.

I. Jezus poſyła Uczniów ſwoich, aby nauczali, i chrzcili.

1. Dana mi ieſt wſzyſtka władza na niebie, i na ziemi. (*a*) *v.* 18.
2. Idzcie, nauczaycie (*b*) wſzyſtkie narody. (*c*)
3. Chrzciycie ie (*d*) w Imie Oyca, i Syna, i Ducha Swiętego. (*e*) *v.* 19.
4. Uczcie ie chować (*f*) wſzyſtko, com wam przykazał.

II. Jezus obiecuie Uczniom ſwoiey pomocy.

1. Otoż ia ieſtem z wami. (*g*)
2. Po wſzyſtkie dni, aż do ſkończenia świata. (*h*) *v.* 20.

OBIASNIENIA.

a) Tu mówi Jezus iako człowiek, ktòremu Oyciec Niebieſki, iako odkupicielowi wſzelką nadał władzę; bo iako Bóg ma prócz tego tę władzę; mówi tu tylko o ſwoiey władzy, aby Uczniowie iego z tym więkſzą ufnością Urząd ſwóy obięli, i ſprawowali.

b) Kto chce ſtać ſię członkiem Kościoła Chryſtuſowego, trzeba, aby wprzód oświecony, i nauczony był.

c) Tu ſię iaśnie okazuie, iako nauka Jezuſowa wſzędzie, i po wſzyſtkich mieyſcach powinna bydź opówiadana.

d) U doroſłych dopiero po nauce poiętey naſtępuie Chrzeſt; a ci powinni bowiem wprzód bydź oświe-

co-

conemi, naukę Jezuſową poznać, przyiąć, i przyrzec, iako ſtarać ſię będą wykonać ią; dopiero daie ſię im chrzeſt, a przezeń ſtaią ſię chrześcianinami.

Nota: *Między ochrzczącym, ochrzcz nym, i Oycem chrzeſnym zachodzi powinowactwo, które przedtym było przeſzkodą do Małżeńſtwa, lecz też ſt nią dla C. K. Państwa wydaną uſtawą o Małżeńſtwie załatwiona była. Hæc pro correctione Catechiſmi ſub Nro. 5. typis dati, pagina 76, & 77. ubi de Baptis: & Confirma: agitur dicta ſunto.*

e) Gdy Chryſtus rozkazuie chrzcić w Imie Oyca, i Syna, i Ducha Swiętego: daie do zrozumienia nayprzód, że tak wierzyć powinniśmy w Syna, i w Ducha Swiętego, iak wierzemy w Oyca. Powtore, że, poniewaź te trzy Boſkie Oſoby razem wymieniaią ſię, przeto rzeczą oczywiſtą ieſt, że tak iedna, iako i druga oſoba ieſt Bogiem, a zatym też wſzyſtkie trzy oſoby ſobie ſą równe.

f) Wiedzieć o nauce Chryſtuſowey, onę wyznawać, i bydź ochrzczonym nie ieſt doſyć do zbawienia, ale trzeba to chować, co Chryſtus rozkazał, i cośmy na chrzcie przyrzekli.

g) Ponieważ Chryſtus niewidocznie ieſt na świecie, przeto też i te ſłowa rozumiane być maią o niewidoczney iego pomocy; a tey użycza łaſką ſwoią, i za poſrednictwem u Oyca ſwoiego.

h) Ponieważ Uczniowie, i Apoſtołowie nie żyli aż do ſkończenia świata, ale iuż dawno pomarli: przeto i ſłowa te okazuią, że Jezus i ich naſtępcom udziela pomocy, którzy aż do zakończenia świata będą ſprawować Urząd Apoſtołów.

NAUKA WIARY.

Jezus nieopuſzcza ſwoiego Kościoła, udziela mu pomocy, a z tey też przyczyny błądzić niemoże, gdy co do wierzenia podaie. v. 20.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Naſtępców Apoſtołów, to ieſt: Biſkupów, i Kapłanów ſzanować powinniśmy, ponieważ z niemi Bóg ieſt, i udziela im pomocy ſwoiey w tych rzeczach, co ſą ich Urzędu.

Ewangelia na Niedzielę I. po Swiątkach: u Łuk S. w Roz VI. v 36. - 42.

Treść: Chryſtus różne daie nauki, obietnice, podobieńſtwa, i upomnienia, iak ſię należy obchodzić z bliźnim.

I. *Nauki* iak ſię obchodzić z bliźnim.

1. Bądźcie miłośierni, iako i Oyciec waſz miłośierny ieſt. *v*. 36.
2. Nieſądźcie, a niebędziecie ſądzeni. (*a*)
3. Niepotępiaycie, a niebędziecie potępieni.
4. Odpuſzczaycie, a będzie wam odpuſzczono. *v*. 37.
5. Dawaycie, a będzie wam dano.

II. *Obietnice.*

1. Miarę dobrą, natłoczoną, potrzęſioną, i opływaiącą dadzą wam na łono waſze.
2. Tąż miarą, którą mierzacie, będzie wam domierzono. (*b*) *v*. 38.

III. *Podobieńſtwa.*

1. Jzali może ślepy ślepego prowadzić, azaż nie obydway w dół wpadaią? (*c*)
2. Uczeń nie ieſt nad miſtrza, lecz doſkonały każdy będzie, gdy będzie iako miſtrz iego. (*d*) *v*. 40.
3. O zdźble w oku Braterſkim.

IV. *Upomnienie*

1. Jako możeſz rzec bratu twoiemu: Dopuść, że wyrzucę zdźbło z oka twego, ſam tramu, który ieſt w oku twoim, niewidząc? (*e*) *v* 41.
2. Obłudniku! wyrzuć pierwey tram z oka twego, a tedy przeyrzyſz, abyś wyiął zdźbło z oka brata ſwego. (*f*) *v*. 42.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Nieſądz ukrytych myśli, i zamyſłów, a ieżeli to nie ieſt Urzędem twoim, ani czynności bliźniego; w tedy i od Boga niebędzieſz ſądzonym, i ukaranym za poſądzenia złośliwe.

b) Podobieńſtwo to wzięte od miary zboża. To przy mierzeniu niektórego ziarna natłacza ſię, potym potrząſa ſię, aby zboże lepiey oſiadło, naoſtatek tak ſię napełnia, że trochę więcey od wierzchu nadſypuie ſię; Toż właśnie i nam ſię przydarza, a oſobliwie doznawać zwykliśmy tego, gdy komu co złego wyrządzamy.

c) Kto chce cudze wady ſkutecznie poprawić, trzeba, aby był wolnym ſam od tey wady, którą chce w drugim poprawić.

d) Przeſtaiemy na tym, gdy Uczeń takim ieſt, iak iego Nauczyciel. Bóg żąda od nas, abyśmy ſię takiemi być okazali, iak nas Jezus nauczył.

e) Nieſłuſzna rzecz małe wady ganić w bliźnim, nad niemi bardzo ſię zaſtanawiać, a oſobliwie, kiedy w ſobie większe mamy.

f) Niech ſię każdy wprzód ſam poprawi, który drugiego poprawiać żąda.

NAUKA WIARY.

Bóg nadgradza w Niebie naſze dobre uczynki podług wielkości ich zaſług.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Trzeba, abyśmy byli miłoſiernemi, i nieposądzali złośliwie bliźniego naſzego.

Ewangelia na Uroczystość Bożego Ciała: u Jana S. w Roz. VI. 56. - 60.

Treść: Jezus upomina, że Ciało iego pokarmem, a Krew iego napoiem iest, i że, kto tego pokarmu pożywa, mieszka w Chrystusie, a Chrystus w nim, i że na wieki żyć będzie.

I. Chrystus upomina, iako Ciało iego pokarmem, a Krew iego napoiem iest.

Pan Jezus mówił Żydom: Ciało moie prawdziwie iest pokarm: a Krew moia prawdziwie iest napóy. *v.* 56.

II. Chrystus upomina, że kto tego pokarmu pożywa, w nim mieszka.

1. Kto pożywa Ciała mego, a piie Krew moią, we mnie mieszka, a ia w nim. *v.* 57.
2. Jako mnie posłał zyiący Oyciec, i ia żyię dla Oyca, tak i ten, kto mnie pożywa; żyć będzie dla mnie. (*a*) *v.* 58.

III. Chrystus upewnia, że kto iego ciała pożywa, i krew piie, żyć będzie na wieki.

1. Tenci iest chleb, który z Nieba zstąpił, nieiako *manna*, (*b*) którą Oycowie wasi iedli, i pomarli.
2. Kto pożywa tego chleba, żyć będzie na wieki. *v.* 59.

OBIASNIENIA.

a) Jak ia w Oycu żyię, który iest początkiem wszelkiego życia, tak i ten, ktory mnie pożywa, we mnie zyć będzie. Otrzymałem władzę od Oyca, że mogę życia i innym udzielić.

b) Manna była owym pokarmem, ktòrym Bóg na puſzczy Jzraelitòw cudownym ſpoſobem karmił. Ten pokarm utrzymywał wprawdzie przy doczeſnym życiu Jzraelitòw; ponieważ ich naſycał; niemógł iednak nikogo uwolnić od śmierci duſzy. Ten chleb, ktòry wam dam, i który ieſt ciałem moim, takie przynoſi łaſki, przez które życia wiecznego doſtąpić możecie.

NAUKA WIARY.

Ciało, i krew Jezuſa Chryſtuſa poſila człowieka do wiecznego życia. Jezuſa Chryſtuſa prawdziwie z Ciałem, i krwią pożywamy; zatym w Sakramencie Ołtarza pod poſtacią chleba, i wina prawdziwie obecnym ieſt.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Jeżeli chcemy ziednoczonemi bydź z Jezuſem Chryſtuſem, i poſilonemi bydź do życia wiecznego, trzeba, abyśmy ciała, i krwi Jezuſa Chryſtuſa pożywali, i to godnie; bo który ie, i piie niegodnie, Sąd ſobie ie, i piie. *w Liście I. do Koryntów w Rozdziale XI. v. 29.*

Ewangelia na Niedz. II. po Swiątkach: u Łuk. S. w Roz. XIV. 16 - 24.

Treść: Podobieństwo o wielkiey wieczerzy.

I. Wezwanie na tę wielką wieczerzę.

1. Człowiek niektòry sprawił wieczerzą wielką, wezwał wielu ich. (*a*) *v*. 16.
2. Posłał sługę swego w godzinę wieczerzy, aby powiedział zaproszonym, żeby przyszli; ponieważ iuż wszystko gotowe było. *v*. 17.

II. Wymawianie się zaproszonych Gości; *Pierwszy* wymawiał się kupioną wsią. *v*. 18. *Drugi* wymawiał się kupionemi piącią iarzmami wołów. *v*. 19. *Trzeci* wymawiał się poietą żoną. *v*. 20.

III. Opis tego, co markotnym na to będący Gospodarz (*b*) czynił.

1. *Rozkazał*, aby ubogich, ułomnych, ślepych, i chromych z ulic mieyskich wprowadzić, iako też i z dròg przymusić do wniyścia, (*c*) żeby Dóm iego napełniony był. (*d*) *v*. 23.
2. *Groził*, że żaden z onych Mężòw, ktòrzy są zaproszeni, nieskosztuie wieczerzy iego. *v*. 24.

OBIASNIENIA.

a) Kościoł przyrównywa się tu do wieczerzy. Naypierwey powołał był Zbawiciel Żydów, aby zostali członkami Kościoła iego; ale dla różnych doczesnych zamysłów wymawiali się.

b)

b) Przez Goſpodarza rozumie ſię tu Jezus Chryſtus, Zbawiciel naſz, Założyciel, i, lubo niewidoma, Głowa Kościoła.

c) Ponieważ Żydzi, których powołał był Zbawiciel do ſwoiego Kościoła, niechcieli do niego wniyść: przykazał nayprzód Apyſtołom, aby tym, którzy w okolicy Judei mieſzkali, opowiadali Ewangelią, a naóſtatek rozeſłał ich tym końcem na cały świat.

d) I tak był dóm napełniony, Kościoł Chryſtuſowy rozſzerzył ſię po całym świecie.

NAUKA WIARY.

Kto nie idzie za wezwaniem Chryſtuſowym, kto nie ieſt członkiem Kościoła iego, niebędzie zbawionym. v. 24.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Nic nas niepowinno wſtrzymać ód udania ſię za powołaniem Chryſtuſówym, żyć podług iego powołania, i nauki powinno być naypierwſzym naſzym ſtaraniem. v. 18. 19. 20.

Ewangelia na Niedz. III. po Swiątkach: u Łuk S. w Roz. XV. 1. - 11.

Treść: Jezus zbiia zarzuty Faryzeuszów, i Doktorów pisma przez podobieństwa.

I. Uczynione zarzuty Chrystusowi.

1. Przybliżali się do Jezusa Celnicy, (*a*) i grzesznicy, (*b*) aby go słuchali. *v.* 1.
2. Doktorowie Pisma, (*c*) i Faryzeuszowie (*d*) szemrali mówiąc: Tenci przyimuie grzeszników, i iada z niemi. *v.* 2.

II. Chrystus odpowiada na zarzuty dwoma podobieństwami.

1. Który z was człowiek, maiąc sto owiec, a straciwszy iednę z nich, izali niezostawuie dziewięćdziesiąt dziewięciu na puszczy, a idzie za oną, co zginęła, aż ią naydzie? a znalazłszy ią, kładzie ią na ramiona swoie z radością, i przyszedłszy do domu, wzywa przyiacioł, mówiąc im: Raduycie się ze mną; bowiem znalazłem owcę moię, która była zginęła.
2. Któraż niewiasta, maiąc dziesięć groszy, ieśliby straciła grosz ieden, izali niezapala świecy, i niezamiata domu, i szuka z pilnością, ażby go znalazła? a znalazłszy go wzywa przyiaciołek, i sąsiadek, mówiąc: Raduycie się zemną; bo znalazłam grosz, którem była straciła

III. Chrystus obiasnia treść tych podobieństw. (*e*)

1. Powiadam wam, iż także będzie radość w Niebie nad iednym grzesznikiem pokutuiącym więcey, niż nad dziewięćdziesiąt dzie-

dziewiącią ſprawiedliwych, ktòrzy niepotrzebuią pokuty. (*f*) *v.* 7.

2, Także, powiadam wam, radość będzie przed Anioły Bożemi nad iednym grzeſznikiem pokutuiącym. *v.* 10.

OBIASNIENIA.

a) Celnicy byli w nienawiści u żydów przeto, że podatki dla Ceſarza wybierali; żydzi albowiem ſądzili, iako ich niebyło obowiązkiem płacić co Ceſarzowi.

b) Tu ſię mòwi o publicznych grzeſznikach, i o takich oſobach, z którèmi niegodziło ſię Żydom obcować. Jezus uczynił to krom uwagi; ponieważ przyſzedł był grzeſzników nawrócić, potym, że ſię grzechom niemógł dać uwieść.

c) Doktorami piſma byli owi, którzy w Szkołach, albo Synógogach piſma tłómaczyli, i innych nauczali.

d) Faryzeuſzowie byli Żydami, którzy ſię z oſobliwſzey świątobliwości chełpili, trzymaiąc ſię wielu przemyślnych zwyczaiów, i nauk, których nienakazywało prawo Moyżeſzowe; żądali, aby ich za naypobożnieyſzych miano.

e) To ieſt, chciał ich przewieść, że ſię ſtara o nawrócenie grzeſzników, i że ieſt przyiemne Bogu.

f) To ieſt, kiedy nawróceni grzeſznicy żarliwością w dobrych uczynkach ſprawiedliwych przewyżſzaią.

NAUKA WIARY.

Chryſtus przyſzedł, aby nawrócił grzeſzników.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Jeślibyśmy co takowego uczynili, coby innym pogorſzenie dało, ; trzeba ſię koniecznie ſtarać przytłumić takowe zgorſzenie, tak iako Jezus uczynił, przytaczaiąc przyczynę, dla któreyby z grzeſznikami obcował.

Co nam powierzono, powinniśmy pilnie ſtrzedz, a do powetowania iakiey ſzkody przykładem Ewangelicznego Paſterza, i niewiaſty troſkliwą przykładać ſtaranność.

Ewangelia na Niedz. IV. po Swiątkach: u Łuk. S. w Roz. V. 1. -- 11.

Treść: Jezus naucza z łodzi Szymona, i czyni, że ten wielkie mnóstwo ryb połowił.

I. Nauka Jezusa Chrystusa z łodzi Szymonowey. (*a*)

1. Gdy Chrystus stał podle Jeziora Genezaretskiego, tłoczyły się rzesze, aby słuchały słowa Bożego. *v.* 1.
2. Jezus wszedł w iednę łódź, (*b*) ktòra była Szymonowa, a siadłszy, uczył rzesze z łodki. *v.* 3.

II. Obfity połów ryb Piotra.

1. Gdy przestał mówić, rozkazał Jezus Szymonowi: Zaiedź na głębią, (*c*) i zapuście sieci wasze na połów. *v.* 4.
2. Rzekł Szymon: Nauczycielu! przez całą noc pracuiąc niceśmy nieułowili, ale na słowo twoie zapuszczę sieci. *v.* 5.
3. Zagarneli (*d*) ryb mnóstwo wielkie. *v.* 6. Skineli na towarzyszów, co byli w drugiey łodzi, i napełnili obie łodzi, aż się prawie zanurzyli. *v.* 7.

III. Pokora Piotra, i trwoga drugich Uczniów.

1. To widząc Piotr, upadł do nóg Jezusowych mówiąc: Panie! wynidź odemnie, bomci iest człowiek grzeszny. (*e*) *v.* 8.
2. Także Jakoba, i Jana, ktòrzy byli towarzysze Szymonowi, zadumienie (*f*) ogarnęło z onego połowu ryb. *v.* 9.
3. Chrystus rzekł do Szymona: Nieboy się, odtąd iuż ludzi łowić będziesz, *v.* 10. (*g*) i opuścili wszystko.

OB-

OBIASNIENIA.

a) Apostoł Piotr zwał się pierwey Symon *Beniona*, to iest: Symon Syn Jonasza; potym był także nazwany od Jezusa *Cephas*.

b) Lud schodził się z miast, ze wsiów, i z innych okolic w takim mnóstwie do Jezusa, że tłoczeniu się żadnym innym sposobem uchronić się niemógł, tylko wsiadaiąc na łódź, kazawszy ią nieco odbić od brzegu, i z niey lud nauczał.

c) To iest: Odbiy bardziey od brzegu, gdzie Jezioro głębsze iest.

d) Ci, którzy w łodzi byli, zagarneli sieciami wielką mnogość ryb.

e) Panie! Wynidź odemnie, nie iestem godzien, abym z tobą razem zostawał, widzęześ wszechwiedzącym, wszechmocnym, zatym Bogiem; i nayświętszym iest; ia zaś iestem grzesznikiem, niewartem tey łaski, abyś razem zemną na łodzi zostawał.

f) Ogarnęło ich zadumienie, iakoby nadczym niezwyczaynym, co nie z przypadku iakowego, ale z wyższey mocy, i z rozrządzenia Boskiego stało się.

g) Odtąd ludzi poławiać będziesz, nakłaniaiąc ich, aby przyieli moiey nauki, podług niey żyli.

NAUKA WIARY.

Chrystus naucza z łodzi Piotrowey. v. 4. *to iest: w Kościele, który mu powierza, i w którym nauczać mu przykazał.* v. 10.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Chrześcianin powinien to, co czyni, w Imie Jezusa, i z ufnością ku niemu czynić, tak iako Piotr sieci swoie zapuścił. v. 5.

Ewan-

Ewangelia na Niedz. V. po Swiątkach: u Mateuſza S. w Rozdziale V.

w wierſzu 20. -- 24.

Treść: O ſprawiedliwości, o miłości bliźniego, i pogodzeniu ſię z nim.

I. O ſprawiedliwości w ogólności.

Jeśli ſprawiedliwość waſza (*a*) niebędzie obfitowała więcey, niż Doktorów zakonnych, i Faryzeuſzów, (*b*) niewniydziecie do Króleſtwa niebieſkiego. *v.* 20.

II. O piątym przykazaniu w ſzczególności.

1. Słyſzeliście, iż rzeczono ſtarym: Niebędzieſz zabiiał, (*c*) a ktobykolwiek zabił, będzie winien *Sądu.* (*d*).
2. A ia wam (*e*) powiadam, iż każdy, który ſię gniewa na brata ſwego, będzie winien ſądu. (*f*) *v.* 21.
3. A kto rzecze bratu ſwemu: *Raka* (*g*) będzie winien *rady.*
4. A kto rzecze: Głupcze, będzie winien *ognia piekielnego.* (*i*) *v.* 22.

III. O pogodzeniu ſię, czyli poiednaniu z bliżnim.

Jeśli ofiaruieſz dar (*k*) twóy do Ołtarza, a tam wſpomnieſz, iż brat twóy ma nieco przeciw tobie, *v.* 23; zoſtaw tam dar twóy przed Ołtarzem, a idź pierwey ziednać ſię z bratem twoim, a tedy przyſzedłſzy ofiaruieſz dar twóy. *v.* 24.

OBIAŚNIENIA.

a) Sprawiedliwość, o ktorey tu mowa ieſt, zawiſła na chowaniu Przykazań Boſkich.

b) Doktorowie Zakonu, czyli Piſma S. Faryzeuſzowie niebardzo, albo wcale nic nietroſzczyli ſię o prawe zdania; przeſtrzegali ſzczególnie przepiſane zwyczaie, wſtrzymywali ſię od zakazanych czynności, na które kary były przepiſane.

c) Chryſtus wykładaiąc piąte przykazanie, chciał pokazać, że złe myśli ukarania ſą godne: Troiaką czyni roźnicę w tych rzeczach, któremi ſię nienawiść ku bliźniemu okazuie, która, gdy weźmie

górę, często do zabóystwa przywiedzie; przeto, aby okazał sprawiedliwe ukarania za troiakie przestępstwa przeciw miłości bliźniego, przytacza wyższy, i niższy sąd Żydowski, a naostatek i ogień.

d) Sąd skazuie zabóyców na śmierć.

e) Inne przewinienia przeciw miłości bliźniego ukarania są godne.

f) Niecierpieć, gniewać się, i zawziętym bydź, na bliźniego iest pierwszym stopniem pokrzywdzenia miłości bliźniego; to powinno byc od niższego iuż sądu ukarane.

g) Powierzchowne znaki wewnętrzney zawziętości, i wzgardy, iakie u Żydów przez to słowo: *Raka*, rozumiano, są drugim stopniem pokrzywdzenia, co iuż wyższy sąd, Rada wielka ukarać powinna była.

h) Pokrzywdzenie przez zelżywe słowa, naywyższy stopień zawziętości, powinno było bydź ogniem ukarane, albo też daleko większą karą, niżeli wyższy sąd przepisywał.

i) To słowo w Łacińskim ięzyku: *Gehenna*, oznacza, że mowa nie iest o prawdziwym ogniu piekielnym, ale o owym ogniu, które u Żydów było wyobrażeniem okropnym ognia piekielnego.

k) Tu Chrystus mówi o ofiarach żydowskich, na które zwierzęta, albo inne urodzaie przynosili, dowodzi, że Bogu bez miłości bliźniego spodobać się niemożna, a przeto, uraziwszy go, trzeba się z nim wprzód poiednać. NAUKA WIARY.

1. Nietylko złe uczynki, ale i złe myśli, pożądliwości, i słowa są grzechem, i zawiniaią na to, aby ie Bóg ukarał. v. 21, 22.

2. Są grzechy śmiertelne, które na wieki, inne zaś powszedne, które mniey karane bywaią. Co się z rożności kar wyżey opisanych iawnie wydaie.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. Na bliźniego nienależy się gniewać, i iego ani słowy, ani uczynkiem urażać, owszem z temi, których uraziliśmy, pogodzić się trzeba.

2. Nie na oko, iak Faryzeuszowie, ale w istocie dobremi być starać się mamy; bo zewnętrzna tylko pobożność przed Bogiem na nic nie zasługuie. V. 20.

Ewangelia na Niedz. VI. po Swiątkach: u Mar: S. w Roz VIII. v. 1. - 9.

Treść: Jezus nakarmia 4000 ludzi siedmią chlebami, i kilką rybami.

I. Jezus ulitował się nad ludem.
1. Rzekł: Oto! iuż trzy dni trwaią zęmną, (*a*) a niemaią, coby iedli. *v.* 2.
2. Jeśli ie rospuszczę głodne do domów ich, ustaną na drodze.
3. Niektórzy z nich zdaleka przyszli. *v.* 3.

II. Jezus dla nich czyni cud.
1. Pyta się nayprzód, wieleby Uczniowie iego chleba mieli. (*b*)
2. Odpowiedzieli mu, że siedmioro chlebów. *v.* 5. i trochę ryb mieli.
3. Rozkazał rzeszy usieść na ziemi. *v.* 6.
4. Dzięki czynił Bogu, pobłogosławił pokarm, i kazał przed nie położyć. *v.* 7.

III. Skutki iego litości.
1. Około czterech tysięcy nasyciło się.
2. ułomkami siedm koszów napełniono. (*c*) *v.* 8.
3. Rospuścił od siebie rzeszę. *v.* 9.

OBIASNIENIA.

a) Aby nauki, które dawał, słuchali.

b) Chrystus pyta się iako człowiek; bo iako Bogu nie mu niebyło taynego. Pytaniem tym, na które żądał odpowiedzi od Uczniów, pewnie mógł ich uważnieyszemi na ten cud uczynić, i przekonać ich o patrzebę tego.

c)

c) Napełnienie koszów ułomkami ukazało cud ten daleko większym.

NAUKA WIARY.

Jezus czyni Cuda, nietylko przeto, aby swoią wszechmocność pokazał, ale też, żeby ludziom dobrze uczynił, i udzielił im pomocy w potrzebie.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *Potrzeby bliźniego należy się wziąść na uwagę, ale też niepoprzestać na samym ich poznaniu: lecz nędznych wesprzeć w samey rzeczy. Jeżeliby okoliczności nadzwyczayne były, tedy mogąc temu poradzić, trzeba też coś nadzwyczaynego uczynić.*

2. *Powinniśmy darów Boskich z dziękczynieniem, i miernie zażywać. Tego przykład daie Chrystus* v. 7. 8. Dziękował, *i kazał* ułomki zbierać.

Ewangelia na Niedz. VII. po Swiątkach: u Mat. S. w Roz. VII. 15.-21.

Treść: Należy się strzedz fałszywych nauczycielów, i obłudney świątobliwości.

I. Trzeba się strzedz fałszywych Nauczycielów.

1 Strzeżcie się fałszywych Proroków, (*a*) którzy do was przychodzą w odzieniu owczym, (*b*) lecz wewnątrz są wilkami drapieżnemi, (*c*) *v*. 15.

2. Z owoców ich (*d*) poznacie ich, tak iak drzewo z swego poznaie się owocu. (*e*) *v*. 16. -- 17.

3. Wszelkie drzewo, które nierodzi owoców dobrych, będzie wycięte, i w ogień wrzucone. (*f*) *v*. 19.

II. Trzeba się strzedz obłudney świątobliwości

1. Niekażdy, który mi mòwi: Panie, Panie! (*g*) wniydzie do Kròlestwa niebieskiego.

2. Ale ktòry czyni wolą Oyca mego, (*h*) który iest w niebiesiech, ten wniydzie do Kròlestwa niebieskiego. *v*. 21.

OBIAŚNIENIA.

a) Prorokami fałszywemi nietylko są owi, którzy się zdaru przepowiadania przyszłych rzeczy chełpią, niemaiąc go, ale i ci, którzy błędliwe co do wiary rozsiewaią nauki, prawdy Chrześciańskiey fałszuią, za pobożnych udawaią się, a w rzeczy samey obłudnikami są.

b) U żydów nosili na biodrach Prorocy owcze, albo inne włosienne odzienie: w Księdze 4. Królow. ktorzy oraz z tym znakiem niewinności w istocie niewinne życie prowadzić starali się: fałszywi zaś Prorocy

by

by łatwiey pospólstwo omamili, podobnego używali odzienia, iako to przedtym Feryzeuszowie, potym kacerze, i bezbożni Chrześcianie.

c) Chrystus chciał opowiedzieć, że oni wcale różnią się wewnątrz od tego, czym się powierzchownie bydź okazuią; a iako wilcy szkodę robią w owcach, tak ci fałszywi Prorocy szukaią szkodzić owieczkom trzody Chrystusowey.

d) Z ich uczynków, niecnotliwych postępków, i ze złych skutków niegodziwych nauk, poznawaią się fałszywi Prorocy.

e) To iest podobieństwó, które się bardzo dobrze stosuie do fałszywych Proroków.

f) Którzy tylko wiedzą, co, iako Chrześcianie, czynić maią, ale tego przecięż nieczynią, i owoców, dobrych uczynków niewydaią, (*Czego wymaga wiara Chrześciańska*) ci będą potępionemi.

g) Niebędzie ten zbawionym, co tylko usty Boga wyznaie.

h) Ten, który chowa Przykazania Boskie, i podług nich żyie.

NAUKA WIARY.

Sama wiara, i wyznanie, że do Kościoła Chrystusowego należemy, niezbawia.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Chrońcie się złego towarzystwa, które z owoców swoich łatwo poznaie się. v. 16. 17. *A bóycie się sprawiedliwości Boskiey, która ludzi żadnego dobrego niewydawaiących owocu odrzuca.* v. 19.

Ewangelia na Niedz. VIII. po Swiątkach: u Łuk. S. w Roz. XVI. v. 1. - 9.

Treść: Podobieństwo o niesprawiedliwym Włodarzu.

I. Podobieństwo. W nim wystawuie się

1. Gospodarz niektóry, człowiek bogaty miał włodarza, który rosprószył dobra iego, kazał mu rachować się sobie, i złożył go. *v.* 1. 2.
2. Włodarz, iego
   a. *Umagi*. Mówił Włodarz sam w sobie: Cóż uczynię? Kopać (*a*) niemogę, a żebrać się wstydzę; wiem, co uczynię, aby mnie przyięli do domów swoich. *v.* 3. 4.
   b. *Postępek*. Włódarz przyzwał wszystkich dłużników Pana swego, i każdemu z nich wielką część długu darował; a przeto i karty dłużne przepisane zostały. (*b*) *v.* 5. 6. 7.
3. Dekret na postępek Włódarza.
   a. Gospodarz pochwalił niesprawiedliwego Włodarza, iż rostropnie uczynił. (*c*) *v.* 8.
   b. Mówiąc: Synowie tego świata (*d*) rostropnieysi są w rodzaiu swoim, nad Syny światłości. (*e*) *v.* 8.

II. Przystosowanie tego podobieństwa. *v.* 9. Czyńcie sobie przyiacioł z mamony niesprawiedliwości, (*f*) aby, gdy ustaniecie, przyięli was do wiecznych przybytków. (*g*).

OBIASNIENIA.

a) Robić niemogę, albo też niechcę, przyzwyczaiłem się do dobrego życia; abym zaś miał żebrać, byłoby to przeciw stanowi memu.

b) Przez to ftara fię, aby z dłużników fwoiego Pana zrobił fobie przyiacioł, a każąc im mniey długów napifać, żąda, aby, gdyby znać był złożony z Urzędu, oni wyświadczyli mu łafki, i iego żywili.

c) Gofpodarz chwali niefprawiedliwego Włódarza, nie z ofzukania, i niefprawiedliwości, że karty dłużne zfałfzował, Pana fwoiego podfzedł, i wielką mu uczynił ftratę, ale z przezorności, chytrości, i roftropności, którą fobie ziednał przyiacioł, którzyby mu w przyfzłey iego potrzebie pomocą byli.

d) Synowie świata, to ieft: ludzie, którzy fię w świecie kochaią, w czynnościach fwoich daleko fą roftropnieyfzemi, niżeli

e) Synowie światłości, to ieft: Synowie Bofcy — niektórzy nabożni. Synowie świata z większą ufilnością ubiegaią fię o doczefne dobra, niżeli cnotliwi o wieczne; przykładaią większe ftaranie o dobro doczefne, niżeli ci o dobro dufzy.

f) Bogactwa zowią fię tu niefprawiedliwe; ponieważ często do niefprawiedliwości przyprawiaią.

g) Tu fię rozumie dawanie iałmużny, którą można przypodobać fię Bogu, i za nią fpodziewać fię wieczney nadgrody w Niebie.

NAUKA WIARY.

Bóg nadgradza każdemu według uczynków iego, albo w teraźnieyfzym, albo w przyfzłym życiu. V. I. 2.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. Roftropność ieft cnotą, która zdobi Chrześcianina, a zatym powinniśmy fię o nią ftarać.

2. Wcześnie do pracy przyzwyczaiać fię potrzeba, abyśmy w niefzczęściu innym niebyli ciężarem, albo też dla fwego, i fwoich wyżywienia niebyli przymufzeni niegodziwych chwycić fię frodków.

Ewangelia na Niedz. IX. po Swiątkach: u Łuk. S. XIX. v. 41. -- 47.

Treść: Jezus przepowiada los miasta Jeruzalem, wypędza przedawaiących, i kupuiących z Kościoła.

I. Jezus przepowiada los miasta Jeruzalem.

1. *Z płaczem.* Spoyzrzawszy na miasto, płakał nad nim.
2. *Z westchnieniem.* Gdybyś ty poznało, a zwłaszcza w ten to dzień twòy, co iest ku pokoiowi (*a*) twemu; lecz teraz zakryto od oczu twoich. (*b*) *v.* 42.
3. *Słowami.* Przyidą na cię dni, kiedy cię obtoczą nieprzyiaciele twoi wałem, oblęgą cię, i ścisną cię zewsząd: (*c*) dla tego, iżeś niedoznało czasu nawidzenia twego. (*d*) *v.* 44.

II. Jezus wygania kupuiących, i przedawaiących z Kościoła.

1. Wszedłszy do Kościoła począł wyganiać, ktòrzy przedawali w nim, i kupowali. (*e*)
2. Mówiąc: Napisano: (*f*) Dom mòy dom modlitwy, a wyście go uczynili iaskinią zbóyców; (*g*) uczył na każdy dzień w Kościele, *v.* 46. 47.

OBIASNIENIA.

a) Jezus przybył do Jerozolimy, aby mieszkańców tego miasta nawrócił, i nakłonił do przyięcia iego nauki, co im było ku pokoiowi; to iest: ku zbawieniu, i błogosławieństwu, ku doczesney, i wieczney szczęśliwości; ale niechcieli tego poznać, niechcieli w niego wierzyć.

b)

b) Slepe iesteś, niewidzisz zguby swoiey, i niewiesz, coby cię poratować mogło.
c) Proroctwo Chrystusa spełniło się we czterdzieści pó nim lat, kiedy Tytus miasto obległ, i dobył.
d) Czas łaski, w który go Jezus nawiedził, i w nim nauczał.
e) W pierwszym przysionku Kościoła przedawano kozły, gołębie, cielęta &c. chleb, makę, zgoła wszystko, co do ofiar potrzebnego było. Ale okrom tego prowadzili i inny ieszcze handel, albó też w przedaży tego, co do ofiar należało, rożney dopuszczali się niesprawiedliwości; co właśnie naygruntownieyszym był powodem, że ich Chrystus porozganiał ztamtąd.
f) U Izaiasza. 56. 7. u Jeremiasza. 7. 11.
g) Czynicie to w Kościele, co zbóycy w swoich iaskiniach czynią, oni zbieraią sobie bogactwa przez niesprawiedliwe zdzierstwa, i kradzieży, wy zaś przez lichwę, i oszukiwania.

NAUKA WIARY.

Jezus iest wszechwiedzący, takim się być pokazał, kiedy zburzenie Jerozolimy ze wszystkiemi okolicznościami przepowiedział. v. 43.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *W Domie Boskim trzeba, abyśmy się modlili, i nic takowego nieczynili, coby Swiętości iego miało sprzeciwić się; ani, ile możności naszey, dopuszczać, aby dóm Boski, lub też Religia iego od innych była znieważana.*
2. *Nad nieszczęśliwemi powinniśmy ubolewać.*

Ewangelia na Niedz: X. po Swiątkach: u Łuk. S. w Roz. XVIII. 6. - 14.

Treść: Podobieństwo o Faryzeuszu, i Celniku.

I. Jezus mówił to podobieństwo do tych, którzy się sądzili bydź cnotliwemi, a drugiemi pogardzali. (*a*)
Modlitwa
a. *Faryzeusza*. Dziękuię tobie Boże! żem nie iest iako inni ludzie, drapieżni, niesprawiedliwi, cudzołożnicy, iako i ten Celnik. Poszczę dwakroć w tydzień, (*b*) i dawam dziesięciny ze wszystkiego, co mam. (*c*) *v.* 12.
b. *Celnika*. Celnik stoiąc z daleka, niechciał ani oczy podnieść w Niebo, ale się bił w piersi swoie, mówiąc: Boże! bądź miłościw mnie grzesznemu. *v.* 13.

II. Sąd Chrystusa na obydwóch.
1. Zaprawdę powiadam wam, że ten zstąpił usprawiedliwiony do domu swego, więcey, niżli tamten. (*d*) *v.* 14.
2. Albowiem ktokolwiek się powyższa, będzie uniżony, a kto się uniża, będzie powyższony.

O B I A S N I E N I A.

a) Nauka, którą tym podobieństwem Jezus daie, tycze się tych, którzy takiemi są, iak ten Faryzeusz.
b) Faryzeusz chełpi się tu nie ze zwyczaynych, i w prawie przykazanych postów; bo w tey mierze niczymby się od innych nieróżnił, ale z postu dobrowolnie podiętego. Wielu z Żydów pości dwa razy na tydzień z osobliwszego iakiego nabożeństwa.

c) c

c) To ieſt: inni daią tylko dzieſięcinę z owych dóbr, z których podług prawa dzieſiątą część dawać obowiązani byli: lecz ia dawam dzieſięcinę ze wſzyſtkich moich dóbr; przeto też w tey okoliczności bogoboynieſzym ieſtem, niżeli oni.

d) Faryzeuſz dla nieznośney pychy ſwoiey nie ieſt ſprawiedliwym w oczach Boſkich; lecz Celnik zoſtał uſprawiedliwionym, i doſtąpił łaſki Boſkiey dla ſwoiey pokory.

NAUKA WIARY.

Jeżeli czynności naſze będą tylko powierzchowne, i ze żadnych ſprawiedliwych powodów, ani z świątobliwego końca pochodzić niebędą, to ieſt: niebędą czynione dla Boga, nie doſtąpiemy łaſki Boſkiey.

NAUKA OBYCZAIÓW,

1. Z dobrego, co czyniemy, nietrzeba ſię chełpić, ani ſię wyſtawiać, owſzem pokornemi bydź.

2. Modlitwy z pokornym, i ſkruſzonym ſercem odprawiać mamy, v. 10. niewſtydząc ſię powierzchownych przy nabożeńſtwie zwykłych obrządków, ile te z prawdziwym Kościoła Duchem zgadzaią ſię. Eodem. Vide etiam ſequentis Ewang: verſum. 34.

Ewangelia na Niedz. XI. po Swiątkach: u Mar. S w Roz. VII. 31.- 37.

Treść: Jezus uzdrawia głuchego, który oraz niemym był.

I. Okoliczności tego Cudu.

1. Gdy Iezus wyszedł z granic Tyryiskich, i przeszedł przez Sydon do morza Galileyskiego, przywiedli mu głuchego, i niemego, prosząc, aby nań rękę włożył, (*a*) *v.* 31. 32.
2. Odwiódł go na stronę od rzeszy, wpuścił palce swoie w uszy iego, a splunąwszy dotknął iezyka iego; a weyzrzawszy w Niebo westchnał, i rzekł: Epheta, to iest: otwórz się, (*b*) *v.* 34.

II. Sam Cud, i iego skutki.

1. Uszy iego otworzyły się, i rozwiązała się związka języka iego, (*c*) i mówił dobrze. *v.* 35.
2. Jezus przykazał im, aby nikomu niepowiadali, ale im on więcey zakazywał, tym więcey rozsławiali, i tym bardziey się dziwowali, mówiąc: Dobrzeć wszystko uczynił, i głuchych uczynił, że słyszą, i niemych, że mówią. *v.* 36. 37.

OBIASNIENIA.

a) Ponieważ Chrystus inszych chorych wkładaniem rąk uzdrowił, przeto prosili go, aby i na tego niemego ręce włożyć raczył, żeby przemówić, i usłyszeć mógł.

b)

b) Pewnie mógłby był Zbawiciel uzdrowić go iednym ſłowem, albo też ſkinieniem woli ſwoiey, ale toż ſamo i tu uczynił, co poniekąd zwykł był czynić, udzielaiąc niewidomie dary, przez widome znaki.

c) Przypadki, które przeſzkodziły choremu, że niemógł ſłyſzeć, i mówić, znieſione były wſzechmocnością Jezuſa.

NAUKA WIARY.

Jezus czyniąc głuchych ſłyſzącemi, a niemych mówiącemi, dopełnił Proroctwa Izaiaſza, 35. v. 5. 6. i dał poznać, iako on był tym, którego przyiście tenże Prorok przepowiedział był.

NAUKA OBYCZAIÓW

Jeſt to roſtropność, i pokora, nieżądać, aby to, co dobrego czyniemy, niebyło rozgłoſzone; ale do wdzięczności, i ſprawiedliwości należy, aby ci, którzy dobrodzieyſtwa odbieraią, ukazali ſię bydź wdzięcznemi, wyſtawiaiąc odebrane dobrodzieyſtwa. v. 36. 37.

Ewangelia na Niedz. XII. po Swiątkach: u Łuk. S. w Roz. X. 23 -- 37.

Treść: Jezus zowie oczy Uczniów błogosławionemi, naucza, że Boga, i bliźniego kochać powinniśmy, ieżeli chcemy bydź zbawionemi, i ukazuie pódobieństwem, kto naszym ieſt bliźnim.

I. Jezus zowie oczy Uczniów błogosławionemi.

1. Błogsławione oczy, które widzą to, co wy widzicie.
2. Bo powiadam wam, iż wiele Proroków, i Królów żądali widzieć, co wy widzicie, a niewidzieli; i słyszeć, co słyszycie, a niesłyszeli. (*a*) *v.* 23. 24.

II. Jezus naucza, że Boga, i bliźniego kochać powinniśmy, ieżeli chcemy dostąpić żywota wiecznego.

1. Niektóry Doktor Zakonu kusił Jezusa, mówiąc: Co mam czynić, abym dostąpił żywota wiecznego?
2. Rzekł mu Jezus: Co napisano w zakonie, iako czytasz? (*b*). *v.* 26.
3. Odpowiedział on: Będziesz miłował Pana Boga twego, ze wszystkiego serca twego, ze wszystkiey duszy twoiey &c. *v.* 27.
4. Rzekł mu Jezus: Dobrześ odpowiedział: to czyń, a będziesz żył. *v.* 28.

III. Jezus pokazuie podobieństwem, kto naszym bliźnim ieſt.

1. Doktor Zakonu rzekł do Jezusa: A kto ieſt móy bliźni? (*c*) *v.* 29.
2. Podobieństwo, czyli przypowieść o tym, który wpadł między zbóycy, którego Kapłan,

płan, i Lewita minął: Samarytan zaś ulitował ſię nad nim.

3. Rzekł mu Jezus: Idźże, i ty uczyń tak. v. 37.

OBIASNIENIA.

a) Wielu życzyło ſobie widzieć Meſyaſza na ziemi, i iego nauki ſłyſzeć, ale życzeniu ich nieſtało ſię zadoſyć. Zatym dla was ieſt to oſobliwſza łaſka, że mnie widzicie, i ſłyſzycie.

b) Prawo Moyżeſzowe nigdzie nieobłecywało wyraźnie życia wiecznego temu, który go pilnie przeſtrzegał, ale doczeſnego tylko dobra, i błogosławieńſtwa Boſkiego w tym życiu; iednak zawſze wierzyli żydzi, i ſpodziewali ſię wiecznego życia: przeto Doktor ten Zakonu, czyli Piſma ſłyſząc mówiącego Zbawiciela wyraźnie o życiu wiecznym, kuſił go, czyliby znać czego nienauczał przeciwko prawu, i powſzechnemu tłómaczeniu onegoż.

c) Żydzi tego byli zdania, że miłość bliźniego ziomkom tylko ſwoim okazywać powinni byli, rozumieli, że Poganów, a oſobliwie Samarytanów w nienawiści mieć mogli. Lecz w danym podobieńſtwie naucza Zbawiciel naſz, że każdy ieſt bliźnim naſzym, a zatym powinniśmy kochać każdego, nieuważaiąc ani na Oyczyznę ani na Religią.

NAUKA WIARY.

Jeſt życie wieczne, którego owi tylko ludzie doſtępuią, którzy pełnią warunki, pod któremi nam przyrzeczono. Naypierwſzy z tych warunków ieſt miłość Boga, i bliźniego.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Bóga nadewſzyſtko, a bliźniego iako ſiebie ſamego kochać powinniśmy. v. 27.

Ewangelia na Niedz. XIII. po Swiątkach: u Łukaſza S. w Rozdz. XVII. *w wierſzu* 11. -- 19.

Treść: Jezus oczyſzcza dzieſięciu trędowatych, ale ieden tylko z oczyſzczonych dzięki czyni Jezuſowi.

I. Jezus oczyſzcza dzieſięciu trędowatych.

1. Gdy Jezus ſzedł do Jeruzalem, zabiegło mu dzieſięć trędowatych, ktòrzy ſtaneli z daleka, (*a*) *v.* 12.
2. Wołali na niego: Jezu! zmiłuy ſię nad nami. *v.* 13.
3. Rzekł Jezus: Ukażcie ſię Kapłanom. (*b*) Uczynili to, i byli oczyſzczeni. *v.* 14.

II. Jeden z tych oczyſzczonych dziękuie Jezuſowi.

1. *Dziękczynienie.*
Ieden z nich Samarytan (*c*) widząc, że był uzdrowiony, głoſem wielkim chwaląc Boga, (*d*) wrócił ſię. *v.* 15. padł na oblicze u nóg Jezuſowych, i dziękował mu. *v.* 16.
2. *Mowa Chryſtuſa* do tego wdzięcznego.
Rzekł Jezus: Azaż nie dzieſięć ieſt oczyſzczonych? a dziewięć innych kedy ſą? Nie ieſt naleziony, któryby ſię wrócił, a dał Bogu chwałę, iedno ten cudzoziemiec. *v.* 18.
Naoſtatek rzekł: Wſtań, idź; bo wiara twoia cię uzdrowiła. *v.* 19.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) O *trądzie*, iako też
b) i o *ſłowach*: Ukażcie ſię Kapłanom, czytay Ewangelią na Niedzielę trzecią po Obiawieniu Pańſkim.
c) Który nie Żydowſkiey, ale inney cudzoziemſkiey Religii był.
d) Dziękował Bogu wielkim głoſem, wyznał uſty, że oczyſzczenie było Boſkim dobrodzieyſtwem.

NAUKA WIARY.

Od Boga wſzyſtko dobre pochodzi, cokolwiek ſię nam przydarza: przeto iemu ſię za ie chwała należy. v. *15. 16.*

NAUKA OBYCZAIÓW.

Trzeba, abyśmy o łaſki Boga proſili z wiarą, ufaiąc w iego wſzechmocność, i dobroć.

Za otrzymane dobrodzieyſtwa trzeba bydź wdzięcznym. v. 17.

Ewangelia na Niedz. XIV. po Swiątkach: u Mat. S. w Roz. VI. v. 24. - 33.

Treść: Jezus rozkazuie, aby Bogu ſamemu ſłużyć; nagania zbyteczne troſki o doczeſne dobra, upomina przez *przykłady*, i *rozkazy*, aby ſię na iego obietnice ſpuścić.

I. Trzeba Bogu ſamemu ſłużyć.
1. Żaden niemoże dwom Panom ſłużyć. (*a*)
2. Niemożecie Bogu ſłużyć, i mamonie. *v.* 24.

II. Jezus gani zbyteczne (*b*) troſki o pożywienie, i odziewanie.
1. Nietroſzcie ſię o życie waſze, cobyście iedli, ani o ciało waſze, czymbyście ſię odziewali. *v.* 25.
2. Nietroſzcie ſię, mówiąc: Coz będziem ieść, albo co będziem pić, albo czym ſię będziem przyodziewać? *v.* 31.
O tym wſzyſtkim poganie wielce ſię ſtaraią.
3. Ktoż z was troſzcząc ſię może przydać do wzroſtu ſwego łokieć ieden? *v.* 27.

III. Przykłady Boſkiey Opatrzności.
1. Weyzrzyicie na ptaki powietrzne, iż ci nie ſieią, ani żną, ani zbieraią do gumien, a Oyciec waſz Niebieſki żywi ie, azaście wy nie daleko ważnieyſi, niż oni? *v.* 26. 27.
2. Przypatrzcie ſię liliom polnym, iak roſną, niepracuią, ani przędzą. *v.* 28.

IV. Rozkazy, i zapewnienia, aby dufać w Bogu.
1. Azaście wy nie daleko ważnieyſi, niż oni? A ieśli trawę polną, która dziś ieſt, a iutro będzie w piec wrzucona, BOG tak przyodziewa: iakoż daleko więcey was? małowierni! *v.* 30.
2. Wie Oyciec waſz niebieſki, że tego wſzyſtkiego potrzebuiecie.

V.

V. Warunki, pod któremi Boſkiey Opatrzności ſpodziewać ſię możemy.

Szukaycie nayprzód Króleſtwa Bożego, (c) i ſprawiedliwości iego, (d) a to wſzyſtko (e) będzie wam przydano. *v.* 33.

OBIASNIENIA.

a) Dwom Panom, którzy ſobie ſą przeciwnemi, iako to: Bogu, i Diabłowi, albo światu z iego pożądliwościami.

b) Ponieważ nam Apoſtoł w Liście 2. do Teſalończyków w Rozdz. III. w 11. przykazuie, abyśmy pracowali, ſtarali ſię o pożywienie ciała, i nabycia iakiegożkolwiek, abyśmy z tego i potrzebnym udzielić mogli, przeto niezakazuie ſię tu wſzelka troſkliwość, ale tylko zbyteczna tak, że aż nad potrzebę naſzą żądamy zbierać, albo też niechcemy uznać, iako do pracy naſzey ieſt nam potrzebne błogoſławieńſtwo Boſkie.

c) Przez Króleſtwo Boże rozumie ſię tu Łaſka Boſka.

d) Jego ſprawiedliwości; to ieſt: czyńcie to wſzyſtko, co obiawił, i przepiſał, że ieſt dobre, i ſprawiedliwe.

e) Pożywienie, odzienie, i wſzyſtko, co wam potrzebnego ieſt.

NAUKA WIARY.

Bóg ma ſtaranie o wſzyſtko; V. 2. *Za iego wolą, i naymędrſzym rozrządzeniem mamy to wſzyſtko dobro, co ſię tylko we wſzyſtkich, przez wſzechmocność iego ſtworzonych, rzeczach nayduie.* V. 31.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Kto chce oſobliwſzey Opatrzności Boſkiey doznać, powinien ſię ſtarać, aby był Boſkim przyiacielem, i wolą Boſką pełnił. V. 30.

Ewangelia na Niedz. XV. po Swiątkach: u Łuk. S. w Ro. VII. v. 11. - 16.

Treść: Jezus wſkrzeſza Syna nieiakiey żałoſney wdowy.

I. Okoliczności tego Cudu.

1. W on czas ſzedł Jezus do miaſta, które zowią Naim. *v.* 11.
2. Gdy ſię przybliżył ku bramie mieyſkiey, alić wynoſzą umarłego (*a*) Syna iedynego matki iego, a ta była wdowa. *v.* 12.
3. Pan ulitował ſię nad nią, i rzekł iey: Nie płacz! *v.* 13.

II. Sam Cud.

1. Chryſtus dotknął ſię trumny, (*b*) i rzekł: młodzieńcze! tobie mòwię, wſtań. *v.* 14.
2. I uſiadł on, ktòry był umarły, i począł mòwić, i oddał go matce iego. *v.* 15.

III. Skutki tego Cudu.

1. I wziął wſzyſtkich ſtrach, i wielbili Boga mówiąc:
2. Prorok wielki powſtał między nami, i Bóg nawiedził lud ſwòy. (*c*) *v.* 16.

OBIASNIENIA.

a) Żydzi grzebli umarłych ſwoich za miaſtem w iaſkiniach, albo też w ziemi, groby zaś mieli za mieyſca nieczyſte.

b) Prawo zakazywało dotknąć ſię umarłego; Zbawiciel przeſtrzegał Prawa, lubo onemu niepodlegał; przeto dotknął ſię tylko trumny, ale nie umarłego,

go, a przez to ròwnie okazał moc Bóstwa swoiego, kiedy iednym słowem młodzieńca owego wskrzesił.

e). Uznali Jezusa za Zbawiciela, i użyli tych słów, ktòremi go Zacharyasz był przepowiedział: Bòg nawiedził lud swóy; u Łukasza S. w Roz. I. *v.* 68.

NAUKA WIARY.

Jezus iest owym wielkim Prorokiem, o ktòrym w Deutoronomio w Rozdz. I. v. *8. -- 14. napisano: Pan, Bóg twóy, wskrzesi ci z ludu twoiego, z Braci twoich Proroka,* iakim ia iestem, *tego słuchać będziesz.*

NAUKA OBYCZAIÓW.

Łzami nieszczęśliwyh, a osobliwie Wdów powinniśmy się dać zmiękczyć. v. *13.*

Tudzież, co insi dobrego czynią, powinno nam bydź powodem do chwalenia, i wysławienia Boga. v. *16.*

Ewangelia na Niedz. XVI. po Swiątkach: u Łuk. S. w Roz. XIV. v. 1 - 11.

Treść: Jezus uzdrawia opuchłego, i uczy pokory.

I. Jezus uzdrawia opuchłego.

1. Gdy Jezus wszedł do Domu Faryzeusza, w Sabat ieść chleba, oto! człowiek opuchły stanął przed nim. Jezus zapytał się Faryzeuszów: Godzili się w Sabat (*a*) uzdrawiać? (*b*) *v*. 2. 3.
2. A nieodebrawszy żadney od nich odpowiedzi, wziąwszy opuchłego, uzdrowił, i odprawił go. *v*. 4.
3. Aby zaś uprzedził złe ich posądzenia, rzekł Jezus: Ktòrego z was osieł, albo wół, wpadnie w studnią, a niewnetże go wyciągnie w dzień Sobotny? I niemogli mu na to odpowiedzieć. *v*. 5. 6.

II. Jezus naucza pokory.

1. Powiedział podobieństwo do tych, którzy byli wezwani, bacząc, iako sobie pierwsze siedzenia obierali. *v*. 7.
2. Podobieństwo o wezwanych gościach na gody. *v*. 8.
3. Upomnienie: Wszelki, co się sam wynosi, będzie poniżony, a kto się uniża, będzie wywyższony. *v*. 11.

OBIASNIENIA.

a) Sabat był siódmy dzień w tygodniu, ktòrego przykazał Bóg święcić, na pamiątkę skończonego w siódmym dniu stworzenia świata, i tegoż się wstrzymywać od wszelkiey roboty, chybaby gwałtowna potrzeba teyże wymagała.

b) Wielu z Żydów, a osobliwie Faryzeuszowie sądzili, iakoby się niegodziło w Sabat, wyiąwszy niebespieczeństwa życia, lekarstwa podać choremu. Przeto Jezus zbiiał ten przesąd ich podobieństwem o ośle, i wołu.

NAUKA WIARY.

Chrystus nie podlegał prawu Sabata.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *Wprawdzieć bez potrzeby nienależy się robić w Niedzielę, i we Swięta, ale też pod pozorem, iakobyśmy niechcieli gwałcić Swięta, niepowinniśmy zaniedbać iuż to uczynić co miłosiernego bliźniemu naszemu, iuż to bawić się dla swoiego wydoskonalenia czytaniem książek dobrych, lub słuchaniem nauk duchownych, zamiast żebyśmy przez ten czas do zchadzek do grzechów nas zwodzących uczęszczali.*

2. *Pyszni bywaią upokorzeni, a pokorni wywyższeni.* v. 11.

Ewangelia na Niedz. XVII. po Swiątkach: u Mat. S w Roz XXII. 34 - 46.

Treść: Jezus daie naukę o naywiękſzych dwóch przykazaniach, i dowodzi, że Bogiem ieſt.

I. Jezus daie naukę o dwoch nayprzedniey-ſzych przykazaniach.

1. *Powód do tey nauki*: Ieden z Doktorów Zakonu (*a*) kuſił Jezuſa, mówiąc: Nauczycielu! które ieſt nawiękſze przykazanie w Zakonie? (*b*) *v*. 36.

2. *Przykazania ſame*. Pierwſze: Będzieſz miłował Pana Boga twego ze wſzyſtkiego Serca twego, ze wſzyſtkiey duſzy twoiey, i ze wſzyſtkiey myśli twoiey.
Toć ieſt naywiękſze i naypierwſze, przykazanie. *v*. 37. 39.
Drugie: Będzieſz miłował bliźniego twego, iako ſiebie ſamego.

3. *Wielkość tych Przykazań*. Na tym dwoygu przykazaniu wſzyſtek Zakon zawiſł, i Prorocy. (*c*) *v*. 40.

II. Dowòd, że Chryſtus był Bogiem.

1. Jezus zapytał ſię: Czyi ieſt Syn Chryſtus? (*d*) Rzekli mu Faryzeuſzowie: Dawidów. (*e*) *v*. 41. 42.

2. Dowodzi im, ze ieżeli Chryſtuſa za Syna Dawidowego uznawaią, niepowinni go mieć za człowieka tylko, ale i za Boga.
Rzekł im więc: Jakoż tedy Dawid w duchu zowie go Panem? mówiąc: Rzekł Pan (*f*) Panu memu, (*g*) ſiedź po prawicy moiey, aż położę nieprzyiacielów twoich podnożkiem nóg twoich. *v*. 43 44.
Jeśli tedy Dawid zowie go Panem, iakoż ieſt Synem iego? *v* 45.

III. Dowód niebył do myśli Faryzeuſzów: a dla tego albo niemógł, albo też niechciał żaden z nich odpowiedzieć mu słowa, i o nic go więcey pytać *v*. 46.

OBIAŚNIENIA.

a) Nauczyciele prawa, czyli Doktorowie Zakonu u *Żydów* byli to ludzie, ktòrzy z wielką pilnością

dochodzili wyrazów, i zrozumienia pisma S. Z tym wszystkim tłómaczyli go bardziey podług własnego swoiego zdania, niżeli podług istotnego oznaczenia iego, przeto urażało ich to, kiedy Chrystus inaczey tego nauczał, niżeli oni sobie byli uroili. Wynaydowali do zadania Chrystusowi takowych pytań, na które rozumieli, że niepotrafi odpowiedzieć, i spodziewali się, że, gdy to lud usłyszy, pewnie zasłużone u niego utraci wziętości.

b) Przez prawo rozumieli Żydzi pięć ksiąg Moyżeszowych, w których wszystkie od Boga dane im prawa zawierały się.

c) To iest: cokolwiek tylko napisano w prawie, i czegokolwiek tylko Prorocy nauczali, wszystko to zawiera się w tych dwóch przykazaniach, albo prawo Boskie, wszyscy Prorocy nakłaniaią nas, i wiodą do kochania Boga, i bliźniego.

d) Pod tym Imieniem: *Chrystus.* rozumieli Żydzi Mazańca, Mesyasza, którego Bóg za Odkupiciela zesłać obiecał.

e) Żydzi wiedzieli, że Mesyasz miał pochodzić z pokolenia Dawidowego, albo bydź wnukiem iego; ale nigdy sobie niewystawiali na myśli, aby miał bydź razem Synem Boskim, i o to też Chrystus naywięcey się ich dopytywał; ponieważ wszyscy Doktorowie Zakonu iednomyślnie zgadzali się, iako ten 109. Psalm o nikim innym, tylko o Chrystusie mówił.

f) Pan, czyli Bóg mówił.

g) Do Pana, do Zbawiciela, do Mesyasza. Tu ma Chrystus iednoż Imie z Bogiem. A ztąd wnosi się, że iedney natury iest z Oycem, to iest: iako Oyciec, tak i on iest Bogiem.

NAUKA WIARY.

Chrystus ile człowiek, nazywa się Synem Dawidowym, ile Bóg zaś iest Synem Boskim.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Błądzą, którzy pobocznemi nabożeństwami zatrudniaią się, a zaniedbuią prawo o miłości Boskiey, i bliźniego, które iest naywiększe, i nayważnieysze w Religii naszey. v. 38.

Ewangel: na Niedz. XVIII. po Swiątkach: u Mat. S. w Roz. IX. *v.* 1. - 8.

Treść: Chrystus uzdrawia powietrzem ruszonego.

I. Chrystus odpuszcza wprzód grzechy powietrzem ruszonemu, nim go uzdrawia.

1. Gdy Jezus przyszedł do miasta swego (*a*), przynieśli do niego powietrzem ruszonego. *v.* 1.
2. A widząc Jezus wiarę ich (*b*), rzekł powietrzem ruszonemu: Ufay Synu, odpuszczaią ci się grzechy (*c*) twoie. *v.* 2.

II. Chrystus wiedział, co sobie myślili Doktorowie Zakonu nad słowami iego.

1. Niektórzy z Doktorów mówili sami w sobie: Ten bluźni. (*d*) *v.* 3.
2. A widząc Jezus myśli ich, rzekł: Czemu myślicie złe w sercach waszych? (*e*) *v.* 4.
3. Coż iest łacniey rzec: Odpuszczone są tobie grzechy twoie; czyli rzec: Wstań, a chodź? (*f*) *v.* 5.

III. Chrystus uzdrawia powietrzem ruszonego.

1. Lecz, abyście wiedzieli, że Syn człowieczy ma moc na ziemi odpuszczać grzechy: Tedy rzekł powietrzem ruszonemu: Wstań, weźmiy łoże twoie, a idź do domu twego. *v.* 6.
2. A on wstawszy poszedł do domu swego. *v.* 7.
3. Lud chwalił Boga, że dał moc takową ludziom.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Miasto to było Kapharnaum, nazywa się zaś iego miastem; ponieważ Zbawiciel nauczaiąc lud, po większey części czasu w nim bawił się.
b) Wiarę tych, którzy do niego byli chorego przynieśli.
c) Jezus odpuszcza grzechy choremu przed iego uzdrowieniem, albo żeby wprzód przyczyny choroby uprzątnął, albo tym lepiey w takowey okoliczności okazał, że Boską miał władzę.
d) Moc odpuszczenia grzechów samemu tylko Bogu przynależy; a że Doktorowie Zakonu za szczerego tylko człowieka mieli Zbawiciela, przeto mowę takową Zbawiciela bluźnierstwem bydź sądzili.
e) Tu okazał Jezus, że myśli ludzkie wiedział, a zatym Boską miał w sobie własność, to iest: *wszechwiadomość.*
f) Odpuszczenia grzechów nikt widzieć niemoże, przeto można było wątpić, czy grzechy tak, iak Jezus mówił, prawdziwie odpuszczone były; ale uzdrowienie powietrzem ruszonego wpada w oczy, niemożna wcale powątpiewać o Boskiey mocy tego, który niebespiecznie chorego nagle uzdrowił. Widząc czyniącego kogo rzeczy iakie nadnaturalne, takowego słowom wierzyć można, gdy powie, że i więcey, i większ[e] takowe rzeczy uczynić zdoła.

NAUKA WIARY.

Chrystus pokazał moc Boską, gdy dowiódł, że ludzkie myśli przeniknąć, grzechy odpuścić, i niebespieczne choroby iednym słowem uzdrowić może.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Chorym pomoc dawać, i ich pociesżyć pówinniśmy. v. 1.

Ewan-

Ewangelia na Niedz. XIX. po Świątkach: u Mat S. w Roz. XXII. 2. - 14.

Treść: Powołanie żydów, i poganów pod podobieństwem Króla, który na gody Syna swoiego trzy razy gości zapraszać każe.

I. *Zaproszenie.*

1. Podobieństwo. Królestwo Niebieskie (*a*) podobne iest Królowi, (*b*) który sprawił gody małżeńskie Synowi swoiemu. (*c*) *v.* 2.
2. Zaproszenie. Posłał sługów swoich (*d*) wzywać zaproszonych na gody.
3. Zbranianie się wezwanych: Ale niechcieli przyiść. *v.* 3.

II. *Zaproszenie.*

1. Zaproszenie. Powtórnie posłał sługów swoich, aby zaproszonym powiedzieli, że wszystko na gody gotowe było. *v.* 4.
2. Co zaproszeni czynili. Nieprzyszli; i ieden odszedł do wsi swoiey, drugi do kupiectwa swego, a drudzy poymawszy sługów iego, zelżyli, i pobili. (*e*) *v.* 5.
3. Co Król czynił. Król rozgniewał się, i posławszy woyska swe, wytracił owych morderców, i miasto ich spalił. (*f*) *v.* 7.

III. *Zaproszenie.*

1. Zaproszenie. Idzcie na rozstayne drogi, a którychkolwiek naydziecie, wzywaycie na wesele. (*g*) *v.* 9.
2. Różni Goście na weselu zli, i dobrzy, (*h*) *v.* 10.
3. Postępowanie Królewskie z Gośćmi. Gdy Król obaczył człowieka na godach, który niemiał odzienia wesela (*i*): rozkazał, zwią-

związawſzy ręce, i nogi, wrzucić go w ciemności zewnętrzne. *v.* 11. -- 13.
I rzekł: Wiele ieſt wezwanych, lecz mało wybranych. *v.* 14.

OBIASNIENIA.

a) To ieſt: Kościoł.
b) Królem ieſt Oyciec niebieſki, który
c) Syna ſwoiego Jezuſa Chryſtuſa na ten świat zeſłał, który, iako Paweł Swięty pod figurą mówi, obrał ſobie *Kościół* za oblubienicę.
d) Gościami wezwanemi, czyli do Kościoła powołanemi byli żydzi; do nich wyſłał ſługów ſwoich, Proroków, i Apoſtołów.
e) Lecz żydzi niechcieli ich ſłuchać, owſzem wielu z nich ukamienowali, i pomordowali.
f) Bóg rozgniewał ſię o to, i dozwolił, aby woyſko Rzymſkie miaſto Jeruzalem zapaliło, i cały naród żydowſki roſpróſzyło.
g) Apoſtołowie byli wyſłani, aby nauczali wſzyſtkie narody, u Mateuſza S. VIII. *v.* 19. i one do Kościoła Chryſtuſowego pozyſkali.
h) W Kościele Chryſtuſowym nayduią ſię zli, i dobrzy.
i) Niedoſyć więc na tym, chcąc bydź zbawionym, należyć do Kościoła, lecz Chrześcianin takim w ſamey rzeczy powinien bydź, iak iemu przynależy.

NAUKA WIARY.

Niewſzyſcy będą zbawionemi, którzy przez Chrzeſt, i wiarę ſtali ſię członkami Kościoła: v. 14. *Ieżeli uczynkami powołania ſwoiego nie ſtwierdzą.*

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *Chrześcianom należy żyć podług ſwego powołania, i zapewnić go ſobie przez dobre uczynki. w Liście II. Piotra S. w Rozdziale I.* v. 10.

2. *Z przykładu Króla nauczemy ſię, że powinniśmy wiedzieć, iak nietylko z dobremi, ale też ze złemi ludźmi obchodzić ſię mamy.* v. 10.

Ewan-

Ewangelia na Niedz. XX po Swiątkach: u Jana S. w Roz. IV *v.* 46. - 53.

Treść: Dworzanin Królewſki proſi Chryſtuſa, aby Syna iego uzdrowił, i Chryſtus uzdrawia go.

I. Dworzanin Królewſki, proſi Chryſtuſa o uzdrowienie Syna ſwoiego.

1. Prożba do Chryſtuſa. Uſłyſzawſzy dworzanin Królewſki, że Jezus przyſzedł do Galilei, proſił go, aby do niego zſtąpił, a uzdrowił Syna iego; bo poczynał umierać. *v.* 46. 47.
2. Łaianie Chryſtuſa. Rzekł mu Jezus: ieśli znaków, i cudów nie uyzrzecie, nie uwierzycie. (*a*) *v.* 48.
3. Powtorzenie prożby Krolewſkiego dworzanina: Panie! rzecze do Chryſtuſa: zſtąp, niż umrze Syn móy. *v.* 49.

II. Chryſtus uzdrawia chorego.

1. Uzdrowienie. Rzekł mu Jezus: Jdź! Syn twóy żyie, i uwierzył człowiek mowie, i poſzedł. *v.* 51.
2. Uwiadomienie, że chory ozdrowiał. Słudzy mu zabiegli, oznaymuiąc mu, iż Syn iego żyie, i że go opuściła gorączka o godzinie ſiódmey. (*b*).
3. Skutki tego cudu. I uwierzył ſam, i wſzyſtek dóm iego. *v.* 53.

OBIASNIENIA.

a) Jezus nieprzeto łaie tego Krolewſkiego Urzędnika, iakoby wcale żadney niemiał w ſobie wiary, ale że ſłabą i niedoſtateczną miał wiarę, iakoby

Jezus

Jezus niemógł inaczey ozdrowić Syna, tylko do Domu iego wſtępuiąc. Zaś Dworzanin Królewſki brał wzróſt w wierze.

b) Siódma godzina żydowſka podług naſzego zwyczaiu rachowania godzin ieſt pierwſzą godziną z południa.

NAUKA WIARY.

Doſyć Bogu chcieć, a wſzyſtko ſię ſtanie, czego zechce.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. Trzeba, abyśmy tak, iak ten Dworzanin, w prożbach naſzych nieuſtawali, chociażbyśmy niezaraz byli wyſłuchani. v. 49.

2. Dobry przykład, który my przełożeni naſzym poddanym daiemy, mocno w tych ſkutkuie. v. 53.

Ewangelia na Niedz. XXI. po Swiątkach: u Mat. S. w Roz. XVIII. 23-35.

Treść: Podobieństwo o Królu, który darował dług 10000 Talentów słudze swoiemu, który wspólnie z sobą służącego dusił za dług sto groszy.

I. Król darował słudze swoiemu dług 10000. Talentów.

1. Gdy Król chciał się obrachować z sługami swoiemi, przyprowadzono mu iednego, co był winien dziesięć tysięcy Talentów. (*a*) *v*. 23. 24.
2. A gdy on niemiał zkąd oddać, kazał go Pan iego zaprzedać, i żonę iego, i dzieci, i wszystko, co miał. *v*. 25.
3. A upadłszy sługa on do nóg, prosił go, mówiąc: Miey cierpliwość nademną, a wszystko tobie oddam. *v*. 26.
4. Pan zlitowawszy się nad nim, odpuścił mu dług. *v*. 27.

II. Sługa dusił swoiego wspólsłużącego o sto groszy.

1. Tenże sługa poymał, i dusił towarzysza swego mówiąc: Odday, coś winien. *v*. 28.
2. Towarzysz ten iego upadł przed nim, prosząc o cierpliwość z zapewnieniem, iako wszystko zapłaci. *v*. 29.
3. A on niechciał, i oddał go do więzienia. *v*. 30.
4. Inni towarzysze opowiedzieli ten postępek Panu, który złośliwego tego sługę, ponieważ nie zmiłował się nad towarzyszem swoim, katom (*b*) oddać rozkazał. *v*. 31. 32.

III.

III. Wykład tego podobieństwa.

Tak i Oyciec mòy Niebieski uczyni wam, ieśli nieodpuścicie każdy bratu swemu z serc waszych. (c) v. 35.

OBIASNIENIA.

a) Dziesięć tysięcy Talentów, Rzymskich Feników, czynią podług rachuby naszey około 6000. Złotych Polskich, 100. Groszy, czyli Rzymskich Denarów czyni około 64. Złotych Polskich.

b) Podług praw Rzymskich należało takiego dłużnika, który niemógł zapłacić, oddać sługom sądowym, i go albo do więzienia wsadzić, albo rózgami siedz kazać. Tu zaś przez katów rozumieią się struże, do których należało więzniów pilnować.

c) Podobieństwo to sam Zbawiciel wykłada: Królestwem Niebieskim iest Kościoł, Królem iest Oyciec Niebieski, sługą iest grzesznik, długiem są grzechy. Ileż razy nieodpuszcza grzechy grzesznikowi Oyciec Niebieski? atoli grzesznik niemiłosiernieyszym iest nad bliźnim swoim, niżeli się Bòg nad nim bydź pokazał. Ale gdy naostatek przyidzie przed sąd Boski, odda mu Bòg wet za wet, i każe go do wiecznego wtrącić więżienia.

NAUKA WIARY.

Bóg iest nieskończenie miłosiernym v. 27. *ale oraz sprawiedliwym.* v. 31.

NAUKA OBYCZAIÓW

1. *Wszystkim, którzy nas obrazili, odpuścić powinniśmy, aby i Bóg nam odpuścił.*
2. *Z dłużnikami naszemi nie mamy się niemiłosiernie obchodzić.*

Ewangel: na Niedz. XXII. po Swiątkach: u Mat. S. w Roz. XXII. 15. - 23.

Treść : Jezusa podchodzą Faryzeuszowie, tudzież odpowiada na pytanie: czyliby było obowiązkiem płacić czynsz Cesarzowi.

I. Jezusa chcą podchwycić w mowie Faryzeuszowie.

1. Faryzeuszowie radzili się, iakby go podchwycili (*a*) w mowie. *v.* 15.
2. Posłali mu Uczniów swoich (*b*) wraz z Herodyanami (*c*) mówiąc: Nauczycielu! wiemy, żeś iest prawdziwy, i drogi Bożey wprawdzie nauczasz, a niedbasz na nikogo, i nieoglądasz się na osobę ludzką. *v.* 16.
3. Powiedzże nam, coć się zda? Godzi się czynsz dawać Cesarzowi? (*d*) *v.* 17.

II. Jezus odpowiada na pytanie, czyliby się godziło dawać czynsz Cesarzowi.

1. Jezus poznawszy złość ich, rzekł: Czemu mnie kusicie obłudnicy! pokażcie mi monetę czynszową. *v.* 18.
2. Rzekł im Jezus: Czyi iest ten obraz, i napis? (*e*) Rzekli mu: Cesarski. *v.* 20.
3. Tedy powiedział im: Więc oddawaycie Cesarzowi, co iest Cesarskiego, a Bogu, co iest Bożego. *v.* 23.

OBIASNIENIA.

a) *W mowie podchwycić kogo* iedno iest: co wymódz na kim słowo, któreby z uszkodzeniem mowiącego nakręcone bydź mogło.

b) Ludzie młodzi, którzy brali od nich nauki, albo z niemi iednego byli zdania.

c)

c) Herodyanie byli z partyi Heroda, którzy za Rzymianami, i Cesarzem trzymali, twierdząc: iako obowiązkiem było czynsz, albo podatek dawać Cesarzowi. Zaś Faryzeuszowie obstawali za wolnością pospolstwa, i trzymali, że się Cesarzowi nienależało czynszu płacić.

d) Pytanie tak chytrze było ułożone, że Zbawiciel odpowiedzią swoią musiałby albo Herodyanów, albo żydów urazić; albowiem Faryzeuszowie tak sobie wróżyli: ieżeli zezwoli na pytanie potwierdzaiąc go, czyli potakuiąc urazi sobie żydów, którzy sądzili, że ile lud wybrany do dawania żadnego podatku niebyli obowiązani: ieżeli zaś odpowie, że nie, pewnieby nieomieszkali Herodyanie wydać go Staroście Rzymskiemu iako buntownika, i byłby poymany, i ukarany.

e) Ztąd oczywiście poznać można, iako na ów czas moneta Rzymska kurs swóy miała u Żydów; przeto używanie monety, a tym bardziey ieszcze postanowiony nad niemi Rządca Rzymski, i będący w Kraiu Żołnierze Rzymscy mieli przymuszać żydów do sforności, a zatym do pełnienia powinności, czyli obowiązku w wypłaceniu podatków Zwierzchności swoiey.

NAUKA WIARY.

1. *Nietylko Bogu, ale i Zwierzchności należy się być posłusznym.* v. 21.

2. *Nauka Religii Chrześciańskiey prawa żadnego stanu nienadweręża, owszem każdego przy swoim prawie utrzymuie. Ibidem.*

NAUKA OBYCZAIÓW.

Niesprawiedliwą iest rzeczą niechcieć Monarsze podatki, i czynsze płacić. Tego samego Paweł S. Rzymianów swoich XIII v. 7. nauczał, nakazuiąc im, ażeby podatki Zwierzchnościom Pogańskim *wypłacili: my zaś Chrześcianie tym chętniey* Panom Chrześciańskim *tę powinność oddawać mamy:* komu cło, temu cło; komu pódatek, temu podatek.

Ewangel: na Nied. XXIII. po Swiątkach: u Mat. S. w Roz. IX. 18. - 26.

Treść: Jezus uwalnia niewiastę od krwawey niemocy, i wskrzesza Córkę Książęcia.

I. Jezus uzdrawia niewiastę od krwawey niemocy.

1. Jezus poszedł na prożby Książęcia (*a*) wskrzesić Córkę iego. *v.* 18.
2. A oto niewiasta, która krwawą niemoc przez dwanaście lat cierpiała, przystąpiwszy z tyłu (*b*) dotknęła się kraiu szaty iego. *v.* 20.
3. Mówiła sama w sobie: Bym się tylko dotknęła szaty iego, będę zdrowa. *v.* 21.
4. Jezus obróciwszy się, i uyzrzawszy ią, rzekł: Ufay Córko! wiara twoia ciebie uzdrowiła, i uzdrowiona iest niewiasta od oney godziny. *v.* 22.

II. Jezus wskrzesza Córkę Książęcia.

1. Gdy Jezus przyszedł do domu Książęcia, i uyzrzał piszczki, (*c*) i tłum ludzi zgiełk czyniący, rzekł: Odstąpcie; albowiem nie umarła dzieweczka, ale śpi, (*d*) i śmiali się z niego. *v.* 23. 24.
2. Gdy wygnano tłum ludzi, wszedł, i wziąwszy ią za rękę; powstała dzieweczka. *v.* 25.
3. Sława zaś ta rozeszła się po wszystkiey oney ziemi. *v.* 26.

OBIASNIENIA.

a) Był to Przełożony Synagogi, nazwiskiem Jairus. u Marka S. V. *v.* 22.

b)

b) Nieśmiała stanąć przed obliczem iego, ponieważ podług prawa: Levit XV. 25. od towarzystwa innych dla choroby swoiey wyłączona była.

c) Żydzi nie mieli w początkach na pogrzebach swoich żadney żałobney muzyki, aż dopiero w ostatnych czasach poprzeymowali byli zwyczay od Rzymian; wszystko iuż było gotowo do pogrzebania Córki; śpiewacy pogrzebowi, i lud iuż się był zgromadził.

d) Temi słowy daie poznać moc swoię Zbawiciel, to iest: że mu tak łatwą rzeczą było przywrócić umarłemu życie, iako śpiącego ze snu ocucić.

NAUKA WIARY.

Jezus iest Panem życia, i śmierci, zdrowia, i choroby.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Chcąc się stać uczestnikiem łaski Jezusowey, trzeba weń wielką wiarę, i stateczne zaufanie pokładać. V. 21.

Ewangel: na Nied. XXIV. po Swiątkach: u Mat. S. w R. XXIV. 15. - 35.

Treść : Jezus przepowiada zburzenie Jerozolimy, koniec świata, przyiście Sędziego żywych, i umarłych.

I Jezus przepowiada zburzenie Jerozolimy.

1. Znak tego zburzenia. Brzydkość (*a*) spustoszenia na mieyscu Swiętym. *v.* 15.
2. Ostrzeżenie, aby bez ociągania się uciekać. *v.* 16. 17. 18.
3. Upomnienie do modlitwy, aby ucieczka nieprzypadła w zimie, (*b*) albo w Sabat, (*c*) *v.* 20. Albowiem na on czas będzie wielki ucisk, przecięż dla wybranych będą skrócone dni one. *v.* 21. 22.

II. Jezus przepowiada koniec świata.

1. Powstaną fałszywi Chrystusowie, i fałszywi Prorocy, lecz im wierzyć nietrzeba. *v.* 23. 26.
2. Przyiście Syna człowieczego będzie iako błyskawica. *v.* 28.
3. Na Słońcu, na Księżycu, i na Gwiazdach będą znaki *v.* 29.

III. Jezus przepowiada przyiscie Sędziego.

1. Znak (*d*) Syna człowieczego, (*e*) które się na Niebie ukaże, i narzekanie narodów. *v.* 30.
2. Przyiście Syna człowieczego w obłokach Niebieskich, z mocą wielką, i z Maiestatem.
3. Aniołowie z trąbą, i zgromadzenie wybranych ze czterech części świata. *v.* 31.
4. Podobieństwo o figowym drzewie. (*f*) *v.* 32.
5. Wyraźne zapewnienie iako się to wszystko stanie. Zaprawdę powiadam wam, iż nie przeminie ten naród, (*g*) aż się stanie to wszystko. Niebo, (*h*) i ziemia przeminą, ale Słowa moie nie przeminą. *v.* 34 35.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Zelotowie, partya Żydowska, opanowali byli Kościoł tuż przed oblężeniem Jerozolimy, skaziwszy, i spustoszywszy go morderstwem, rozboiem, i obrzydliwemi postępkami; te brzydkości, spustoszenia na mieyscu Swiętym przepowiada Chrystus, że będzie znakiem w krótce maiacego nastąpić rosprószenia.

b) Ponieważ drogi zimową porą ostre, i niewygodne są do uciekania.

c) W Sabat niewolno było żydom daley iść nad puł mili drogi.

d) Krzyż.

e) Przez Syna człowieczego rozumie się tu, i wszędzie Syn Boski, który się stał człowiekiem.

f) Z liści drzewa figowego można poznać, że lato w krótce nastąpi, przeto i ze znaków od Chrystusa przepowiedzianych mamy poznàć, i nauczyć się o przyiściu Sędziego

g) Jeszcze będą żyć ludzie, którzy z ust Chrystusowych słyszeli, kiedy Jerozolima ma bydź zburzona. Przypadło zburzenie to we 40. lat po śmierci Chrystusa. Albo też, ieżeli słowa te maią bydź rozumiane o ostatecznym Sądzie, znaczą tyle: że naród ludzki póty trwać będzie, póki się to wszystko niespełni.

h) Niebo, i ziemia, owszem wszelkie stworzenie odmianie. i zniszczeniu podlega, ale słowa moie są nieodmienne, zapewnie się spełnią.

NAUKA WIARY.

Jezus przyidzie na końcu świata z wielką chwałą, a przed nim staną wszystkie narody ziemskie.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. Czuycie! bo niewicie, o którey godzinie Pan wasz przyidzie. u Mateusza S. XXIV. v. 42.

2. Za dobremi naukami iść powinniśmy; fałszywych zaś nauczycielów słuchać nienależy, chociażby i naylepiey, i naygustowniey umieli rzeczy swoie krasić.

CZĘŚĆ DRUGA.

EWANGELIE

ZNACZNIEYSZYCH SWIĄT.

Ewangelia na Uroczystość Poczęcia P. Maryi: u Mat. S w R. I. 1. - 17.

Treść: Księga rodzaiu Jezusa Chrystusa.

I. Od Abrahama aż do Salomona rachuie się czternaście Pokoleń czyli linii.

1. Księga rodzaiu (*a*) Jezusa Chrystusa Syna Dawidowego, Syna Abrahamowego, (*b*)
2. Abraham, Jzak, Jakòb, Judasz, Fares, Esron, Aram.
3. Aminadab, Naason, Salmon, Booz, Obed, Jesse, Dawid.

II. Od Salomona aż do Jechoniasza drugiego iest czternaście pokoleń

1. Salomon, Abias, Asa, Josaphat, Joram, Ozyasz, Joatam.
2. Achas, Ezechiasz, Manases, Amon, Jozyasz, Jechoniasz pierwszy.

III. Od Jechoniasza aż do Jezusa Chrystusa znowu liczy się czteżnaście Pokoleń, czyli Linii.

1. Jechoniasz drugi, Salatyel, Zorobabel, Abyud, Eliakim, Azor, Sadok.
2. Achim, Eliud, Eleazar, Mathan, Jakób, Jozef Mąż (*e*) Maryi, z którey się narodził Jezus, którego zowią Chrystusem.

OBIASNIENIA.

a) W którey wymieniaią się przodkowie Jezusa Chrystusa, a z nich pokolenie, z którego iako człowiek pochodził, i dał się poznać.

b) Abraham był pierwszym, któremu nadewszystko Bóg przyrzekł, że w potomstwie iego wszystkie narody błogosławione będą. Z Synów Abrahamowych było znowu na ten koniec przez nowe przyrzeczenie Potomstwo Jakóba przeznaczone. Z Synów Jakóbowych było wybrane pokolenie Judasza, a z pokolenia Judasza Dóm Dawida. Przeto też podług ostatnego przyrzeczenia był Mesyasz Synem Dawidowym; a podług pierwszego przyrzeczenia nazywał się Synem Abrahamowym.

c) Ani we zwyczaiu, ani też rzeczą potrzebną było wypisywać pokolenia osob niewieściego rodzaiu; przeto też wyprowadza się tylko Księga rodzaiu od Abrahama aż do Jozefa, który tylko był mniemanym Oycem Jezusa Chrystusa. Wymienia się tu, że Jozef był Mężem Maryi, i Imie miał sprawiedliwego. Wymienienie takowe dostatecznie dowodzi, że Jezus od Dawida, i Abrahama pochodził; albowiem żydzi, którzy prawa przestrzegali, pobrali się z iednego pokolenia: a że Jozef właśnie w tym mieyscu, gdzie mowa o iego oblubienicy iest, sprawiedliwym zowie się; przeto żadna niepozostaie wątpliwość, iż on w obieraniu sobie żony, pewnie rządząc się podług prawa, takową sobie wybrał oblubienicę, która z nim była iednego pokolenia.

NAUKA WIARY.

Jezus Chrystus Syn Maryi pochodzi od Dawida, Judy, i Abrahama, którym Mesyasz przyobiecany był.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Chwalebno iest wiedzieć dzieie Przodków naszych; owszem ta wiadomość staie się częstokroć potrzebną.

Ewangelia na Uroczystość S. Szczepana pierwszego Męczennika: u Mat. S. w Roz. XXIII. v. 34. -- 39.

Treść: Jezus mówi o okrucieństwie żydów, i przepowiada kary, które zań nastąpić maią.

I. Jezus przepowiada żydom ich niegodziwości.

1. Oto! posyłam do was Proroków, i Mędrców, i Doktorow, (*a*) a z nich iednych zabiiecie, i ukrzyżuiecie, i od miasta do miasta prześladować będziecie. *v*. 34.
2. Aby wszystka krew sprawiedliwa, która rozlana iest na ziemi, ode krwie Abla sprawiedliwego aż do krwi Zacharyasza przyszła na was. (*b*) *v*. 35.
3. Zaprawdę powiadam wam, żeć przyidzie to wszystko na ten naród. *v*. 36.

II. Jezus przepowiada żydom kary, które nastąpią za ich okrucieństwem.

1. Jeruzalem, ktòra zabiiasz Proroków, i kamienuiesz tych, ktòrzy do ciebie są posłani; ilekroć chciałem zgromadzić Synów twoich, iako kokosz kurczęta swoie pod skrzydła zgromadza, a niechciałaś? (*c*) *v*. 37.
2. Oto! Dóm wasz (*d*) zostanie wam pusty. *v*. 38.
3. Odtąd mnie nie uyzrzecie, aż rzeczecie: Błogosławiony, który idzie w Imie Pańskie. (*e*) *v*. 39.

OBIASNIENIA.

a) Posyłam do was moich Apostołów, moich Uczniów.

b)

b) Zbawiciel chce temi ſłowy wyrazić: gdy krew moię, i krew Apoſtołów, i Uczniów moich rozleiecie, wtedy dopełni ſię miara grzechów waſzych; i na ów czas przyidą na was kary, na któreście zaſłużyli przelaniem krwi tylu ſprawiedliwych, od Abla aż do krwi Zacharyaſza.

c) Ja uczyniłem to wſzyſtko, co tylko mogłem był uczynić, abym was do pokuty, i do prawy przywiódł wiary. Potym wyraża Chryſtus pod podobieńſtwem prawdziwe ſwoie Oycowſkie ſerce.

d) Kościoł, który ſię oſobliwie Domem Boſkim zowie, ma być w krótkim czaſie ſpuſtoſzony.

e) Ieſt to Proroctwo, którym Chryſtus przed czaſem dowodzi, iak przy wyiezdzie iego do Jerozolimy przywoływać mu będą: na krótki czas przed ſwoim tym wyiazdem mówił to Chryſtus.

NAUKA WIARY.

Bez przykładania ſię naſzego niebędziemy zbawieni. v. 37.

NAUKA OBYCZAIÓW

1. *Trzeba, abyśmy tych, których Bóg poſłał, albo do opowiadania praw Boſkich przeznaczył, ſłuchali, im w ich urzędzie nie przeſzkadzali, ani prześladowali.*

2. *Spuſtoſzenia miaſt, i inne nie miłe przypadki ſą częſtokroć karami, i ſkutkami grzechów.*

Ewangelia na Uroczystość Oczyszczenia Panny Maryi: u Łuk. S. w Rozdziale II. *v.* 22. -- 32.

Treść: Marya wypełnia prawo Oczyszczenia, a Symeon prorokuie o Jezusie.

I. Marya wypełnia prawo Oczyszczenia.

1. Gdy się wypełniły dni Oczyszczenia Maryi według Zakonu Moyżeszowego, (*a*) przynieśli Jezusa do Jerozolimy, aby go stawili Panu, iak w Zakonie napisano było; albowiem wszelki męszczyzna otwieraiący żywot, (*b*) Swiętym Panu nazwany będzie. *v.* 22. 23.
2. Podług prawa oddali ofiarę, parę Synogarlic, i dwoie gołębiąt. *v.* 24.

II. Symeon prorokuie o Jezusie.

1. Symeon był człowiek sprawiedliwy, i bogoboyny, który oczekiwał pociechy Jzraelu (*c*) a Duch Swięty był w nim. *v.* 25.
2. Przez Ducha Swiętego było mu przyrzeczono, że niemiał oglądać śmierci, ażeby pierwey oglądał Mazańca (*d*) Pańskiego. *v.* 26.
3. Przyszedł w duchu (*e*) do Kościoła, wziął dziecię Jezus na ręce swoie, błogosławił Boga, mówiąc: Teraz Panie! puszczasz sługę twego w pokoiu; gdyż oczy moie oglądały zbawienie twoie. (*f*) *v.* 28. 30.
4. Któreś zgotował przed oblicznością wszystkich ludzi, iako światłość na obiawienie poganów, (g) i chwałę ludu Jzraelskiego. *v.* 32.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a Podług prawa Levit. XII. 2. miano niewiastę, ktòra porodziła Syna, przez dni czterdzieści za nieczystą, i nietylko od Kościoła, ale i od towarzystwa z innemi wyłączona była. Marya podała się temu prawu, lubo do pełnienia go niebyła obowiązana.

b) Exodi XIII. 12. chciał Bóg dla siebie zatrzymać wszystkich pierworodnych

c) Symeon oczekiwał przyiścia Mesyasza, który się sprawiedliwie pociecha Jzraelską zowie; ponieważ na wybawienie Jzraelskiego ludu przyszedł.

d) Chrystusa Zbawiciela.

e) Z wewnętrznego natchnienia Boskiego Ducha.

f) Teraz umieram z radością; albowiem życzenie moie spełniło się, ponieważ podług słowa twego, iakieś przyrzekł, zbawienie twoie oglądałem, to iest, uyzrzałem ciebie Zbawiciela moiego.

g) Symeon przepowiada temi słowy, że poganie przez Jezusa z ciemności swoiego niedowiarstwa do światłości Prawd Chrześciańskich przywiedzeni będą, iako też, że wielu żydów nawróci się, i że w istocie prawdziwą był światłością, które każdego człowieka, co się na ten świat rodzi, oświeca. u Jana S. w Rozdz. I.

NAUKA WIARY.

Bóg Duch Swięty oświeca bogoboynych, naucza ich, i obiawia im częstokroć skryte rzeczy. v. 26.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Trzeba, abyśmy się przykładem Maryi prawu Religii poddali, i one strzegli, i chowali. v. 24.

Ewan-

Ewangelia na Uroczystość Zwiastowania Panny Maryi: u Łukasza S. w Rozdziale I. v. 26. -- 38.

Treść: Anioł Gabryel zwiastuie MARYI, że pocznie JEZUSA z Ducha Swiętego.

I. Częśc rozmowy Anioła z Maryą.

1. Anioł pozdrawia Maryą.

Anioł Gabryel przyszedł do Nazaret, (*a*) i rzekł do Maryi: Bądź pozdrowiona łaski pełna, (*b*) Pan z tobą, błogosławionaś ty między Niewiastami. (*c*) *v.* 27. 28.

2. Marya trwoży się na pozdrowienie Anielskie.

Gdy to usłyszała, zatrwożyła się na mowę iego, i myśliła, iakieby to było pozdrowienie. *v.* 29.

II. Część rozmowy Anioła z Maryą.

1. Anioł cieszy Maryą.

Niebóy się Marya; albowiem znalazłaś łaskę u Bóga, poczniesz, i porodzisz Syna, a nazwiesz Imie iego Jezus. *v.* 30. 31.

Ten będzie wielki, i Synem naywyższego (*d*) będzie zwany; Bóg da mu Stolicę Dawida Oyca iego, będzie królował w domu Jakubowym na wieki: a Królestwa iego niebędzie końca. (*e*) 32. 33.

2. Zadziwienie się Maryi nad słowy Anioła

Rzekła Marya: Jakoż się to stanie, gdyż męża nieznam? *v.* 34.

III. Część rozmowy Anioła z Maryą.

1. Anioł zapewnił Maryą, i rzekł:

Duch Swięty zstąpi na cię, a moc naywyższego zaćmi tobie, przetoż i to Swięte, co

się

ſię z ciebie narodzi, będzie nazwano Synem Bożym. v. 35.
Elżbieta, krewna twoia, poczęła Syna (*f*) w ſtarości ſwoiey; bo u Boga niemaſz nic niepodobnego. v. 36. 37.
2. Zezwolenie Maryi na zapewnienie Anielſkie.
Rzekła Marya: Oto! ią ſłużebnica Pańſka, niechay mi ſię ſtanie według ſłowa twego.

OBIASNIENIA.

a) Miaſto w krainie żydowſkiey, w którym Marya mieſzkała.
b) Łaſka ſtania ſię *Matką* Chryſtuſową była naydoſkonalſzą, i naywiękſzą, która ſię mogła ſtać człowiekowi.
c) Tey łaſki niemiała żadna inna niewiaſta.
d) Będzie zwanym Synem naywyżſzego, którym ieſt w iſtocie, i za niego mianym będzie.
e) Słowa te nieznaczą doczeſnego Króleſtwa, iako żydzi rozumieli, że Meſyaſz ile ziemſki Monarcha na świat przyidzie, i ich uwolni z pod iarzma Rzymſkiego: ale że uſtanowi duchowne Króleſtwo, to ieſt: Kosciol, w którym nad umyſłami, i ſercami ludzkiemi przez łaſkę ſwoię panować będzie; którego wyobrażeniem było Króleſtwo Dawida, zkąd pochodził.
f) Jana, który w czaſie Chryſtuſa ochrzcił.

NAUKA WIARY.

Marya poczęła Syna Bożego z Ducha Swiętego.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Powinniśmy tak bydź pokornemi iak Marya. Z oſobliwſzych Talentów, ieżeli takowe poſiadamy niepyſznić ſię, ale raczey wyſtawiać Boga, od którego wſzelkie dobro pochodzi.

Ewangelia na Uroczystość SS. Piotra, i Pawła Apostołów: u Mateusza S. w Rozdziale XVI. *v.* 13. -- 19.

Treść: Piotr wyznaie Bóstwo CHRYSTUSA, poczym mu się naywyższa godność Kościoła obiecuie.

I. Piotr wyznaie Bóstwo Chrystusa.

1. Jezus pytał się Uczniów swoich: Coż mówią ludzie, czymby był Syn człowieczy? *v.* 13.
2. Rzekli Uczniówie: Iedni mówią, iakoby był Janem Chrzcicielem: drudzy, że iest Eliaszem: a insi, że iest Jeremiaszem, albo iednym z Proroków. *v.* 14.
3. Jezus spytał się Uczniów: A wy! czym mnie bydź powiadacie. *v.* 15.
4. Odpowiedział Piotr: Tyś iest Chrystus, Syn Boga żywego *v.* 16.

II. Potym wyznaniu Bóstwa Chrystusowego został Piotr wysławionym, i naywyższa mu godność Kościoła przyrzeczona była.

1. Piotr był mianowany błogosławionym od Jezusa.
   Rzekł Jezus: Błogosławionyś iest, Symonie Beniona; bo ciało, i krew nieobiawiła tobie: ale Oyciec móy, który iest w niebiesiech. (*a*) *v.* 17.
2. Piotrowi przyrzeka się naywyższa godność Kościoła.
   Tyś iest opoka, a na tey opoce zbuduię Ko-

Kościoł móy, (*b*) a bramy piekielne niezwyciężą go. (*c*) *v.* 18.
Tobie dam klucze od Króleſtwa niebieſkiego, a cokolwiek zwiążeſz na ziemi, będzie związano i w niebieſiech; a cokolwiek rozwiążeſz na ziemi, będzie rozwiązane i w niebieſiech. *v.* 19.

OBIASNIENIA.

a) Prawdy tey nieodkryłeś zwyczaynym ludzi trybem, iak zwykli oni obiawiać prawdy światłością rozumu, ani przez nauki innego iakiego człowieka poznałeś ią: ale ią tobie obiawił Oyciec niebieſki.

b) Jesteś Piotrem, to ieſt: Imie twoie znaczy opokę, i na tey opoce, to ieſt: na tobie wyſtawię Kościoł móy, którego widomą będzieſz głową.

c) Diabeł ze wſzyſtkiemi, co z nim trzymaią, i żadna moc niezwycięży go,

NAUKA WIARY.

JEZUS Chryſtus ieſt Syn BOGA żywego. v. 16.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Ponieważ o dobre imie ſtarać ſię mamy, powinniśmy troſkliwemi być, co inſi o naſzych uczynkach ſądzą. v. 13.

Ewangelia na Uroczystość Wniebowzięcia Panny MARYI: u Łukasza S. w Rozdziale X. v. 38. -- 42.

Treść: Jezus był gościem u Marty, i daie iey naukę.

I. JEZUSA traktuie Marta.

1. Gdy Jezus wszedł do nieiakiego miasteczka: (a) przyięła go do domu swego Marta. v. 38.
2. Marta miała siostrę, imieniem Maryą, która siedząc u nóg (b) Pańskich, słuchała słowa iego. (c) v. 39.
3. Marta sama była roztargniona usługą Jezusowi; prosiła Chrystusa, aby rozkazała Siostrze iey, żeby iey pomagała. v. 40.

II. JEZUS daie Marcie naukę.

1. Rzekł Jezus: Marto! troszczysz się, i frasuiesz koło wielu: (d) v. 41.
2. Aleć iednego potrzeba: (e) Marya nay-lepszą cząstkę obrała, która od niey odięta niebędzie. v. 42.

OBIASNIENIA.

a) To miasteczko zowie się Betania.

b) Uczniowie u żydów zazwyczay siedzieli u nóg swoich nauczycielów, gdy od nich naukę brali: tak i Paweł siedział u nóg Gamaliela, gdy od niego odbierał naukę. W Dzieiach Apostolskich. w Rozdziale XXII. v. 3.

c) Jego nauki.

d) Zbawiciel nie gani trosków przy gospodarstwie, ale nadto wielkie, i zbyteczne nagania.

e) Iedna rzecz nadewszystko naybardziey potrzebna iest, to iest: abyśmy przykładem MARYI, Siostr

Mar-

Marty, ſłowa Bożego ſłuchali, i naywięcey pilności przykładali do zbawienia duſzy.

NAUKA WIARY.

Jedną i potrzebnieyſzą ieſt rzeczą ſtarać ſię o zbawienie Duſzy ſwoiey. v. 42.

NAUKA OBYCZAIÓW.

Przychodniom, ile bliźnym naſzym cieleſne uczynki miłosierdzia wyświadczyć powinniśmy, ratuiąc ich według możności naſzey. v. 38.

NB.

Na Uroczyſtość Narodzenia Nayświętſzey MARYI Panny taż ſama zwykła czytać ſię Ewangelia, co i na Poczęcie MARYI Panny.

Ewangelia na dzień S. Michała Archanioła Patrona Królestw Galicyi, i Lodomeryi: u Mat. S. w R. XVII. *v.* 1. - 11.

Treść: Jezus rozkazuie Uczniom swoim, by się stali podobnemi dzieciom, i przestrzega, by nikogo niezgorszyć.

I Jezus rozkazuie Uczniom stać się podobnemi dzieciom.

1. Uczniowie przyszedłszy do Jezusa mówili: Kto większym iest w Królestwie Niebieskim? *v.* 1. 2.
2. Jezus wezwawszy dziecięcia postawił go w pośrodku ich, i rzekł: (*a*) Zaprawdę powiadam wam, ieśli się nienawrócicie, i nie staniecie się, iako małe dziatki, nie wnidziecie do Królestwa niebieskiego. *v.* 3.
3. Kto się tedy uniży, iako to dzieciątko; tenci większy w Królestwie niebieskim. *v.* 4.
4. Kto przyimuie iedno dzieciątko takowe w imie moie, mnie przyimuie. (*b*) v. 5.

II. JEZUS przestrzega, aby nikomu zgorszenia niedać.

1. Ktoby zgorszył iednego z tych to małych, ktorzy w mnie wierzą, lepieyby mu było, aby zawieszono kamień młyński u szyię iego, i zatópiono go w głębokości morskiey. (*c*) *v.* 6.
2. Biada światu dla zgorszenia; (*d*) albowiem muszą przyiść zgorszenia: biada zaś człowiekowi, przez którego zgorszenie przychodzi. *v.* 7.
3. Jeśli ręka twoia, albo noga twoia gorszy cię, odetniy ią, i zarzuć od siebie: lepiey tobie ułomnym, albo chorym wniść do żywota, niśli maiąc dwie ręce, albo dwie nogi być wrzuconym w ogień wieczny. *v.* 8.
4. Toż czyń z okiem gorszącym. (*e*)

5. Nie pogardzaycie małemi; albowiem Aniołowie ich w niebiesiech zawsze widzą oblicze Oyca mego Niebieskiego. v. 10.

OBIASNIENIA.

a) Uczniom na pytanie, ktoby był naywiększym w Królestwie niebieskim, Jezus odpowiada podobieństwem dziecięcia, chcąc przez to nas nauczać, że, ieżeli niewinnemi obyczaiami nie staiemy się podobnemi dzieciòm, od uczestnictwa Królestwa niebieskiego odłączeni będziemy: przeciwnie zaś niewinnością, i pokorą staniemy się pierwszemi.

b) Dzieci na opiekę przyimować, ie wychować, albo ludzi cnotliwych z niebespieczeństwa zguby ratować, lub ich wyrwać, iest uczynkiem Bogu miłym.

c) Tu z wielkości kary poznaie się wielkość grzechu.

d) Biada temu, który do złego innym staie się przewodnikiem, albo od dobrego ich odwodzi. To przeklęstwo naybardziey na te rozciąga się osoby, które innym za wzór służyć maią, iako to duchowni, Rodzice, Przełożeni, i dorośli ludzie.

e) To iest: oddal od siebie wszelkie przeszkody do zbawienia dla osiągnienia wieczney szczęśliwości, chociażbyś miał sobie przez to lub uszczerbek w doczesney szczęśliwości, lub gwałt uczynić.

NAUKA WIARY.

1. *Pracować około zbawienia duszy swoiey zawiera w sobie wielorakie przykrości, iednakże to nie przewyższa sił człowieka łaską Boską wspartego.* v. 8. 9.

2. *Wybrani cieszą się w Niebie nieustannie z oglądania Obliczy Boskiey.* v. 10.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *Pokora iest cnotą, która ludziòm, bądź iakiegokolwiek stanu, przystoi.* v. 4.

2. *Gdy się przytrafia, że z dwòch dòbr iedne stracić potrzeba, rozumne należy się czynić obieranie, aby przez utratę mnieyszego większe się ocalało.* v. 8 9.

3. *Zgorszący staią się uczestnikami cudzych grzechów.*

4. *Zatrudniać się małemi dziećmi iest Bogu miłe,* v. 2. *czci godne: więc ludzie, którzy nauczaniem dzieciòm naszym udzielaią to, cośmy sami im udzielać obowiązani iesteśmy, zasługuią na nasze uszanowanie, i nadgrodę.*

Ewangelia na Uroczystość Wszystkich Swiętych u Mat. S. V. *v.* 1-12.

Treść: Jezus naucza ośmiu błogosławieństw.

I. Pochop do tey Nauki.

1. Gdy Jezus widział rzesze, (*a*) wstąpił na gòre *v.* 1.
2. I otworzywszy usta swoie, nauczał *v.* 2.

II. Ośmioro błogosławieństw.

1. Błogosławieni ubodzy duchem; (*b*) albowiem ich iest Królestwo Niebieskie. *v.* 3.
2. Błogosławieni cisi; albowiem oni odziedziczą ziemię. (*c*) *v.* 4.
3. Błogosławieni, ktòrzy są smutni; (*d*) albowiem będą pocieszeni. *v.* 5.
4. Błogosławieni, ktòrzy łakną, i pragną (*e*) sprawiedliwości; albowiem oni będą nasyceni. *v.* 6.
5. Błogosławieni miłosierni; albowiem miłosierdzia dostąpią. *v.* 7.
6. Błogosławieni czystego serca; (*f*) albowiem oni Boga oglądaią. *v.* 8.
7. Błogosławieni pokóy czyniący; albowiem nazwani będą Synami Bożemi. *v.* 9.
8. Błogosławieni, ktòrzy cierpią prześladowanie dla sprawiedliwości; (*g*) albowiem ich iest Królestwo Niebieskie. *v.* 10.

III. Konkluzya ośmioro Błogosławieństw.

1. Błogosławieni iesteście, gdy wam złorzeczyć, i prześladować będą, mówiąc, kłamiąc wszystko złe przeciwko wam. *v.* 11.
2. Raduycie się, i weselcie; (*h*) albowiem zapłata wasza obfita iest w niebiesiech. *v.* 12.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) Lud, który za nim szedł, aby iego nauki, i kazania słuchał.

b) Duchem bydź ubogim znaczy, nie mieć zbytecznego przywiązania do ziemskich, i doczesnych rzeczy, a usilnie o niebieskie, i o wieczne starać się.

c) Odziedziczą ziemię; albowiem ta w Psalmie XXXVI. *v* 11. nazywa się ziemią żyiących.

d) Którzy ukazuią smutek, żałość o własne, i cudze grzechy.

e) Błogosławieni są, którzy maią staranie około wydoskonalenia stanu swego.

f) Którzy od wszelkiego grzechu wolne serce maią.

g) Cierpieć prześladowanie nie zawsze znakiem iest błogosławieństwa, ale trzeba ponosić takowe prześladowania niewinnie; trzeba abyśmy cierpieli dla Boga, dla cnoty, dla przykładnego życia, to iest: dla sprawiedliwości. I złoczyńców poniekąd prześladuie sprawiedliwość, ale takowe prześladowanie nie iest błogosławieństwem, lecz sprawiedliwą karą.

h) Zbawiciel nasz uzbraia tą nauką Uczniów swo ich, i nas Chrześcian przeciw wszelkiey boiaźni udziela im należytego poznania o prawdziwym, i fałszywym nieszczęściu, aby w przyszłym utrapieniu, i prześladowaniu odważnieyszemi się pokazali, i gotowemi byli dać życie swoie za swoiego nauczyciela, i za prawdę nauk iego; ieżeliby tego potrzeba prawdziwa wymagała.

NAUKA WIARY.

Jezus iest naszym nauczycielem; iego nauki są Boskie.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *W prześladowaniu, i utrapieniu trzeba byś statecznym, i pamiętnym na obietnice Chrystusa, umacniaiąc się w smutku nadzieią lepszego dostąpienia życia.*

2. *Prześladowania, które cierpią się dla sprawiedliwości, będą nadgrodzone dobrem niewymownym.* v. 12.

Kwan

Ewangelia na Uroczystość Męczennika NN. u Łuk. S. w R. XIV. 36. - 33.

Treść: Jezus naucza, kto iego Uczniem iest, co ten powinien czynić, i przez podobieństwa insze ieszcze nam udziela nauki.

I. Jezus naucza, kto iego Uczniem iest, i co ma czynić.

1. Jezus mówił: Jeśli kto idzie do mnie, a nie ma w nienawiści Oyca, i matki, żony, dzieci, braci, i siostr, (*a*) ieszcze też i duszy swoiey, (*b*) niemoże bydź Uczniem moim: *v.* 26.
2. Kto nie nosi Krzyża swego, (*c*) a idźie za mną, nie może być Uczniem moim. (*d*) *v.* 27.

II. Podobieństwo.

1. O człowieku, który chcąc wybudować wieżę, (*e*) wprzód nakłady porachuie, czy im wystarcza, ażeby potym zaczętę budowlę nie musiał ze wstydem poprzestać. *v.* 28. - 30.
2. O Królu, który, nim przeciwko drugiemu w pole wychodzi, zastanawia się, czy drugiemu wyrówna; inaczey, gdy nieprzyiaciel ieszcze daleko, o pokoy prosi. *v.* 31. 32.

III. Przystosowanie tych podobieństw.

Tak tedy każdy z was, który niewyrzeka się wszystkiego, co ma, niemoże być moim Uczniem. (*f*) *v.* 33.

OBIASNIENIA.

a) I to obiaśnia sam Chrystus: u Mat. w Rozdziale X. *v.* 37. Kto Oyca, i matkę więcey kocha, niż mnie, to iest: który z miłości ku nim niewzdryga się moie przestąpić przykazania.

b) Który nieobawia się swoie życie, swoią duszę dla imienia mego, dla moiey wiary, dla moiey nauki, położyć, gdy tego potrzeba wymaga. *Vid. Math.* X. *v.* 39. i XVI. *v.* 25.

c) Kto nie ieſt gotowy dla mnie krzyż ſwóy na ſiebie wziąść, prześladowania dla ſprawiedliwości, uciſki dla ſwego doświadczenia cierpieć, i nawet okrutną śmierć ponieść.
d) Ten nie ieſt mnie godzien; u Mat. X. v. 37. niewart, by w liczbie moich wybranych znaydował ſię.
e) Albo iakiekolwiek dzieło przedſięwziąść myśli.
f) Tym ſpoſobem powinien każdy, który na iaki ſtan poświęci ſię, rozmyślec ſię, czy tyle odwagi, i ſił w ſobie ma, żeby naywiękſze trudy w obranym ſtanie przypadaiące wytrzymać, i co mu naymilſzego ieſt, gdy tego potrzeba wyciąga, poſtradać mógł.

NAUKA WIARY.

Każdy ma w ſwoich uczynkach wólność czynienia. v. 26, 27.

NAUKA OBYCZAIÓW,

1. *Nim ſię roboty iakiey podeymuiemy, powinniśmy ſię ſamych wprzód doświadczać, czy ſiły naſze wydołaia.* v. 28. *Ztąd powinien każdy ſtan ſobie obieraiący pierwey zważać, czy potrzebne do niego przymioty poſiada, i gdyby mu na tych zbywało, wcześnie do nabycia ich przykładać ſię.*
2. *Nie mamy przyczyny do nas wyśmiewania dawać.* v. 30.
3. *Gdy nieſzczęście nas czeka, a my go oddalać możemy, powinniśmy to wcześnie czynić.* v. 32.
4. *Bóg ſwoich doświadcza przez nieſzczęścia, i utrapienia.* v. 27.

Ewangelia na Uroczystość Wyznawcy NN. u Łuk. S. w R. XIX. 12 - 26.

Treść : Jezus przytacza podobieństwo o dziesięciu Talentach.

I. Podobieństwo o zacnym człowieku, (a) który w cudzą krainę wyieżdża.

1. Przyczyna iego podróży.
Jechał w dalszą krainę, wziąść sobie Królestwo, i wrócić się. *v.* 12.
2. Co przy swoim odiezdzie sługom swoim powierzył
Kazał dziesięciu (*b*) sług swoich do siebie wezwać; tym dał dziesięć grzywien, (*c*) mówiąc do nich: Handluycie, aż przyiadę. *v.* 13.
3. Zaś mieszczanie iego mieli go w nienawiści, i wyprawili za nim poselstwo mówiąc: Niechcemy, aby ten królował nad nami. *v.* 14.
4. Czego się domagał od sług swoich, powróciwszy:
a) *Rachunek* pierwszego sługi.
Ten rzekł: Grzywna twoia dziesięć grzywien dostała. *v.* 16.
b) *Nadgroda* za to.
Dobry sługo! iżeś był nad małym wierny, będziesz miał władzę nad dziesięćmiu miastami. *v.* 17.
c) *Rachunek* drugiego sługi.
Ten rzekł: Twoia grzywna pięć grzywien uczyniła. (*d*)
d) *Nadgroda* za to.
Ty będziesz nad pięcią miast. *v.* 18.
e) *Niedbalstwo* trzeciego sługi.
Oto! grzywna twoia, którąm miał zachowaną w chustce (*e*); boś ty człowiek srogi; bierzesz, czegoś nie położył, a żniesz, czegoś nie siał. *v.* 21.
f) *Kara za to.*
Z ust twych sądzę cię; ponieważ wiedziałeś, żem a iest człowiek srogi, czemużeś niedał pienię-

dzy moich na bank? Weźmiycie, rzekł przytomnym, od niego grzywnę, a daycie temu, który ma grzywien dziesięć. *v.* 23.

II. Konkluzya tego podobieństwa.

1. Ja wam zaś mówię, iż wszelkiemu, który ma, będzie dano podostatecznie.
2. A od tego, który nie ma, i co ma, będzie odięto. (*f*) *v.* 26.

OBIASNIENIA.

a) Chrystus, który do nieba wstąpił, aby siadł na prawicy Oyca swoiego, miał panowanie na niebie i na ziemi, z pod którego panowania radziby się wydobyli niewierni, i grzesznicy, zaś ma się powrócić na świat, aby sądził żywych, i umarłych.

b) Liczba dziesięciu sług znaczy ludzi.

c) Grzywna, albo iak się w ięzyku Łacińskim zowie Talent znaczy dobre, co się w nas znayduie, dary, i sposobność, którą nam Bóg dał, i którychbyśmy w życiu naszym użyli, a po śmierci zdali z nich rachunek.

d) Pierwszy, i drugi sługa oznacza cnotliwego Chrześcianina, który z łaską od Boga odebraną skutkuie, i darów sobie nadanych ku swoiemu, i bliźniego pożytkowi obraca.

e) Sługa ten wystawia oziębłego, i leniwego Chrześcianina, który danych sobie łask od Boga, ani ku czci Boskiey, ani ku zbawieniu swego bliźniego, ani ku własnemu użył, ale w samey gnusności dni życia swego przepędza.

f) Bóg uymie łaski swoiey owym, którzy o nie mniey dbaią, i nie używaią ich ku temu, do czego im one Bóg dał. NAUKA WIARY.

To, co dobrego w sobie ludzie maią, Bóg im daie, w liście S. Jakóba. *v.* 17. *domagaiąc się od nich, aby tego dobrze użyli, i z niego pożytkować umieli.* w liście I. do Koryntów XV. *v.* 10. NAUKA OBYCZAIOW.

Otrzymanemi łaskami trzeba wspólnie skutkować, onych niezaniedbywać, ale raczey użyć ich ku czci Boskiey, ku zbawieniu swoiego bliźniego, i swego własnego. v. 17.

Ewangelia na Uroczyſtość Panny, i Męczen: u Mat. S w R. XXV. 1. - 13.

Treść: Jezus porówna ſwoie przyiście z przyiściem Oblubieńca, i upomina, byśmy zawſze gotowemi byli do wniyścia z nim na gody.

I. Jezus porówna Króleſtwo niebieſkie z dzieſięcią Pannami.

1. Króleſtwo niebieſkie podobne będzie dzieſięciom Pannom, które wziąwſzy lampy ſwoie, wyſzły przeciw Oblubieńcowi, i Oblubienicy. (*a*) *v*. 1.
2. A pięć z nich było głupich, (*b*) a pięć mądrych. (*c*) Ale pięć głupich wziąwſzy lampy nie wzięły oleiu z ſobą. *v*. 2. 3.
3. A mądre wzięły oleiu w naczynia ſwoie z lampami. *v*. 4.

II. Przyiście Oblubieńca.

1. Gdy Oblubieniec omieſzkiwał, zdrzymały ſię wſzyſtkie, i poſnęły *v*. 5.
2. Wpółnocy ſtało ſię wołanie: Oto! Oblubieniec idzie, wynidźcie przeciw iemu. *v*. 6.

III. Jego przyięcie, i miane rozmowy.

1. Panny wſtały wſzyſtkie, i chędożyły lampy ſwoie: lecz gdy zbywało im na oleiu, chciały od mądrych pożyczyć. Zatym mądre odſyłały ie do przedawaiących, aby nie wſzyſtkim nie doſtało. *v*. 7. - 9.
2. Gdy głupie ſzły kupować, przyſzedł Oblubieniec, a które były gotowe weſzły z nim na gody, i zamknione ſą drzwi. *v*. 10.
3. Naoſtatek przyſzły i drugie Panny mówiąc: Panie! Panie! otwórz nam. Pan odpowiedział: Zaprawdę mówię wam: nie znam was. *v*. 11. 12.
4. Czuyćież tedy; bo niewiecie dnia, ani godziny. (*d*) *v*. 13.

OBIA-

OBIASNIENIA.

a) U Hebrayczyków tak, iak do tych czas u wschodnych narodów zwyczay ieſt, Oblubieniec Oblubienicę albo od Rodziców, albo w niedoſtatku tychże od braci iey kupować zwykł, tak Hoſeaſz ſwą kupił żonę. III. v. 2. Albo ieżeli Oblubieniec gotowemi pieniędzmi niechciał płacic, wolno mu było odſłużyc, iak Jakób uczynił. w I. Kſiędze rodzaiow XXIX. v. 18. Cena ta zawiſſa od ceny darowizn, które Oblubieniec do Oyca, matki, i rodzeńſtwa Oblubienicy wieczorem przed godami czynił. Ponieważ zaś to wſzyſtko wieczorem odprawiło ſię, dla tego używano lamp.

b) Lekkomyślne.

c) Ktore wſzyſtko z przezornością czyniły.

d) Na tych ſłowach zaſadza ſię zamiar podobieńſtwa, którym czyni ſię zalecenie czuyności, aby śmierć, i ſąd nas nieſpódzianie nie zaſkoczyły, i niegotowyh zaſtały.

NAUKA WIARY.

Godzina śmierci naſzey ieſt nam niewiadoma. v. *13. Dla tego mamy w cwiczeniu ſię w cnotach przyiścia Pańſkiego oczekiwać.* v. 6.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. Temi, których przymiotami przewyżſzamy, pogardzać nie mamy. v. *1. i owſzem powinniśmy ich dobrą radą poprzeć.* v. 9.

2. Oślep żyć nie mamy, ale na przyſzłe czaſy pamiętać. v. 4.

3. Dla rozkoſzy odpoczynek, i ſen potrzebny ciału odmówić nie mamy. v. 5.

4. Mamy wprawdzie bliźniemu miłoſierne uczynki wyświadczyć, ile możności naſzey, ale nie z ſwoim, lub ſwoich uſzczerbkiem: v. *9. chybaby potrzeba bliźniego gwałtowneyſzą była, niż naſza.*

Ewangelia na poświęcenie Kościoła: u Łuk. S. w Roz. XIX. v. 1. - 10.

Treść: Jezus idzie przez Ierycho, i zstępuie do domu Zacheusza, który iego widzieć starał się, i widziawszy go, weń wierzył.

I. Jezus idzie przez Jerycho, a Zacheusz starał się go widzieć.

1. Jezus szedł przez Jerycho; a oto! Mąż imieniem Zacheusz, który był przednieyszym Celnikiem, a on bogatym: *v.* 1. - 2.
2. Ten starał się Jezusa widzieć, coby zaś był: a niemógł przed rzeszą, bo był małego wzrostu. *v.* 3.
3. Bieżawszy naprzód wstąpił na drzewo płonney figi, aby go uyzrzał. *v.* 4.

II. Jezus obiecuie Zacheuszowi, że do niego zstąpi.

1. Jezus przyszedłszy na mieysce, i poyzrzawszy w górę, (*a*) uyzrzał go, i rzekł do niego: Zacheuszu! zstąp prędko; albowiem dziś potrzeba mi mieszkać w domu twoim. *v.* 5.
2. Zacheusz prędko zstąpił, i przyiął go z radością. *v.* 6.
3. Widząc to wszyscy szemrali, mówiąc: iż zstąpił do człowieka grzesznego. *v.* 7.

III. Skutki tego nawidzenia.

1. Stanąwszy Zacheusz rzekł do Pana: Oto! Panie połowicę dóbr moich dawam (*b*) ubogim: a ieżelim kogo w czym oszukał, wracam we czworo. (*c*) *v.* 8.
2. Rzekł Jezus do niego: Iż się dzisiay zbawienie stało temu domowi dla tego, że i on iest Synem Abrahamowym; (*d*) bo Syn człowieczy przyszedł szukać, i zbawić, co było zginęło. *v.* 9. 10.

OBI-

OBIASNIENIA.

a) Gdy Jezus do figowego drzewa przyſzedł, ſpoyzrzał w górę

b) To ieſt dam ubogim.

c) Celnik zoſtawſzy przekonanym, że ktorego oſzukał, według praw Rzymſkich był przymuſzony krzywdę uczynioną we czworo nadgrodzić ukrzywdzonemu: Gdy mu zaś niedowiedzieno oſzukaństwa, we dwoie ſzczególnie wrócił ſzkodę. Podług tych więc przepiſów zdaie ſię rządzić Zacheuſz; inaczey nic oſobliwſzego niebyłby mógł uczynić.

d) Dla wiary ſwoiey będzie uczeſtnikiem ſzczęśliwości, która Abrahamowi przyrzeczona była.

NAUKA WIARY.

Do przyięcia łaſki mamy ſię przygotować, i z odebraną ſkutkować, ieżeli zbawienia oſiągać praguiemy. v. 4.

NAUKA OBYCZAIÓW.

1. *Podróż czyniących z radością przyiąć w dóm naſz mamy.* v. 6.
2. *Tego, cośmy gubili, ſzukać do póty mamy, póki nie znaydziemy.* v. 10.
3. *Dobro, co nieſprawiedliwie poſiadamy, właścicielowi mamy wrócić.* v. 8.

ZBIOR
WAŻNIEYSZYCH NAUK
WIARY, I OBYCZAIÓW.

Nauki, w których młodzież przy obiaśnieniu, i rozdzielaniu Niedzielnych, i Swiątecznych Ewangelii oświecenie odbierała, tu w treści dla łatwieyszego przypomnienia podaią się, by też poznała, iak w naukach obfituią części Ewangelii podczas publicznego nabożeństwa czytać się zwykłe, i iak zawarte w nich naygłownieysze prawdy wiary naszey na nich zasadzaią się.

Tytli w cytacyach używane tak się czytaią.

N. A	-- --	Niedziela Adwentowa
N. p. O. P.	-- --	Niedziela po Obiawieniu Pań.
N. w. P.	-- --	Niedziela w Poście.
N. P. W.	-- --	Niedziela po Wielkieynocy.
N. p. Z. S.	-- --	Niedziela po Zielonych świąt.
N. U.	-- --	Na Uroczystość.

I. O Bóstwie.

1. Bòg iest początkiem wszystkiego dobrego: iemu należy się za to cześć. 13. *N. p. Z. S.* Łuk. XVIII. 15. *v.*
2. Bogu żadna rzecz iest niepodobna; on iest Wszechmocnym. *N. U. Zwiastowania P. Maryi.* Łuk. I. 37. *v.*
3. Bóg wszystkiego, co się dzieie, do dostąpienia swych zamiarów używać umie. *Na Boże narodzenie na I. Mszę.* Łuk. II. 2-5 *v.*
4. Bòg dopuszcza czasem pokusy. *I. N. w P.* Mat. IV. 1. *v.*
5. Bóg wysłucha modlitwy nasze. *Na Krzyżowe dni.* Łuk. XI. 9. 10. 13. *v.*

6.

6. Bóg daie ludziom dobra, które w nich upatruiemy: lecz wymaga od nich, aby iego darów dobrze używali. *N. U. Wyznawcy.* Łuk. XIX. 13. 15. 23. *v.*
7. Bòg takim ku nam pokazuie się, iakiemi się ku innym pokazuiemy. 21. *N. p. Z. S.* Mat. XVIII. 33. 35. *v.*
8. Bóg nam dobro, które drugim świadczemy, w przyszłym życiu nadgradza. 8. *N. p. Z. S.* Łuk. XVI. 33. 35. *v.*
9. Bóg nadgradza nasze dobre uczynki w niebie. I. *N. p. Z. S.* Łuk. VI. 38. *v.*
10. Bóg iest nieskończenie miłosiernym. *v.* 27. ale oraz sprawiedliwym. 21. *N. p. Z. S.* Mat. XVIII 31. *v.*
11. Bóg poniża pysznych, i wywyższa pokornych. 16. *N. p. Z. S.* Łuk. XIV. 17. *v.*
12. Bóg iest dobrotliwy; nie zawsze w tym życiu złych karze, odłoży częstokroć karę na drugie życie, daie róść niezbożnym, i grzesznikom, dopuszcza, aby im się dobrze tu działo, nakoniec na wieczny ogień ich skazuie. 5. *N. p. O. P.* Mat. XIII. 29. 30. *v.*
13. Są trzy Osoby: *Oyciec, Syn, i Duch Swięty. N. U. Troycy Przenayświętszey.* Mat. XXVIII. 19. *v.*

II. O Bogu Oycu.

1. Oyciec iest większy od Syna, ieżeli Syna ile człowieka uważamy. *Na Zielone święta.* Jan. XIV. 19. *v.*
2. Oyciec, i Syn są iedno, to iest: są iedneyże natury. *N. Poniedziałek Zielonych świąt.* Jan XIV. 23. *v.*

3. Bóg Oyciec kocha nas. ,. *N. p. W.* Jan. XVI. 27. *v.*

III. O Synu Bożym Jezuſie Chryſtuſie.

1. Jezus od Boga Oyca wyſzedł. 5. *N. p. W.* Jan. XVI. 27. 28. *v.*
2. Jezus Chryſtus ieſt Synem iednorodzonym Oyca niebieſkiego. *N. U. SS. Piotra, i Pawła*, potym 4. *N. w P.* Mat. XVI. 16. *v.*
3. Jezus Chryſtus ile człowiek ieſt w prawdzie Synem Dawidowym, ile Bóg ieſt Synem Boſkim. 17. *N. p. Z. S.* Mat. XXII. 41. 44. *v.*
4. Jezus Chryſtus ma iednaż z Oycem naturę. *Ibidem*, i *na kwietnią Niedz.* Mat. XXI. 9. *v.*
5. Jezus ieſt Bóg: ponieważ mu ſię daie *imie Boga*, Boſkie własności (*że ieſt od wieków*) 5. *N. w P.* Jan. VIII. 58. *v.* Boſkie dzieła (*Stworzenie, wſzechmocność*) przypiſuią ſię. *Na Boże narodzenie na 3. Mſzę.* Jan I. 5. *v.*
6. Jezuſa poczęła Marya z Ducha Swiętego. *N. U. Zwiaſt: P. Maryi.* Łuk. I. 35. *v.*
7. Jezus w Betlehemie w ſtayni narodził ſię. *Na Boże narod: na I. Mſzę.* Łuk. II. 4. -7. *v.*
8. Jezus pochodzi od Dawida, Judy, i Abrahama. *Na poczęcie Maryi P.* Mat. I. 1. *v.*
9. Jezus ieſt obiecanym Prorokiem. 15. *N. p. Z. S.* Łuk. VII. 16, *v.*
10. Jezus ieſt naſzym nauczycielem; iego nauki ſą Boſkie. *N. U. wſzyſtkich Swiętych.* Mat. V. 2. *v.* & ſequentibus.
11. Jezus ieſt Meſyaſzem, który od Boga pierwſzym rodzicom, i patryarchom obiecany, i przez Proroków przepowiedziany był. 2. *N. A.* Jan I. 1. *v.* 5. *N. w P.* Jan VIII. 58. 59. *v.*

12. Jezus ſpełnił przepowiadania Proroków 2. *N. A.* Mat. XI 4. 5. 10. *v.*
13. Jezus ieſt oraz Bogiem, i człowiekiem. 3. *N. A.* Jan. I 26. *v.* 5 *N. w P.* Jan. VIII. 58. 59. *v.*
14. Jezus niepodlegał prawom Sabata. 16. *N. p. Z. S.* Łuk. XIV. 4. *v.*
15. Jezus ukazał ſię Bogiem. 18. *N. p Z. S.* Mat. IX 3. 4 7. *v.*
16. Jezus ieſt Panem wſzyſtkich rzeczy, czyli wſzechmocnym. *Na Kwietnią Niedz.* 4. *N. p. O. P.* Mat. VIII. 26. 27. *v.* 4 *N. w P.* Jan. VI. 11 - 13. *v.*
17. Jezus ieſt Panem życia, i śmierci, zdrowia, i choroby. 23 *N. p. Z. S.* Mat. IX 22. 25. *v.*
18. Jezus ieſt wſzechwiedzącym. *Na Kwietnią Niedzielę* Mat. XXI. 2. *v.* 1. *N. p. O. P.* Łuk. II 47. *v.* 9. *N. p. Z. S.* Łuk. XIX. 42. - 44. *v.*
19. Jezus przyſzłe rzeczy przepowiedział. *Na Niedz. Mięſopuſtną* Łuk. XVIII. 31. - 33. *v.* 9. *N. p. Z. S.* Łuk XIX. 44. *v.*
20. Jezus czynił cuda, przez które iako ſwoią wſzechmocność okazał: 4. *N. p. O. P.* Mat. VIII 26. 27. *v.* tak potrzebuiącym, chorowitym, i ſmutnym ſwą dobroć wyświadczył. 2. *N. p. O. P.* Jan II 7. 9. *v.* 4 *N. w P.* Jan. VI. 5. *v.* 15 *N p. Z. S.* Łuk. VII. 12. - 14. *v.* 2. *N. A* Mat. XI. 6. *v.*
21. Jezus ieſt prawdziwym człowiekiem. 4. *N. p. O. P.* Mat. VIII. 34 *v.* *Na Boże narodzenie na 3 Mſzę,* Jan. I. 14. *v.*
22. Jezuſowi, ſtawſzy ſię człowiekiem, ponieważ razem Bogiem ieſt, pokłony oddać należy ſię. *Na Obiawienie Pańſkie.* Mat. II. 11. *v.*

23. Jezus stał się człowiekiem, i na świat przyszedł, aby grzeszników nauczał. 3. N.p. Z. S. Łuk. XV. 2. 7. v.
24. Jezus nowych, i przed zaczęciem swego nauczycielstwa ieszcze niewiadomych prawd uczył. 6. N. p. O. P. Mat- XIII. 35. v.
25. Jezusa nauki słuchać powinniśmy, ie za prawdziwe uznawać, i według nich żyć. 2. N. w P. Mat. XVII. 5. v.
26. Jezus cuda czynił, ażeby wiele z ludzi weń wierzyło. 2. N. p. O. P. Jan. II. 11. v. 18. N. p. Z. S. Mat. IX. 6. v.
27. Jezus okazał swoie upodobanie w tych, którzy weń wierzyli. i nadgrodził ich wiarę. 3. N. p. O. P. Mat. VIII. 10. 13. v.
28. Tylko ci, którzy w Jezusa wierzą, i według iego nauki żyia zbawienia dostąpią. *Na Poniedziałek Zielonych Swiąt.* Jan. III. 16. v.
29. Jezus cierpiał, i był ukrzyżowan. *Na Niedzielę Mięsopustną* Łuk. VIII. 31. - 33. v
30. Jezus Zmartwychwstał; dał bowiem dostateczne dowody swego Zmartwychwstania. *Na Poniedziałek Wielkanocny.* Łuk. XXIV. 22. - 35. v.
31. Jezus wstąpił do nieba. siedzi na prawicy Oyca niebieskiego. *Na dzień Wniebowstąpienia Pańskiego.* Mark. XVI. 19. v.
32. Jezus przy końcu świata z wielką chwała znowu przyidzie, przed nim wszystkie narody zgromadzone staną, i od niego sądzone będą. I. N. A. Łuk. XXI. 27. v. 24. N. p. Z. S. Mat. XXIV. 30. 31. v.

IV. O Duchu Swiętym.

1. Duch S. iest Boską od Oyca niebieskiego, i Chrystusa różną Osobą, iest pocieszycielem, wie, co Oyciec, i Syn wiedzą. 4. N. p. W. Jan XVI. 7. 13. 14. v.
2. Duch S. pochodzi od Oyca, i Syna, iest nauczycielem, i umacnia tych, którzy nauki Chrystusa wyznaią. 6. N. p. W. Jan. XV. 16. v. XVI. 4. v

3

3. Duch S. oświeca bogoboynych, i uczy ich, i obiawia im czasem przyszłe rzeczy. *N. U. Oczyszczenia P. Maryi.* Łuk. II. 25. 26. *v.*

V. O Kościele.

1. Ieden tylko iest Kościoł prawdziwy. 2. *N. p. W.* Jan. X. 16. *v*
2. Jezus fundował Kościoł swóy na Apostołach, i Piotrze. *N. U. SS. Piotra, i Pawła.* Mat. XVI. 18. *v.*
3. Jezus nieopuszcza Kościoła swego, zostaie przy nim aż do skończenia świata. *N. U. Troycy Przenayświętszey.* Mat. XXVIII. 20. *v.*
4. Kto chce bydź zbawionym, powinien wierzyć, i ochrzcić się. *N. U. Wniebowstąpienia Pańskiego.* Mar. XVI. 16. *v.* Powinien przez Kościoł wniść, i iego być członkiem. 2. *N. p. Z. S.* Łuk. XIV. 17 23. *v.*
5. Nie wszystkie członki Kościoła bywaią zbawione. 10. *N. p. Z. S.* Mat. XXII. 14. *v.*
6. Kto chce być zbawionym, powinien przez Kościoł wniść, oraz usiłować to uczynić, co Chrystus naywyższa głowa Kościoła rozkazuie. *Na Niedzielę Starozapustną.* Mat. XX. 1. 2. *v.*
7. Przez zewnętrze tylko uczynki, gdy dla Boga nie czynią się, i z świątobliwych zamiarów, nie osiągamy zbawienia. 10. *N. p. Z. S.* Łuk. XVIII. 11. - 13. *v.*

VI. Inne prawdy Wiary.

1. Jezus posłał Uczniów swoich na wszystek świat uczyć narody, i ie ochrzcić. *N. U. Wniebowstąpienia Pańskiego.* Mar. XVI. *N. U. Troycy Przenayświętszey.* Mat: XXVIII. 9. *v.*
2. Jezus obiawił Apostołom taiemnice Królestwa Bożego; zatym im wierzyć potrzeba. *N. N. Przedzapustną.* Łuk. VIII. 10. *v.*
3. Trzeba wierzyć świadectwom pisma Swiętego. *Na Poniedziałek Wielkonocny.* Łuk. XXIV. 25. 27. 36. *v.*

4. Niedosyć na tym, że słuchamy słowa Bożego, ale powinniśmy go chować, i według niego żyć. 3. N. w P. Łuk. XI. 28. v.
5. Przez pokutę dostępuiemy odpuszczenia grzechów. 4 N A Łuk. III. 3. v.
6. Nietylko złe uczynki, ale i złe myśli, żądania, i słowa są grzechami. 5. N. p. Z. S. Mat. V. 22. v.
7. Chrystus dał Apostołom swoim, i ich następcom moc odpuszczenia grzechów. I. N. p. W. Jan. XX. 23. v.
8. Jest życie wieczne, ale tylko ci go dostąpią, którzy warunkom, pod którem i nam obiecane iest, zadosyć czynią; między temiż nayosobliwsza m iest miłość Boska, i bliźniego. 12 N. p. Z. S. Łuk. X.
9. Ciało, i Krew Jezusa Chrystusa posila człowieka na żywot wieczny. N. U. *Bożego ciała* Jan. VI. 26. - 59. v.
10. Nauka Religii Chrześciańskiey prawa żadnego stanu nienadwerężà, owszem każdego przy swoim prawie utrzymuie. 22. N. p. Z S. Mat. XXII. 21 v.

Podobnym sposobem z nauk obyczaiów w tey książeczce zawartych ułożona tabella poddaie się.

I. Nauki Ogólne.

1. Boga nadewszystko, a bliźniego iak siebie samego kochać mamy. 12 N. p. Z. S. Łuk. X. 27. v.
2. Z naszych darów niechełpic się, ale ich raczey ku pożytkowi innych używać mamy. 2 N. p. O. P. Jan II. 4 v. 10. N. p. Z. S. Łuk. XVIII. 17 v. N U Zwiastowania P. Maryi. Łuk. I. 38 v.
3. Przed czasem nie mamy się z dobra naszego, i prerogatyw chełpić. 2 N. w P. Mat. XVII. 9. v.
4. Darów Boskich miernie, i z podziękowaniem używać powinniśmy. 6. N. p. Z S. Mat. VIII. 7. 8. v. ani dawać im się popsuć. 4. N. w P. Jan. VI. 12. 13. v.
5. Nas samych poznać, i skromnie o sobie mówić mamy. 3. N. A. Jan, I. 21, 22. v.

6.

6. Trzeba namiętności, zwłaszcza gniew pohamować. 2. *N. A.* Łuk. III. 4. *v.*
7. Życie bez potrzeby azardować nienależy się. *Na Niedzielę po nowym roku.* Mat II. 21 *v.*
8. Ponieważ o dobre imie starać się mamy, powinniśmy troskliwemi być, co insi o uczynkach naszych sądzą. *N. U. SS. Piotra, i Pawła.* Mat. XVI. 13. *v*
9. Chwalebna rzecz iest wiedzieć dzieie Przódków naszych, owszem staie się ta wiadomość częstokroć potrzebną. *N. U. Poczęcia P. Maryi.* Mat I. 1. *v.* et sequentibus.
10. W nieszczęściu nie mamy serca tracić; gdyż po smutku radość następuie. 3. *N. p. W.* Jan XVI. 20. *v.* Ani ma nam nieszczęście być pobudką do złego. 6. *N. p. W.* Jan XVI. 4. *v.*
11. W czasie do prac przyzwyczaiać się należy, abyśmy podczas nieszczęścia innym nie stali się ciężarem, albo też dla swego, lub swoich wyżywienia nie byli przymuszeni niegodziwych chwycić się środków. 8. *N. p. Z. S.* Łuk. XVI. 3. 7. *v.*
12. Złego towarzystwa pilnie wystrzegać się powinnismy, poznawszy go z owocu. 7. *N. p. Z. S.* Mat. VII. 15. *v.*
13. Złych cierpliwie znosić należy się. 5. *N. p. O. P.* Mat. XIII. 29. *v.*
14. Co nam powierzono, powinnismy troskliwie strzedz: a gdyby z naszego niedozoru szkoda iaka stała się, obowiązani iesteśmy ią powetować. 3. *N. p. Z. S.* Łuk. XV. 4. 6. *v.*
15. Ukrzywdzenia maią być nadgradzane. 3. *N. A.* Łuk. III. 4. *v.*
16. Nietrzeba oziębłym być w rzeczach, które tych się tyczą, których kochamy. 4. *N. p. W.* Jan. XVI. 6. *v.*
17. Gdy Bóg co dobrego bliznim naszym udziela, mamy go chwalic. *Na Niedzielę Mięsopustną.* Łuk. XVIII. 34. *v.*

18. Nad potrzebami bliźniego ulitować się mamy. 4. N. w P. Jan. VI. 5. v. Zatym trzeba być miłosiernym, 36. v. ani Złośliwie o bliźnim sądzić. 1. N. p. Z. S. Mar. VIII. 2. 3. v.

19. Poznawszy potrzeby bliźniego, mamy na ratunek pospieszyć. 6. N. p. Z. S. Mar. VIII. 2. 3. v.

20. Z dłużnikami litościwie obchodzić się mamy. 21. N. p. Z. S. Mat. XVIII. 27. - 30. v.

21. Mamy się dać łzami nędznych, zwłaszcza wdów, zmiększyć. 15. N. p. Z. S. Łuk. VII. 13. v.

22. Sprawiedliwość tego po nas wyciąga, abyśmy za odebrane dobrodzieystwa wdzięcznemi byli. 11. N. p. Z. S. Mar. VII. 36. 37. v. 13. N. p. Z. S. Łuk. XVII. 8. v.

33. Nad nieszczęśliwemi ubolewać potrzeba. 9. N. p. Z. S. Łuk. XIX. 41. v.

24. Chorym pomoc dawać, i ich pocieszyć powinniśmy. 18. N. p. Z. S. Mat. IX. 1. v.

25. Naszym współobywatelom, choć są przychodniami, uczynki miłosierne wyświadczać mamy. N. U. *Wniebowzięcia* P. *Maryi*. Łuk X. 38. v.

26. Ieżeli drugim co pomyślnego dzieie się, nie mamy im tego zazdrościć. *Na Niedzielę Starozapustną*. Mat XX. 17. v.

27. Z bliźnim w nienawiści żyć nie godzi się, ani go słowem, lub uczynkiem urazić: lecz z temi, którzy nas obrażali, poiednać się powinnśmy. 5. N. p. Z. S. Mat. V. 21. - 24. v. Zatym idzie, że krzywdy nam uczynione z serca darować mamy. 21. N. p. Z. S. Mat. XVIII. 30. v.

28. Niewiadomych nauczać, i błądzących na drogę prawdy naprowadzać należy się. *Na Poniedziałek Wielkanocny*. Łuk. XXIV. 27. v.

29. Zatrudniać się małemi dziećmi iest Bogu miłe, i czci godne; więc ludzie, ktòrzy nauczaniem dzieciom naszym udzielaią to, cośmy sami im udzielać obowiązani iesteśmy, zasługuią na nasze uszanowanie, i nadgrodę. N. U. S. *Michała*. Mat. XVIII. 2. v.

30.

30. Błądzących, i złe zdania maiących ludzi nietylko słowy, ale i uczynkami nauczać mamy. 18. *N. p.* Z. S. Mat. IX. 3. 4. *v.*
31. Od Boga przysłanych, czyli dla ogłoszenia prawd Boskich postanowionych mężów słuchać, a nie prześladować mamy. *N. U. S. Szczepana.* Mat. XXIII. 37. *v.*
32. Czego nie poymuiemy, nie mamy zaraz ganić. *Na Niedzielę Mięsopustną.* Łuk. XVIII. 34. *v.*
33. Fałszywych nauczycielów, choć nauki swe kształtnie, i gustownie kraszą niepowinniśmy słuchać. 24. *N. p.* Z. S. Mat. XXIV. 23. - 26. *v.*
34. Nie powinniśmy na mniemaniu innych przestać, ale sami rozumem swoim dochodzić, i według poznaney prawdy mówić. *N. U. S. Piotra, i Pawła* Mat. XVI. 15. *v.*
35. Z odebranemi darami mamy spólnie pracowac, używaiąc ich na chwałę Stworzyciela, pożytek bliźniego, i zbawienie nasze. *N. U. Wyznawcy.* Łuk. XIX. 10. - 16. *v.*
36. Pokora iest cnotą, która ludzi iakiegokolwiek bądź stanu ozdabia. *N. U. S. Michała.* Mat. XVIII. 4. *v.*
37. Tych, którzy nad nami zwierzchność maią, słuchać powinniśmy nie wchodząc w to, z iakiego powodu nam swoie daią rozkazy. *Na kwietnią Niedzielę.* Mat. XXI. 2. *v.*
38. Niesprawiedliwym postępkiem iest niechcieć podatki dawać. 22. *N. p. Z S.* Mat. XXII. 21. *v.*
39. Gdy się trafia, że z dwóch dóbr iedne postradać potrzeba, doskonale na ów czas obieranie czyniemy, ażeby stratą mnieyszego większe się ocalało. *N. U. S. Michała.* Mat. XVIII. 8. *v.*
40. Gdy co czyniemy, coby innym było pochopem zgorszenia, powinniśmy się przykładać, abyśmy, ile możności naszey, zgorszenie oddalili. 2. *N. p. Z. S.* Łuk. XV. 3. *v.*

41. Dobry przykład, który przełożeni swoim podległym daią, mocno w nich skutkuie. 20. *N. p. Z.* S. Jan. IV. 53. *v.*
42. Z przykładu Króla Ewagelicznego uczemy się, iak mamy nietylko z dobremi, ale też ze złemi ludzmi obchodzić się. 19. *N. p. Z. S.* Mat. XXII. 10. *v.*
43. Nie mamy dawać przyczyny do wyśmiewania nas. *N. U. Męczennika*, Łuk. XIV. 30. *v.*
44. Gdy nieszczęście oddalać możemy, powinniśmy to wcześnie czynić. *Ibidem* 32 *v.*
45. Niemamy pogardzać nieuczonemi, tym mniey z naszego towarzystzenia ich wyłączać. *N. U. Panny, i Męczenniczki.* Mat XXV. 1. *v*
46. Dla roskoszy odpoczynek, i sen potrzębny ciału odmówić nie mamy. *Ibidem v* 5.
47. Mamy wprawdzie bliźniemu miłosierne uczynki wyświadczać, ile możności naszey, ale nie z swoim, lub swoich uszczerbkiem. *Ibidem v.* 9.
48. Oślep żyć nie mamy, ale na przyszłe czasy pamiętać. *Ibidem v* 4.
49. Dobro, co niesprawiedliwie posiadamy, właścicielowi mamy wrócić. *Na poświęcenie Kościoła.* Łuk. XIX *v* 8.
50. Tego, cośmy gubili, szukać dopóty mamy, póki nie znaydziemy. *Ibidem v.* 10.
51. Podróż czyniących z radością przyiąć w dóm nasz mamy. *Ibidem.* 6.
52. Nadzwyczaynych rzeczy od Boga domagać się nie mamy. 1. *N. w P.* Mat. IV. *v.* 3.
53. Nie wiemy godziny śmierci naszey. Mat. XXIV. *v.* 38. Zatym zawsze mamy być gotowemi umierać. 24. *N. p. Z. S.* Mat. XXII. *v.* 42.

II. Szczególne.

1. Potrzeba za natchnieniem Boskim póydź, żadnych nielękaiac się trudności. *Na Obiawienie Pańskie.* Mat. II. *v.* 1.

2. W Bogu ufność naſzą pokładaymy, proſząc go z pokorą, i z iego zgadzaiąc ſię wolą. 3. *N. p. O. P.* Mat. VIII. *v.* 2. 10. *Na dni krzyżowe.* Łuk. XI. *v.* 10. - 13.
3. O Łaſki Boſkie z ufnością, i wiarą żywą prośić mamy. 13 *N. p. Z. S.* Łuk. XVII. *v.* 12. 13. 19. *N. p. Z. S.* w liście II. S. Piotra I. *v.* 10.
4. Sprawiedliwości Boſkiey, która ludzi żadnego dobrego owocu wiary ſwoiey nie wydawaiących odrzuca, bać ſię potrzeba. 7. *N. p. Z. S.* Mat. VII. *v.* 19. Zatym idzie, że powinniśmy
   a) Według powołania naſzego żyć, i też uczynkami dobremi pewne czynić. 19. *N. p. Z. S.* w liście II. S. Piotra I. *v.* 10.
   b) Przykazania Boſkie zachować. 7. *N. p. Z. S.* Mat. VII. *v.* 21.
   c) Owoce wiary naſzey okazać. *Na Niedzielę Przedmięſopuſtną.* Łuk. VIII. *v.* 8.
   d) Często, i z ochotą słowa Bożego słuchać. 5 *N. w P.* Jan. VIII. *v.* 47.
   e) Dobro, co czyniemy, dla Boga czynić. *Na Poniedziałek Zielonych Świąt.* Jan. III. *v.* 21.
   f) Nie na oko, ale w iſtocie dobremi być; gdyż zewnętrzna tylko pobożność na nic przed Bogiem nie zaſługuie. 5. *N. p. Z. S.* Łuk. V. *v.* 20. &c. &c.
5. Mamy pokuſom mężny dać odpór, Boga wzywać, i iego trzymać ſię nauki. 1. *N. w P.* Mat. IV. *v.* 1. *& ſequent.*
6. Boga chwalmy, że nam Zbawiciela na świat przysłał. *Na Boże narodzenie na 2. Mſzy.* Łuk. II. *v.* 20.
7. Z Jezuſa zgorſzyć ſię nie mamy, ale w to, czego uczył, wierzyć. 2. *N. A.* Mat. XI. *v.* 6.
8. Mamy Boga, a to w imię Jezuſa prośić. 5. *N. p. W.* Jan. XVI. *v.* 23. 34.
9. To, co czyniemy, w imię Jezuſa, i z ufnością w niego czynić mamy. 4. *N. p. Z. S.* Łuk. V. *v.* 5. 10.

10. Nic nas od nauki Chrystusowey wstrzymać nie ma. 2. *N. p. Z. S.* Łuk. XIV. *v.* 18. - 20.
11. Jezusa we wszelkich niebespieczeństwach wzywać, i do niego udać się mamy. 4. *N. p. O. P.* Mat. VIII. *v.* 25.
12. Chcieć stać się uczestnikiem Łaski Chrystusowey, potrzeba w nim ufność mieć. 23. *N. p. Z. S.* Mat. IX. *v.* 21. 22.
13. Nauczycielów, którzy przeciw Chrystusowi powstaią, ani słuchać, ani im potakiwać nie mamy. 24. *N. p. Z. S.* Mat. XXIV. *v.* 24. 25.
14. Jako Chrystus chwałą Oyca zmartwychwstał, tak i my nowe życie prowadzmy. *Na Wielkanoc.* do Rzymian VI. *v.* 4.
15. Uwolniwszy się od grzechów nie powinniśmy się do nich wrócić. 3. *N. w P.* Łuk. XI. *v.* 26.
16. Jeżeli z Jezusem poiednać się, i ciała iego ku żywotowi naszemu pożywać chcemy, powinniśmy go godnie przyiąć; albowiém kto ie, i piie niegodnie, sąd sóbie ie, i piie. *N. U. Bożego Ciała.* w liście I. do Koryntów. I. *v.* 29.
17. Powinniśmy Jezusa kochać, i z miłości ku niemu iego słowa, i przykazania zachować, inaczey do Boga nie dostaniemy się. *Na Zielone Swiątki.* Jan. XIV. *v.* 23.
18. Pierwsze, i naywiększe Religii naszey prawo iest Boga, i bliźniego kochać. 17. *N. p. Z. S.* Mat. XVII. *v.* 37. - 40.
19. Powinniśmy się starać, abyśmy przed Sędzią Bogiem dobrze stawili się. 1. *N. A.* Łuk. XXI. *v.* 34.
20. Pokorą staiemy się godnemi łask Boskich. 3. *N. A.* Łuk. III. *v.* 4.
21. Chrześcianin na wszystkie, choć przykre rozkazy od Zwierzchnóści dawane powolnym okazać się powinien tak, iak Marya na rozkaz Augusta Cesarza powolna była. *Na Boże narodzenie na I. Mszy.* Łuk. II. *v.* 5.

22. Przykładem Jezuſa powinniśmy przykazania Boſkie zachować. *Na nowy rok*. Łuk. II. *v.* 21.
23. Tak, iak Marya uſtawy Kościelnych obrządków tyczące ſię zachowała, mamy ſię i my im poddać. *N. U. Oczyſzczenia Panny Maryi*. Łuk. XXII. *v.* 24.
24. Przykazania Kościoła katolickiego zachować powinniśmy. *Na Niedzielę po Bożym narodzeniu*. Łuk. II. *v.* 34.
25. Prawowierni w Kościele Bożym znayduią beſpieczeńſtwo przeciw natarczywościom nieprzyiacioł duſzy, ieżeli do zbawienia przepiſanych ſrodków należycie używaią. *6. N. p. O. P.* Mat. XIII. *v.* 31. 32.
26. W rzeczach wiary zbytnych dowodów domagać ſię niepotrzeba, ale nieomylnym świadectwom wierzyć powinniśmy. *1. N. p. W.* Jan. XX. *v.* 29.
27. W Jezuſa wierząc powinniśmy iego nauki przyiąć, i uſkutecznić. *Na Boże narodzenie na 3. Mſzy*. Jan. I. *v.* 5.
28. Nakazane Swięta święcić, i na nabożeńſtwie znaydować ſię mamy. *1. N. p. O. P.* Łuk. II. *v.* 42.
29. Miłoſierne uczynki, które ciała tyczą ſię, bliźniemu świadczyć ieſt rzeczą wprawdzie dobrą, i chwalebną: lecz przez to nie mamy zaniedbać słowa Bożego ſłuchać. *Na dzień Wniebowzięcia Nayświętſzy Panny Maryi*. Łuk. X. *v.* 42.
30. W niedzielę, i we święta pracować wprawdzie niemamy: Z tym wſzyſtkim pod pozorem zachowania świąt bliźniemu uczynków miłoſiernych ubliżać nie mamy; ani to ieſt gwałcić święto, gdy zamiaſt ſchadzek do grzechów zwódzących czytaniem dobrych kſiążek bawiemy ſię. *16. N. p. Z. S.* Łuk. XIV. *v.* 4.
31. W domu Bożym modlić ſię, i tego wſzyſtkiego, co iego świętości ſprzeciwia ſię, wyſtrzegać ſię mamy. *9. N. p. Z. S.* Łuk. XIX. *v.* 46.
32. Powierzchownych obrządków przy nabożeńſtwie zwykłych, gdy te z ſprawdziwym Kościo-

ła

ła S. Duchem zgadzaią się, nie mamy się wstydzić. 10. *N. p. Z. S.* Łuk. XVIII. *v.* 13.

33. Kapłanów, ile są następcami Apostołów, czcić mamy, ponieważ z niemi Bóg iest, im dopomaga w rzeczach, które z ich urzędu są. *N. U. Troycy Przenayświętszey.* Mat. XXVIII. *v.* 20.

34. Owce powinne znać pasterza swego, i głosu iego słuchać. 2. *N. p. W* Jan. X. *v.* 14.

35. Kto sobie życzy cieszyć się z Boskiey Opatrzności, powinien Boskim być przyiacielem, i wolą Boską wypełniać. 14. *N. p. Z. S.* Mat. VI. *v.* 33.

36. Kto daie zgorszenie, uczestnikiem staie się cudzych grzechów. *Na Święto S. Michała Archanioła.* Mat. XVIII. *v.* 6.

37. W uciskach, i prześladowaniach potrzeba być mężnym, przypominaiąc sobie obietnice Chrystusowe. *N. U. Wszystkich SS.* Mat. V. *v.* 10. 11.

38. Rostropność Chrześcianom przystoi, mamy się więc o nią starać. 8. *N. p. Z. S.* Łuk. XVI. *v.* 8. 9.

39. Ochrzczeni powinni to, co Chrystus rozkazuie czynić tak, iak Apostołowie Ewangelią ogłaszali, odebrawszy rozkaz Chrystusowy. *Na Wniebowstąpienie Pańskie.* Mark. XVI. *v.* 20.

40. Błądzą, którzy bardziey staraią się pobocznym nabożeństwom zadosyć czynić, niżeli zachowaniu prawa o miłości Boskiey, i bliźniego. 17. *N. p. Z. S.* Mat. XXII. *v.* 38.

41. Dzieci maią się starać w mądrości, i Łasce Bożey postępować. *Na Niedzielę po Bożym narodzeniu.* Łuk. II. *v.* 40.

42. Słudzy Panom swoim wierność, posłuszeństwo, i staranność około pomnożenia dobra ich są winni. 5. *N. p. O. P.* Mat. XIII. *v.* 28.

Ma

Ma więc Katechiſta o pożytek duchowny ſwoich Katechumenów troſzczący ſię nauki tak wiary, iak obyczaiów pod tabellę pociągnione, aby te krótko zebrane przy końcu ſwoiey roczney Katechizacyi (ten bowiem był cel tey pracy) dla łatwieyſzego przypomnienia nauk wyłuſzczonych przekładał; potym na wzór tychże ſwoie właſne z Ewangelii wyięte nauki czy wiary, czy obyczaiów w tabellę układał. Przeſtać bowiem na tych ſzczególnie wytykanych naukach, i o innych w dalſzym przeciągu czaſu nie pomyśleć, byłoby dowodem, że nam łaſkawie użyczonego od Boga oświecenia rozumu na pożytek katechumenów naſzych używać albo niechcemy, co niedbalſtwem by było, albo obawiamy ſię, rozumieiąc, iakoby piſmo święte, które ieſt nieomylnym, i nayświętzſym wiary, i obyczaiów naſzych prawidłem, ieſt wzorem Kraſomowców, wiele baiących, i mało mówiących, co i pomyśleć iuż ieſt niezbożnością. Albowiem nie ma w piſmie i ſłowa iednego, któreby za naukę nieſłużyło. Oczym iak iednoſtaynie Oycowie Swięci uczą, tak i nas właſne doświadczenie przekonało, i poczynaiących Katechiſtów przekonać będzie.

Niech nikt na tym ſię niezaſtanawia, że przypadaiące w tabelli nauki gdzie niegdzie inſzemi, niż zaraz po Ewangelii naſtępuią, ſłowami wyrażone ſą; albowiem tu nam nie mowa o ſłowach, ale o naukach Zatym iak w tabelli oprócz Ewangeliſty rozdział, i wierſz, na którym nauka zaſadza ſię, wyznaczony ieſt: tak i w przeciągu obiaśnionych Ewangelii nie przy wſzyſtkich znayduie ſię wierſz. To bowiem właſney uwadze Katechiſty zoſtawiliśmy. Biblii trzymaliśmy ſię w Wrocławiu Roku P. 1771. wydaney.

Gdy ſię przytrafia, że w napiſaniu Ewangelii na tablicę rożni rożnego używaią ſpoſobu: Zatym dla wprowadzenia, i utrzymania iednoſtayności podaie ſię tu formularz, do którego Katechiści Szkolni w napiſaniu Ewangelii, ſtoſować ſię mogą.

TABEL-

TABELLA
EWANGELII NA UROCZYSTOŚĆ
TROYCY PRZENAYSWIĘTSZEY.

Ewangelia na Uroczystość Troycy Przenayświętszey. u Mateusza Świętego w Rozdziale XXVIII. 18. 20. wier.

- I. Treść wpowszechności. — Jezus posyła Uczniów swoich, aby nauczali, i chrzcili, i przyrzeka im pomocy swoiey.
- II. Treść w szczególności.
  - I. Jezus posyła Uczniów swoich, aby nauczali, i chrzcili.
    - 1) Dana mi iest wszystka władza na Niebie, i na ziemi (*a*) *v.* 18.
    - 2) Idźcie, nauczaycie (*b*) wszystkie Narody, (*c*)
    - 3) Chrzcicie ie, (*d*) w Imie Oyca, i Syna, i Ducha Świętego. (*e*) *v.* 19.
    - 4) Uczcie ie zachować (*f*) wszystko, com wam przykazał.
  - II. Jezus przyrzeka swoiey pomocy.
    - 1) Oto ia iestem z wami, (*g*)
    - 2) Po wszystkie dni, aż do skończenia świata. (*h*) *v.* 20.
- III. Nauki.
  - *A.* Wiary. — Jezus nie opuszcza, czyli nie odstępuie swego Kościoła, udziela mu pomocy swoiey: a z tey to przyczyny błądzić nie może, gdy co do wierzenia podaie.
  - *B.* Obyczaiów. — Następców Apostołów, to iest: Biskupów, i Kapłanów szanować powinniśmy; ponieważ z niemi Bóg iest, i udziela im pomocy swoiey w tych rzeczach, co są z ich urzędu.

TABELLA
TEGOŻ OPISANIA PODŁUG
LITERALNEGO SPOSOBU.

E. n. U. T. P. u. M. S. w R. XXVIII. 18. 20. w.

- I. T. w. p. — J. p. U. s, a. n, i ch, i p. i. p. s.
- II. T. w. S.
  - *A.* J. p. U. s. a. n, i ch.
    - 1) D. m. i w. w. n. N. i n. Z. (*a*) *v.* 18.
    - 2) J, n. (*b*) w. N. (*c*)
    - 3) Ch. i, (*d*) w J. O, i S, i D. S, (*e*) *v.* 19.
    - 4) U. i. z. (*f*) w, c. w. p.
  - B. J. p. s. p.
    - 1) O. i. i. z w. (*g*)
    - 2) P. w. d. a. d. s. S. (*h*) *v.* 20.
- III. N.
  - *A.* W. — J. n. o, c. n. o. s. k., u. m. p. s, a. zt. t. p. b. n. m, g, c. d. w. p.
  - B. *O.* — N. A, t. i: B. i k. sz. p; p. z n. B. i, i u. i. p, s. w t. r, c, s. z i. u.

